

ვერდი

Region

№30
2019 მარტი

შემოქმედებითი
თანხვედრა
ოცდაათი
წლის
შემდეგ...

მამუკა
სალუქვაძე

ლუიზა
აფხაზაშვილ-თვალიაძე

ფასი 2 ლარი

სარჩევი

წმინდა ელია წინასწარმეტყველის ხალენი2-5	ორი გურულის ტანდემი და ყაყოს23-29
„შურსა და ცილზე ამაღლოებული“6-8	ეძიებდე და ჰპოვებდე30-32
მეფე შიშველია!8-9	სიკეთის მთესველი ჯაცი.33
თბილისის ფუნიკულიორი10-12	მურნალი საუკეთესო ფსიქოლოგია.34-35
ზღაპარი სინამდვილედ იქცა.13-18	ანეკდოტები36
საუბარი საკუთარ თავთან.19-22	

პირველი ქართული ჟურნალი გურულებზე

REGION

გურული

მთავარი რედაქტორი და გამომცემელი
ლელა სურმავა

ტელ: 558 25 65 50

ელფოსტა: Guriaregion14@mail.ru;
lelasurmava@mail.ru

კვირფასო მკითხველო!

მოგვანოდეთ პუბლიკაციები, მოთხრობები,
ჩანახატები, ლექსები, ისტორიები, იდეები, გაგვიზიარეთ
თქვენი პრობლემები და მოგვიყვით საინტერესო ამბები.
გაითვალისწინეთ, ჟურნალში განთავსება ფასიანია.

ჟურნალი თავისუფალი ზრავის ზრინცივით ხელმძღვანელოვს.

რედაქციაში შემოსული მასალების სიზუსტეა ჰასუნს აზებს აზბორი,
ხოლო სარედაქცია ბაქსტა ჰასუნისგვაბობა რედაქციის შამავეთს ეანსრება.

წმინდა ელია წინასწარმეტყველის ხალენი

საქართველო ეკუთვნის იმ რჩეული ქვეყნების რიცხვს, რომელთაც ბიბლიურ სამყაროსთან ინტენსიური ურთიერთობის პატივი ხვდა წილად. უძველესი დროიდან ქართლში დამკვიდრებული ძლიერი ებრაული დიასპორა იძლეოდა ამ ურთიერთობების საშუალებას; მესიანისტური იდეები, რომლებსაც ებრაელებთან ერთად გაეცნო ქართველობა, კარგი ფონი აღმოჩნდა ქრისტიანობის მისაღებად. სწორედ ებრაელებს უკავშირდება უდიდესი ქრისტიანული სინმინდის – ქრისტეს კვართის საქართველოში ჩამოტანა.

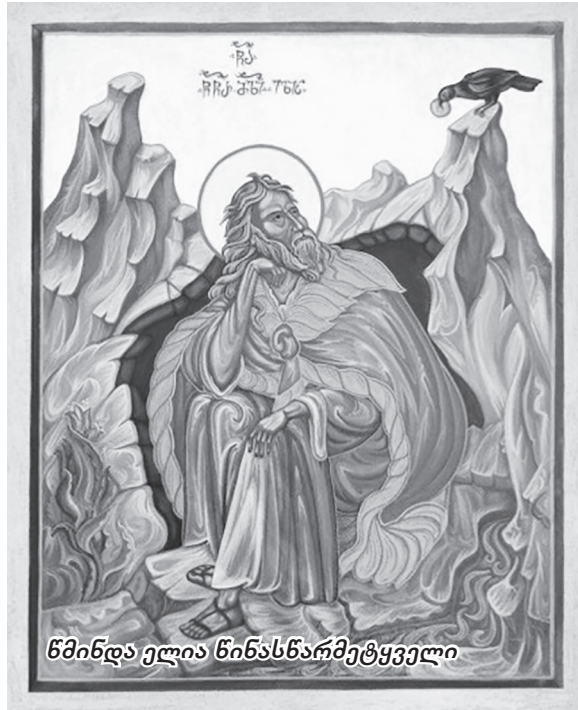
პირველი დიდი სინმინდე, რომლის სიახლოვესაც მცხეთაში ქრისტეს კვართი დაიკრძალა, არის წმ. ელია წინასწარმეტყველის ხალენი (მოსასხამი), რომლის საქართველოში მოტანას, ასევე ებრაელებს უკავშირებენ.

წინასწარმეტყველთა სამოსის, კონკრეტულად ხალენის დაწვრილებითი აღწერა ძველი აღთქმის წიგნებში არ გვხვდება. ბუნებრივია, წინასწარმეტყველთა საქმეების აღწერათაგან ეს სამოსი ცნობილი იყო და მისი აღწერა აუცილებლობას არ წარმოადგენდა. იმის გარკვევა, თუ როგორი იყო ამ სამოსის კომპლექსის ერთ-ერთი აუცილებელი ნაწილი – ხალენი, ძალიან ძნელია, თუმცა, წინასწარმეტყველთა სამოსის ერთ-ერთი ნაწილი ხალენი უნდა ყოფილიყო. იგი არა მარტო ჩვეულებრივი ჩასაცმელი, არამედ სიმბოლური დატვირთვის მატარებელიც იქნებოდა. გავისხენოთ, რომ ელია წინასწარმეტყველი სწორედ ხალენის სიმბოლური შეხებით დაწინდავს ელისეს თავის მემკვიდრედ, ხალენით ახდენს სასწაულებს და ამ ხალენსვე უტოვებს ცეცხლოვანი ეტლით ზეცად ატაცებული მასწავლებელი მოსწავლეს, როგორც ღვთის მადლით ზიარების სიმბოლოს.

ქრისტიანულ ხატურაში გვხვდება ელია წინასწარმეტყველის ცხოვრების სხვადასხვა ეპიზოდები: მაგალითად, მახვილით შეიარაღებული კარმელის მთასთან, ქორათის ხეცს თავშეფარებული და სხვა, მაგრამ ძირითადად „ფერისცვალების“ სიუჟეტი. ამ თემატიკაზე შესრულებულ ხატებში ერთ მხარეს გამოისახება ელია წინასწარმეტყველი, მეორე მხარეს – მოსე. ბერძნულ ხატებში ელია წინასწარმეტყველს გამოხატავენ სხვა ბიბლიურ წინასწარმეტყველთაგან და მახასიათებელი სამოსით, ხოლო ისეთ სიუჟეტებში, სადაც ელია ამ ქვეყნიდან წასვლამდე გამოისახული, ყურადღება გამახვილებულია მოსასხამზე, რომელიც შიგნიდან ბუნვით არის შემოსილი ან ქსოვილის მოსასხამს ბუნვის ქობა აქვს შემოვლებული.

ლექსიკონებში ხალენი სხვადასხვაგვარად არის განმარტებული: ხალენი – უნდო მაზარა (უნდო მაზარა ცხოვართ მატყლისა, წამოსასხმელი) [11,414]. ხალენი – მატყლის უხეში ქსოვილი, ცხვრის ტყავის წამოსასხამი [12,1242], ხალენი – მატყლის ქსოვილი [4,460]. ხალენი – წამოსასხამი,

ქურთუკი („იქცეოდნენ ხალენებითა და თხის ტყავებითა“) (ებრ. 11,37). ხალენი მოხსენიებულია შუშანიკის წამებაშიც „სასთაული ერთი ხალენისა უცნ სასთუნლით კერძო“ (შუშანიკის წამება, XIV,19). რუსულ ლექსიკონებში იგი განმარტებულია, როგორც ტოლომა, საკუხი, მოსასხამი [10,360] ან ზედა მოსაცმელი განიერი, გრძელი მოსასხამის სახით [18,1264]. გერმანულში ხალენის შესატყვისია Umhang, antel... მაგრამ მისი დაწვრილებითი აღწერა არც ერთ ლექსიკონში არ გვხვდება. იგი არ არის აღწერილი უცხოენოვან სიმბოლოთა ლექსიკონებშიც [20]. როდესაც ოქოზიამ ბაალთან შესაკითხად გაგზავნა მაცნენი, მათ გზაში შეხვდათ ელია წინასწარმეტყველი, რომელიც, მსახურთა აღწერით, ასე გამოიყურებოდა: „კაცი მატყიერ და სარტყუელი ტყავისა ერტყა წელთა მისთა“ (IV მეფეთა 1,8) მსგავსი სამოსი ეცვა იოანე ნათლისმცემელს, „თვით იოანეს ემოსა აქლემის ბუნვის სამოსი და წელზე ერტყა ტყავის სარტყელი (მათე 3,4; მარკოზი 1,6).

წმინდა ელია წინასწარმეტყველი

ელია წინასწარმეტყველის ხალენი რამდენჯერმეა ნახსენები ძველ აღთქმაში: პირველად ხალენი ნახსენებია უფლის გამოცხადების ჟამს, როცა ელიამ „დაიფარა პირი თვისი ხალენითა“ (III მეფეთა 19,13), და მეორედ ელისესთან შეხვედრის დროს „...მიიწია ელია მისა და დააგდო ხალენი იგი მისი მის ზედა“ (III მეფეთა 19,19). მესამედ ხსენებისას ელია ხალენით უკვე სასწაულს ახდენს: „და მოილო ელიამ ხალენი იგი თვისი... სცა წყალსა... და განიპო წყალი“ (IV მეფეთა 2,8), შემდეგ, როცა ცად ატაცებული ელია გადმოუგდებს ხალენს მონაფეს. ამის შემდეგ უკვე ელისე ახდენს სასწაულს – იგი იორდანეს წყალს შუაზე გაჰყოფს და ისე გაივლის (IV მეფეთა 2,14).

ქართული წყაროები ელია წინასწარმეტყველის ხალენის საქართველოში, კერძოდ მცხეთაში ყოფნას ადასტურებენ: „მოქცევაჲს“ მიხედვით სიდონიას თავის მამის აბიათარი-საგან სცოდნია, რომ უფლის კვართის დაკრძალვის ადგილი ორმაგი ძალით იყო შემოსილი: ქრისტეს კვართის დაფვლამდე ოდესღაც აქ დაუმარხავთ წინასწარმეტყველ ელიას ხალენი, რომლის შესახებაც „მოქცევაჲ“-ს შატბერდული რედაქცია ჭელიშურთან შედარებით განსხვავებულ ინფორმაციას იძლევა.

შატბერდულ ვარიანტში, როდესაც სიდონია კვართის შესახებ საუბრობს, ამბობს, რომ, მისი ადგილსამყოფელი იცის ღმერთმან და „დედამან ჩემმან ნინო“, მაგრამ არ ამხელს, ვინაიდან ჯერ არ დამდგარა ჟამი. ამის შემდეგ სიდონია განაგრძობს, მას მამისგან სმენია, რომ „არს სხუაეცა ძალითა შემოსილი, მრჩობლი იგიცა, ხალენი ელიაჲსი ამას ქალაქსა შინა, ხელთა ჩუენთა საკურთხეველისა სიმტკიცისა ქუეშე ქვათა შინა ულპოლველად ვიდრე ჟამამდე მისა“ [1,130]. ჭელიშური რედაქციის ავტორი კი იმ

ფრაზის შემდეგ, რომელიც ელიას ხალენს ეკუთვნის, წერს: „და ან ესე სამოსელი იესუსი აქა არს გამოუთქმელად ვიდრე ჟამამდე მისა, რამეთუ მრავალგზის მაშრომა დედამან ჩემმან ნინო მამისა ჩემისა მიმართ, გამოვწულე ადგილი იგი სამოსლისა მის ჭეშმარიტად“ [1,130], მაშინ, როდესაც ცოტა ზემოთ იგივე ავტორი წერს, რომ „ელიოზ დაჰმარხა რაჲ თვისი და ხელთა აქვს სამოსელი იგი (კვართი) და არს ადგილი იგი, რომელი ღმერთმან იცის და იცის დედამან ჩემმაც“ (იგულისხმება ნინო) [1,129 – 2 ვარიანტი]. ჭელი-შური რედაქციის ავტორს შეცდომით ჰგონია, რომ კვართ-ზეკა საუბარი, სინამდვილეში საუბარია ელიას ხალენის დაკრძალვის ადგილზე.

მოქცევაში ორივე სინმინდის – როგორც ქრისტეს კვართის, ისე ელიას ხალენის ადგილსამყოფელის დასადგენად საჭიროა ელიოზის სახლისა და „მცირე ბაგინის“ ლოკალიზება. წყაროს ცნობით „სახლი ელიოზისი იყო ქალაქის დასავლით, წიად მოგუთასა, ხიდსა ზედა“ [1,130], ეს ის ხიდაა, რომლის შესახებაც წმ. ნინო ამბობს: „მოვინიენით მცხეთად ქალაქად წიად კერძო მოგუთასა, ხიდსა ზედა დავდექით. მუნით ვხედავდი ცეცხლის მსახურსა ერსა მოგუებასა და ცდომასა შინა“ [1,115].

აბიათარის მიერ აღწერილი „სახლი ელიოზისი“ წმ. ნინოს მოღვაწეობის ჟამს ფრიად დიდებულ ადგილს“ [1,146] მდებარეობდა. იგი ქალაქის პრესტიჟულ უბნად ითვლებოდა და სწორედ ამიტომ ნათლავდნენ აქ დიდებულთა შვილებს, რის გამოც წარმართული ტოპონიმი „მოგვთა“ შეიცვალა ტოპონიმით „მთავართა სანათლო“. ელიოზის

სახლის მდებარეობის შესახებ ლეონტი მროველი მხოლოდ მოქცევაში ცნობებს იმეორებს [4,101]. წყაროს ცნობით იერუსალიმიდან დაბრუნებულ ელიოზს კვართი სწორედ სახლში მოაქვს: „სახლად ჩვენდა“ ამბობს სიდონია. სიდონია და აბიათარი თავიანთ თავს ელიოზის უშუალო ჩამომავლებად (იგულისხმება საგვარეულოს მიხედვით) თვლიან. სიდონია, როდესაც საუბრობს ელიოზის მიერ კვართის ჩამოტანასა და მცხეთაში მოტანაზე, ამბობს: „ელიოზ მოილო კვართი... მცხეთად, სახლად ჩვენდა“ [1,129]. დასტურდება ვარაუდი, რომ „ელიოზის სახლის საგვარეულო ფლობდა მღვდლობის უფლებას შთამომავლობით“ [9,41] თვითონ აბიათარიც ამბობს, რომ იგი იყო „წილით ხუედრებული მღვდელი“ აბიათარი კი წარმოშობით ბენიამინის ცნობილი ტომიდანაა. ხომ არ უნდა ვივარაუდოთ, რომ ელიოზიც ბენიამინის ტომს ეკუთვნოდა?

„მოქცევაში“ დაწერის დროს ძველმა მცხეთელებმა ალბათ იცოდნენ ელიოზის სახლიც და ის „მცირე ბაგინიც“, რომელიც ელიოზის სახლის მახლობლად მდგარა. აბიათარისა და წმიდა ნინოს დროს ეს უძველესი ნაგებობა სულ ცოტა სამსაუკუნენახევრისაა. აქ უნდა ყოფილიყო ის „სამარხვოც“, რომელშიც გადმოცემით დაკრძალული იყო ელიას ხალენი, ვინაიდან მხოლოდ ბაგინში შეიძლება ყოფილიყო საკურთხეველი, რომლის „ქვათა შინა ულპოლველად“ განისვენებდა სინმინდე (უნდა შევნიშნოთ, რომ მოქცევაში ქვა გამოიყენება სამსხვერპლოს სინონიმად!).

სამარხვოვს დანიშნულება კი შემდეგ იყო: ცნობილია, რომ როგორც ადრე, ისე ახლაც, იუდაური რელიგიის მიმ-

დევრები ხმარებიდან გამოსულ თორას ნაწილებს, ან სხვა სარიტუალო ნივთებს ან მათ ნარჩენებს წვავენ ან მარხავენ. ელინისტური ხანიდან მოყოლებული ამ წესის გამო ყველა სინაგოგასთან არსებობდა სპეციალური სათავსო, სადაც ამ ნივთებს მარხავდნენ. სწორედ ამ სამარხვოს გვერდით იდგა ელიოზის სახლიც. ზოგიერთი მკვლევარი მიუთითებს, რომ ეს სამარხვო ელიოზის სახლის სარდაფი უნდა ყოფილიყო. თუ ეს ასე იყო, მაშინ IV საუკუნისთვის ეს შენობა უკვე დაკარგავდა საცხოვრებელი სახლის ფუნქციას. ხოლო სიდონია და აბიათარი ცხოვრობდნენ სახლში, სადაც თავის დროზე ელიოზს კვართი მოუტანია – ე.ი. ეს ორი სხვადასხვა შენობაა – ელიოზის სახლი, სადაც ცხოვრება არ შეწყვეტილა IV საუკუნეშიც და სამარხვო, რომელსაც მიუღია მონესრიგებული არქიტექტურული ფორმა და გამხდარა „მცირე ბაგინი“, რაც თავისთავად გულისხმობს მცხეთაში „დიდი“, ჩვეულებრივი ბაგინის, ამ შემთხვევაში სინაგოგის არსებობასაც. ამ მცირე ბაგინის, ანუ სამარხვოს გვერდით მდგარა ელიოზის სახლიც. სწორედ ამ ბაგინის კონსერვაცია ხდება ნინოს მიერ. მისი მდებარეობა და არქიტექტურული სახე ხატოვნად არის აღწერილი წყაროში: „ხე იგი კილამოე ამშვენებდა მას, რამეთუ გარდაეთხნა რტონი მისნი ყოველსა მას სტოვასა ბაგინისასა“. სტოვა, იგივე სტოა ანტიკურ არქიტექტურაში იყო გრძელი გალერეა, პორტიკი, რომლის ერთ-ერთ გრძივ მხარეს სვეტების რიგი გასდევდა. „როგორც ჩანს, სტოას არქიტექტურული ფორმის გამოყენება სინაგოგაში მიუთითებს მის კავშირს ელინისტური ხანის არქიტექტურასთან. ვარაუდობენ, რომ იერუსალიმის ტაძარი, რომელიც რომაელებმა დაანგრეს 70 წელს, სწორედ ასეთი ხუროთმოძღვრული ტიპის იყო [8,142]. ამრიგად, მცხეთაში, მსგავსად დიასპორის სხვა ქვეყნებისა, არსებობდა „სავსებით პროფესიული ეპოქის შესატყვისი და საერთაშორისო სტანდარტების არქიტექტურა, რაც ასახავდა, როგორც მცხეთის, ისე მასში მოსახლე ებრაული თემის კულტურული ცხოვრების საერთო დონეს“. საინტერესოა, რომ ბერძენი ავტორების თხზულებებში „სტოა“ ბაზილიკის სინონიმადაც იხმარება [17,82-83]. ამდენად, შეიძლება ვივარაუდოთ მცხეთაში უძველესი ბაზილიკური შენობის არსებობაც. ამ ადგილზე, ე.ი. ძველი მცხეთის დასავლეთ ნაწილში მტკვრის პირას ახლა მცირე ცალწავიანი ეკლესიის უსახო ნაშთია შემორჩენილი. კედლის აღმოსავლეთის ფრაგმენტს ეტყობა, რომ მისი წყობა არაერთხელ შეიცვალა. მასში გამოყენებულია ანტიკური ხანის კვადრებიც. დღეს ამ ადგილს ფრიად

შთამბეჭდავი სახელი „გეთსიმანია“ ჰქვია. კედელი, რომელიც შემორჩენილია, ძალიან ადრეული და განდაგურებული ეკლესიის ფუძეზეა ამოყვანილი. მის წყობაში გამორჩეული უადრესი სირიული ეკლესიებისთვის დამახასიათებელი დაბალი, ყოველმხრივ პროფილებული კანკელის ფილები, რომელიც IV საუკუნეს თუ არა V საუკუნეს განეკუთვნება. გამოკვეთილია „ტრადიციული“ სურათიც. ადრექრისტიანული ეკლესია, კვლავ წინარე ქრისტიანული ნაგებობის ნაშთებზეა დაშენებული [13,23]. აქ სადღაც, ქალაქის დასავლეთ ნაწილში, მოგვთა კართან, მტკვრის ნაპირას, მცირე სამლოცველოსთან (ბაგინთან), მცხეთელ ჰურიათა გარემოში იყო ელიოზის სახლი.

მრავლისმთქმელია თავისთავად ის ფაქტი, რომ ებრაული დიასპორა თაობათა მანძილზე ინახავდა სსოვნას, როგორც წინასწარმეტყველ ელიას ხალენის, ისე ქრისტეს კვართის მცხეთაში მოტანისა და მისი ადგილსამყოფელის შესახებ. ამ სინამდევების მცხეთაში არსებობას განსაკუთრებით წმ. ნინო აქცევს ყურადღებას, ვინაიდან ორივე სინამდე სიმბოლურად ასახავს ორ ეპოქას: – წმ. ელია წინასწარმეტყველის ხალენი – ძველ აღთქმას, ქრისტეს კვართი – ახალ აღთქმას. ორივე სინამდევის სიმბოლური დანიშნულება ხდება ერის ცნობიერების ზიარება მარადიულობასთან, რითაც, ბუნებრივია, მოხდა საქართველოს ეკლესიის განსაკუთრებულობის ხაზგასმაც. უნდა აღვნიშნოთ, როგორც ქრისტეს კვართის, ისე წმინდა ელია წინასწარმეტყველის ხალენის მცხეთაში არსებობა სწორედ მაშინ გაცხადდა, როდესაც ქართლი უდიდესი არჩევანის წინაშე დადგა. იგი ან წარმართული კერპების ერთგული უნდა დარჩენილიყო, ან მოწინავე ქრისტიანული იდეები ელიარებინა. საჭირო იყო, ქართლის მოსახელობას ერწმუნა, რომ ქრისტიანობის ქადაგება შემთხვევითი მოვლენა კი არ იყო, არამედ ამ სინამდევების აქ არსებობა მიანიშნებდა ამ ქვეყნის ღვთივრჩეულობაზე, შემთხვევითი არც ის იყო, რომ ქართველ ებრაელებს – „ჰურიათა ქართველთა“ ქართულმა ისტორიულმა ტრადიციამ განსაკუთრებული სტატუსი შეუნარჩუნა – ისინი არიან მართლები, მათ ამოიცნეს მესია და არ გაისვარეს ხელი წმინდა სისხლით.

რაც შეეხება წმ. ელია წინასწარმეტყველის ხალენის ქართლში მოხვედრას, ისტორიული წყაროები მისი შემოტანისა და შემომტანის შესახებ დუმს. ჩვენ მხოლოდ შეგვიძლია ვივარაუდოთ, თუ რა გზით შეიძლება მცხეთაში მოხვედრილიყო იგი.

აღიარებული ფაქტია, რომ ებრაული დიასპორის პირველი დასახლებანი ქართლში ნაბუქოდონოსორის მიერ იერუსალიმის აოხრების თანამედროვეა. წყაროებზე დაყრდნობით ებრაელთა საქართველოში შემოსვლის რამდენიმე ეტაპი გამოვყავით და ეს დაფუძნებულ პალესტინაში მიმდინარე პოლიტიკურ-ეკონომიკურ მოვლენებს. საუკუნეთა მანძილზე ებრაული დასახლებანი ქართველთა ისტორიული სამშობლოს, ვითარცა ერთიანი ისტორიულ-გეოგრაფიული და ისტორიულ-ეთნოგრაფიული ორგანიზმის განუყოფელ ნაწილებად იქცა. ისინი მშვენივრად მიესადაგა ჩვენი ქვეყნის ადმინისტრაციულ-ტერიტორიული მოწყობის ისტორიულად განსხვავებულ სტრუქტურას და არასოდეს გასჩენიათ სეპარატისტული ზრახვანი*. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ წმინდა ელია წინასწარმეტყველის ხალენი შეიძლება შემოეტანა ებრაელი ლტოლვილების ერთ-ერთ ნაკადს, რომლებიც გარკვეულ ისტორიულ მომენტში გამოვიდნენ პალესტინიდან და გამოიყოლეს ყველაზე ძვირფასი რამ (იგულისხმება ელიას ხალენი). მაგრამ ვიცით,

რომ ებრაული უძველესი დასახლება მცხეთის საქალაქო რაიონის გარეთ მდებარეობდა (შემდეგში, იგი, მართალია, ითვლება მცხეთის ერთ-ერთ უბნად, მაგრამ იმ დროისთვის ტერიტორიულად თვით ქალაქში არ მოიაზრებოდა), კერძოდ ხერკში. მამ, საიდან ან როდის გაჩნდა ტრადიცია ხალხის მცხეთაში არსებობის შესახებ?

ცნობილია, რომ წმ. ელიას ხალენი მემკვიდრეობით ელისე წინასწარმეტყველს ერგო, ხოლო ეს უკანასკნელი ცხოვრობდა და აღესრულა სამარიაში. იუდეისა და ისრაელის გაერთიანება აღარ მომხდარა. ისრაელის სამეფო ასურელების რისხვამ შეინირა ძვ. წ. VIII საუკუნეში. მოსახლეობის ნაწილი ამოწყდა, ნაწილი – ასურელებმა წაიყვანეს ტყვედ, ნაწილმა კი იუდეის სამეფოს შეაფარა თავი. ალბათ დევნილებმა ელიას ხალენი სხვა სინამდვიეებთან ერთად სწორედ იუდეაში გახიზნეს. ძვ. წ. VI საუკუნეში ახალბაბილონის მრისხანე მეფე ნაბუქოდონოსორ II-მ დაიპყრო იუდეა და მოსახლეობა ბაბილონში გადაასახლა. მათ ადგილზე კი სხვადასხვა ჯურის კოლონიტები ჩამოასახლა – მოგვიანებით აღზევებულმა სპარსეთის სამეფომ დაამხო ბაბილონის ძლიერება – მეფე კიროსმა ნება დართო ებრაელებს, დაბრუნებულიყვნენ სამშობლოში და თან წაეღოთ იერუსალიმიდან ხალხთან ერთად დატყვევებული ტაძრის სინამდვიე. შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ელიას ხალენს არ მოუწია „ბაბილონის ტყვეობაში“ ყოფნა. იგი შეიძლება ებრაელი ლტოლვილების იმ ნაკადმა წამოიღო პალესტინიდან, რომლებიც ნაბუქოდონოსორის რისხვას მცხეთაში გამოერიდნენ: „ქრისტეს შობამდე 600 წლით ადრე ისრაელიდან ჩამოდის ებრაელების დიდი კოლონია, რომელთაც ჩამოაქეთ უდიდესი სინამდვიე – ხალენი წმინდა ელია წინასწარმეტყველისა. ხალენის ჩამოტანა თითქოს იყო წინამორბედი, უფლის კვართის ჩამობრძანებისა და ყოვლადწმინდა ღვთიმშობლისათვის საქართველოს წილხვდომობისა“.

„მოქცევაჲ“ ებრაელების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ნაკადად მიიჩნევა ელიოზისა და აბიათარის უშუალო წინაპრების მოსვლას, რომელიც თარიღდება ძვ.წ. 169 წ. (გ.მელიქიშვილის მიხედვით) ან 136 წ. (ე.მამისთვალის მიხედვით). ძვ.წ. 175 წ. სირიის ტახტზე ავიდა ანტიოქე IV (175-163 წწ.). მან ებრაელები კანონგარეშედ გამოაცხადა და აჰყარა ყოველგვარი მოქალაქეობრივ-პოლიტიკური უფლებები. აკრძალა სინაგოგაში სიარული, ლოცვა და სხვა. მოითხოვა, ებრაელებს თავყვანი ეცათ ზეესისთვის და ელაპარაკათ მხოლოდ ბერძნულად. მეფის ბრძანებით დაწვეს ებრაული წმინდა წიგნები და დაანგრეს ტაძრები. მოსახლეობა სასტიკ წინააღმდეგობას უწევდა მტერს (მაკაბელთა 1,63-63, 11,19-22). ამდენად, ყველაზე ძლიერ დევნას ალბათ სასულიერო წოდება განიცდიდა. ამიტომ არ უნდა იყოს გამორიცხული, რომ ცნობილი გვარი ბენიამინის მუხლიდან მოდის ქართლში და იღებს ბაგინზე მღვდლობის უფლებას. უტყუარი ცნობებით (როგორც წერილობითი, ისე არქეოლოგიური) | საუკუნეში მცხეთაში ებრაული დიასპორის არსებობა დასტურდება, ამდენად, არ არის გამორიცხული, რომ მცხეთაში დასახლებულ ერთ-ერთ ნაკადს შეიძლება თან მოეტანა ხალენი, რომელიც პალესტინიდან საფრთხეს გამოარიდეს**. ყოველ შემთხვევაში | საუკუნის | ნახევარში ელიას ხალენი უკვე მცხეთაშია და მისი დაფვლის ადგილი წმიდა ადგილად არის შერაცხული. ამ ადგილმა მიიღო „სამარხო“-ს და მცირე ბაგინის სახელწოდება. წმ.წინოს მიერ მცხეთაში მოქცეული ქრისტიანული თემი*** მას ერთ-ერთი წმინდა ადგილად აღიარებს, განსაკუთრებით მას

შემდეგ, რაც მოხდა მისი კონსერვაცია – მასზე ჯვრის აღმართვა. იუდაური რელიგიის აღმსარებელთათვის ამ წმინდა ადგილის დაკარგვა სიმბოლურად სოლომონის ტაძრის დანგრევის ტოლფასი იყო – უძლიერესი ებრაული თემი იმლება და მცხეთიდან მთელს კავკასიაში იფანტება – ხდება დიასპორის დიასპორაში გადასვლა – ეს იყო ქრისტიანობის ბრწყინვალე გამარჯვება.

ამჟამად წმ. ელია წინასწარმეტყველის ხალენის არსებობას საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესია განსაზღვრავს სვეტიცხოვლის ტაძარში, ე.წ. ელია თეზბიტელის სამლოცველოში, სადაც დღეს წმ. ელიას სახელობის ჭაც მდებარეობს. სამლოცველოს დასავლეთის კედლის საძირკველში ივარაუდება ხალენი, რომელიც ისევე, როგორც ქრისტეს კვართი, უფლის მეორედ მოსვლამდე იქნება დაცული. წმ. ელია წინასწარმეტყველის ხსენებას ქრისტიანული ეკლესია 20 ივლისს (ახ.სტ. 2 აგვისტოს) აღნიშნავს.

სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი ილია II ბრძანებს: „ებრაელებმა ქართველებს ... უდიდესი სინამდვიე ჩამოგვიტანეს – წმ. ელია წინასწარმეტყველის ხალენი. ეს ის სამოსია, რომელიც ელია წინასწარმეტყველმა თავის მოწაფეს – ელისეს დაუტოვა, როცა იგი ცეცხლოვანი ეტლით ამაღლდა ზეცად. დიახ, ერთ-ერთი უდიდესი სინამდვიე, რაც ებრაელებს გააჩნდათ, მათ საქართველოში ჩამოიტანეს“ [5,2]. „ეს ის ხალენია, რომელმაც გააპო მდინარე იორდანე და სხვა მრავალ უდიდეს სასწაულს აღასრულებდა. სწორედ ეს ხალენი იქნა ჩამოტანილი მცხეთაში, საკურთხეველის მარჯვნივ (იგულისხმება სვეტიცხოვლის საკურთხეველი) არის წმინდა ელია წინასწარმეტყველის სახელობის ტრაპეზი. ჩვენი წინაპრები ამბობდნენ, რომ სწორედ აქაა დაფლული ეს დიდი სინამდვიე“ [6,6].

საქართველოს სამოციქულო ეკლესიის დიდი სინამდვიე წმინდა ელია წინასწარმეტყველის ხალენი არის ერთ-ერთი უდიდესი სიმბოლო საქართველოს ეკლესიის განსაკუთრებულობისა და ძველ დედაქალაქ მცხეთაში ქრისტეს კვართთან ერთად მისი არსებობა უდიდესი მადლია.

დავით ჩოჩიშვილი

სვეტიცხოვლის ტაძარი, წმინდა ელიას ჭა

...შურსა და ცილზე ამაღლებული...

საუკუნეებს უნდა გაუძლონ...

იშვიათად რგებია მწერალს ერის ისეთი სიყვარული, როგორც მას ხვდა წილად.

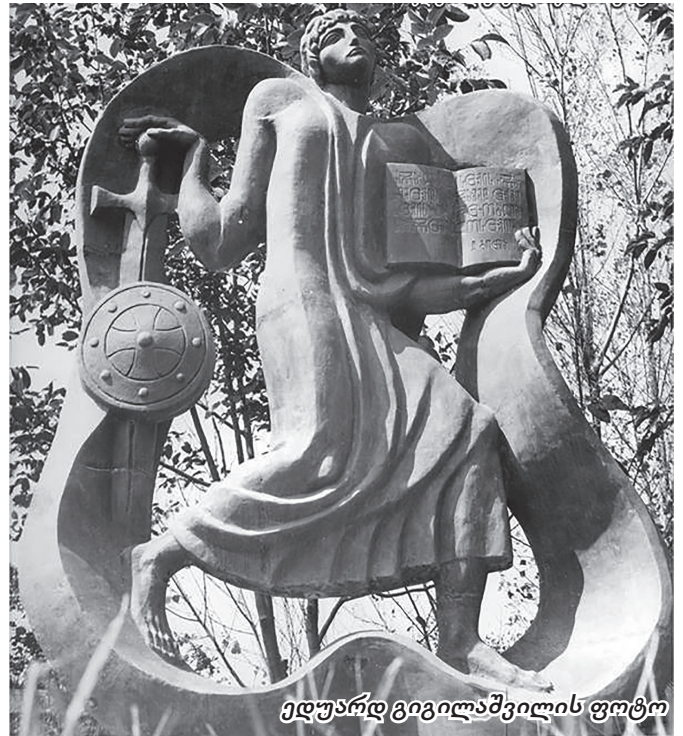
„...ბავშვობიდანვე მიყვარდა კლდესთან ბრძოლა, საფეხურების ჭრა, თავქვემ ბალიშის მაგიერ ქვის ამოდება და ფიქრი“, – წერდა იგი. ასეთად დარჩა მთელი ცხოვრების მანძილზე. მისი საფიქრალი კი ყველგან და ყოველთვის სამშობლო იყო. ამ ფიქრითა და დიდი გარჯით შეიქმნა უკვდავი „გმირთა ვარამი“, რომელსაც მწერალმა მთელი შეგნებული ცხოვრების საუკეთესო წლები შეაღწია. ბრწყინვალე მოთხრობები „უგზო ქარაზანი“, „კრწანისის სევდა“, ჰეროიკული დრამები „მეფე ერეკლე“, „დავით აღმაშენებელი“, რომლებიც კარგა ხანს ამშვენებდა მარჯანიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრის სცენას...

ერის ისტორიულ ძეგლებს ხომ უანგარო მოჭირნახულედ და შუბოსან დარაჯად ედგა! მთამსვლელობასთან წილნაყარი, სხვებსაც ურჩევდა ქვეითად მოველოთ საქართველოს მთა-ბარი, ეს „მიჯაჭვული ამირანის“ მხარე... შეგნებული მოგზაურობა უკვე თავისთავად შემოქმედება არისო, იცოდა თქმა. სწორედ მოგზაურობის სიყვარულმა დააკავშირა იგი ჯაფარიძეების ოჯახთან. ლეგენდარული ალიოშა ჯაფარიძის თოკის მენყვილც არაერთხელ ყოფილა კავკასიონზე, უვალ ბილიკებს როცა კვალავდნენ... შემდეგ მარტომაც ბევრი იარა, იღვანა, ცხოვრების ათასი ძნელბედობა გამოიარა, მაგრამ ალიოშას ხატება გულიდან ვერ ამოიღო... „არიან ადამიანები, რომელთა არსებობას ცხოვრებიდან მათი წასვლის შემდგომაც უშუალოდ გრძნობ, როგორც ცხოვრების შეუნყვებელ ნაწილს. მთაში ხომ ალიოშას სულ ცოცხლივ განვიცდი“, – წერდა იგი.

...საქართველოს ბუნება, მისი წარსულის დიდებული ძეგლები თუ მღვიმე-გამოქვაბულები მრავალ საკვირველებათა და თავისებურებათა უშრეტი წყაროა. ვინ იცის, რამდენი უძველესი ძეგლი ან მღვიმე, სხვა მეცნიერული თუ ესთეტიკური მონაპოვარი მოელის თავის მკვლევარსა და პირველ აღმოჩენს...

სწორედ აქ, მიუვალ ქვაბებში უნდა ვეძებოთ „ქართლის ცხოვრების“ დაფანტული ფურცლები, მამა-პაპათა სისხლით დაპყრებული ხატ-სალოცავები და საბრძოლო დროშებიო... წერდა იგი, და არა მარტო წერდა, ალიოშა და ალექსანდრა ჯაფარიძეებთან, ატე ნემსინვერიძესთან, კოტე ჯავრიშვილთან, გივი ყალაბეგიშვილთან, სარგის ცაიშვილთან, რეზო ინანიშვილთან და სხვა ჭეშმარიტ მამულიშვილებთან ერთად ეძებდა, იკვლევდა და პოულობდა კიდევ... მღვიმეში მიკვლეულ ხელნაწერთა ფრაგმენტები და აბუხალოს უაღრესად საინტერესო ქობთავის ფრესკები, ბეთლემისა და ხვამლის ქვაბ-სახიზრებში მიკვლეული ერის მატერიალური ფასეულობანი ამის ჭეშმარიტი დასტურია. მარტო თრეხვის გამოქვაბულის ხსენება რად ღირს, როცა 1957 წელს ატე ნემსინვერიძესთან და გივი გაფრინდაშვილთან ერთად „ქართლის ცხოვრების“ ერთ-ერთი ავტორის, ლეონტი მროველის სამყოფიდან მეთორმეტე საუკუნის წარწერიანი ქვა-ფეხარი ჩამოიტანა! სამწუხაროდ, ბ-ნ ლევანს სიცოცხლეში ხელისუფლებისგან ჯილდო არ ღირსებია. ერთადერთი, საპატიო სიგელი გასცა კულტურის სამინისტრომ ლეონტი მროველის სამყოფში წარწერიანი ქვა-ფეხარის აღმოჩენის გამო.

მწერლის დაბადების 70 წლისთავის საიუბილეო დღეებში რევაზ ჯაფარიძე წერდა: „ლევან გოთუას ხელით გაკეთებული საქმე ჩვენს მთებზე გადმომდგარ უძველეს ციხე-კოშკებსა და მონასტრებს გვაგონებს, რომლებმაც

საუკუნეებს უნდა გაუძლონ“. ჭეშმარიტად!.. ბატონო რევაზ!

მწერალი და მთამსვლელი

„...– ყველას და ყოველთვის ვეკითხებით დაბადების წელსა და დაბადების ადგილს. მაგრამ ალბათ, ეს არ ეხება მწერლებსა და მთამსვლელებს. მწერალი თავისი პირველი წიგნით იბადება, მთამსვლელი კი მწვერვალზე პირველი ასვლით. ლევან გოთუა მწერალიც იყო და მთამსვლელიც. ის ერთდროულად დაიბადა, როგორც მწერალი და როგორც მთამსვლელი. მყინვარწვერის მხარეში, ხდეს ხეობაში იგი 1937 წელს პირველად ავიდა შავანაზე. ამ ასვლას მიუძღვნა თავისი პირველი წიგნი – „ხდელაღლეულნი“. ყოველი მთამსვლელი თავისებური მოვლენაა. არავის ესმის, რატომ დავდივართ, რისთვის დავდივართ, რა გვიზიდავს ველურ ბუნებაში, თოვლისა და ყინულის სამყაროში. არავის გაუხსნია მთამსვლელის სულიერი სამყარო. ცდები ბევრი იყო, ყველა ცდა – უნაყოფო; მაგრამ იყო მხოლოდ ერთი გამონაკლისი – ლევან გოთუა. ერთმა ევროპელმა მთამსვლელმა დაწერა თავისი გრძელი ცხოვრების ისტორია და თავისი ცხოვრების გზას სახელად დაარქვა „ბრძოლა არაფრისთვის“. ჩვენებური მთამსვლელი ასეთი წიგნი არ, უფრო სწორად, ვერ დაწერდა. ვაჟას ქვეყანაში, იქ, სადაც ფარცხალა გორებია, ადრე თუ გვიან უნდა გამოჩენილიყო ლევან გოთუა. მრავალი წლის წინ, ერთმა ცნობილმა ქართველმა კრიტიკოსმა დაწერა გამოკვლევა „ქართული სული ესთეტიკურ სახეებში“. იქ ვაჟა იყო მთავარი. ლევან გოთუამ დაწერა „ვაჟას სამყაროში“, მას თავისუფლად შეიძლება ეწოდოს „მთამსვლელის სული ესთეტიკურ სახეებში“. ნაწარმოები, სადაც ერთმანეთს შეერწყა მთამსვლელი და ბუნება, მთამსვლელი და მთები. ვაჟას მიწიამ ნაშალა საზღვარი ადამიანსა და ბუნებას შორის. ლევან გოთუასთან ყველა მთამსვლელი მიწია იყო.

კარგად მახსოვს, როგორ მოვიდა ლევან გოთუა ალპინიზმში. გამოჩნდა ბრგე ვაჟკაცი, და როდესაც შევხედე, პირველი, რაც გავიფიქრე, ეს იყო: როგორ გაუძლებს მას კლდის ერთი ციცქნა საყრდენები და ნაპრალების არასაიმედო თოვლის ხიდები-მეთქი. მაგრამ გაუძლეს. ლევანი დადიოდა, და კარგადაც დადიოდა. ჩვენმა დიდმა მთამსვლელმა ალიომა ჯაფარიძემ შეამჩნია ის, თავის ჯგუფში ჩარიცხა და მასთან ერთად გაიარა ქართველ მთამსვლელთა პირველი დიდი ტრავერსი – მაჩხაფარიდან ზესხომდე, თეთრი უცნობი, კოტე მარჯანიშვილი, საბა-სულხანი... ჩვენს მთამსვლელობაში ტრადიცია დამკვიდრდა: საქართველოს მწვერვალებზე მიიღეს დიდ ქართველთა სახელები. ტრადიციამ, რომელიც დაიწყო რუსთაველის მწვერვალთა კავკასიონზე, შემდეგ კავკასიონს გადააბიჯა და ვაჟას სახელი აიტანა 6980 მეტრის სიმაღლეზე ტიან-შანის მთებში. ასე შეიქმნა ვაჟას – მწერლისათვის დადგმული უმაღლესი ძეგლი მსოფლიოში, მთამსვლელებს მწვერვალებზე გამარჯვება უხარიათ. ლევანისთვის არც მწვერვალზე გამარჯვებით გამონვეული სიხარული შეგვიტყვია, არც დამარცხების სიმწარე. მისთვის სიხარული უკვე ის იყო, რომ მთებთან იყო. დადგებოდა სადმე უფსკრულის თავზე, იყურებოდა შორს, უსასრულო სივრცეში და ამბობდა მხოლოდ: რა დიდი და ლამაზი ყოფილა სამშობლო ჩემი. ჰორიზონტზე კი სჩანდნენ სიშორის ბურუსში გახვეული მწვერვალები, ხეობებში მოხეტიალე ღრუბლები და დღის ვარსკვლავები; ვარსკვლავები, რომელთაც მხოლოდ მთამსვლელები ხედავენ.

მრავალი მთამსვლელი ყოფილა კავკასიონზე, მაგრამ მთა მართლაც ცოცხალი არსება რომ ყოფილიყო, მას მრავალთაგან უთუოდ დაამახსოვრებოდა ერთი – ლევან გოთუა. ერთი იმიტომ, რომ იშვიათად არიან ადამიანები, რომლებსაც ასე ესმით მისი, როგორც ლევან გოთუაა...

ოთარ გიგინეიშვილი

(შოთა რუსთაველის სახელობის აკადემიურ თეატრში, მწერლის დაბადებიდან 70 წლისთავისადმი მიძღვნილ საიუბილეო საღამოზე წარმოთქმული სიტყვა)

დაუწინყარი შეხვედრები

ჭარმაგობის ხანაში წავიდა ჩვენგან ფუტკარივით მშრომელი, საზოგადოებრივი ქველმოქმედებით აღსავსე, დიდი მწერალი ლევან გოთუა – აზრი, ფარი და ხმალი ქართული ეროვნული კულტურისა. ძნელია, წარმოიდგინო, რომ ეს გოლიათი აღარ გაივლის რუსთაველის პროსპექტზე, არმაზში აღარ შემოგვეგებება მისი კეთილი ღიმილი.

1958 წელს, ივლისის თვეში, ლევან გოთუა გეგეჭკორში ჩამოვიდა ჩვენ სახელოვან მსახიობ სერგო ზაქარიაძესთან ერთად. იმჯერად ისინი მარტვილისა და ეგრისის მთის ღირსშესანიშნაობის მოსახილავად გვეწვივნენ. საღამო უამი იყო, პირდაპირ მარტვილში ავიდნენ. ბინდამდე შეხაროდნენ მარტვილის მონასტერს. არავინ შეუნუხებიათ, არავისთვის უცნობებიათ ჩამოსვლა, ჩამავალ მზის სხივებს მარტვილის ეზოში შეხვდნენ, მთვარის შუქზე მგზავრულ ვახშამს შეექცნენ.

მარტვილის ძეგლის მცველი, მსცოვანი პედაგოგი, ან განსვენებული ნიკოლოზ ოსიძე, ძეგლის კარების ჩასაკეტად ავიდა. ეზოში ნაგვიანევი მგზავრების შეხვედრამ გააოცა – „ვინა ბრძანდებით, დალოცვილებო, განა სახლ-კარი არა გვაქვს, რომ აქ, ამ ცვარსა და ნაშში, არ გაგათევინოთ?! – იკითხა მან.

ისინი ფეხზე წამოდგნენ და თავაზიანად შეავლეს თვა-

ლი დარბაისელ მოხუცს.

– თქვენ ბატონი ნიკოლოზი ბრძანდებით? – იკითხა ლევანმა, – ჩვენ ერთი უბრალო მოგზაურები ვართ, საქართველოს მთასა და ბარში დავდივართ, ვტკბებით ჩვენი ქვეყნის სილამაზით.

– ვერ გაპატიებთ, ბატონებო, ვინც არ უნდა იყოთ, სახლი აქვე მაქვს, ორს კი არა, ოც კაცს მოვასვენებ და გავუმასპინძლები, მენვიეთ შინ, – გულით შესთხოვა მასპინძელმა. თანაც სახეზე აკვირდებოდა უცნობებს, რომელთა სახეებს მთვარის შუქი ანათებდა, ბოლოს ხელგაშლილი მივარდა ლევანს, გულში ჩაიხუტა და მთრთოლვარე ხმით შესძახა:

– ლევან გოთუა ბრძანდებით, ბაბა! ვაი, ჩემს მოსწრებას, ვაი, სირცხვილო, ასეთი საამაყო კაცი, ასე უჩემრად შემოსულხართ.

– თქვენს შენუხებას მოვერიდეთ, ბატონო ნიკოლოზ, – ტკბილი ხმით შეეპასუხა ლევანი, – ეს ჩვენი სახელოვანი მსახიობი სერგო ზაქარიაძეა.

მოხუცმა კიდევ უფრო გაიხარა და გულით შესთხოვა, მიეღოთ მისი მასპინძლობა...

სულ ათიოდე წუთი დასჭირდა მოხუცს, სახლში შეერბინა და დატვირთული უკანვე დაბრუნებულიყო ხონჩით. ხის განიერ ხონჩაზე მრგვლად მოხარშული დედალი, ცხელი ჭადები, ყველი და მწვანილი ეწყო. უკან შვილიშვილი მოსდევდა სავსე ხელადითა და ჭრაქით ხელში.

– რახან აგრეა, აქ მაინც ვივანშმებ თქვენთან ერთად. იქნებ, სიმყუდროვე დაგირღვიეთ, მაგრამ მაპატიეთ მოხუცს, შეიძლება რამდენიმე წელი კიდევ მაცოცხლოს მთვარიან ღამეში ამ უცნაურმა ვახშმობამ.

მარტვილის მცველის მასპინძლობამ სტუმრები ძალზე ააღელვა, გვიანობამდე საუბარში გაატარეს დრო. შემდეგ მოხუცი სახლში წავიდა, სტუმრები კი კარავში შევიდნენ.

ჯერ კიდევ ბინდში წამოადგა თავზე მოხუცი მოგზაურებს და სთხოვა, შინ სტუმრებოდნენ. მათ ნიკოლოზ ოსიძის სახლში ისაუბმეს და ზურგჩანთბაკიდებულნი, რაიონის ცენტრისაკენ ჩაუყვნენ გზას.

ასობით კაცი შეკრებილიყო მათ შესახვედრად, ყოველგვარი ორგანიზების გარეშე. სიტყვები არ თქმულა, მიტინგი არ გახსნილა, ხალხი თვითონ შეიკრიბა, გამოხატა სიყვარული და პატივისცემა თავისი სახელოვანი შვილების მიმართ. შემდეგ ისინი ტეხურის ხეობით ლეზარდისაკენ გაემგზავრნენ. გზადაგზა ტეხურის ხეობის ღირსშესანიშნაობით ტკბებოდნენ. მეორე დღეს ლეზარდში იყვნენ. ჩემთან ახალგაზრდები მოვიდნენ და მახარეს: ლევან გოთუა და სერგო ზაქარიაძე ამოვიდნენ და შენ გკითხულობენო. ამ დროს ისინი უკვე ჩემს კარავს უახლოვდებოდნენ. მე აღტაცებული შევეყურებდი თეატრალური ხელოვნებისა და მხატვრული სიტყვის დიდოსტატებს.

– გივი ელიავა! თქვენი მეგზურობა გვირჩიეს ლეზარდში, – გაღიმებული სახით მითხრა ლევან გოთუამ.

ის საღამო ლეზარდეს მიდამოების დათვალიერებას მოვანდომეთ. ტკბილი მუსიავით დააბიჯებდნენ ისინი ვინრო ბილიკებზე. იგემეს მჟავე წყალი ავიდნენ „დიდალის“ გადასახეზე.

ალპური იალალები და წინვინი ტყეების მშვენიერება თვალს ხიბლავდა. დიდხანს აღტაცებით შეჰხაროდნენ ტეხირგოლას სანახებს. მწყემსებთან ვისამხრეთ და გვიან საღამოს ისევ ლეზარდში დავბრუნდით.

არასოდეს დამავიწყდება ის ღამე. ლევანი სერგოს მზრუნველობით უღებდა კერძებს, ურჩევდა ისეთ საჭმელს, რაც მის ხმას არ ავნებდა.

– უნდა მოუფრთხილდეთ მის ხმას და თვითონ მის ჯანმრთელობას, იგი ჩვენი თეატრალური კულტურის მშვენიერებაა, – ჩუმად მითხრა ლევანმა.

ეს უბრალო ლხინი და ვახშამი როდი იყო, ეს იყო თავისებური აკადემიური გაკვეთილი, რომლის მსგავსს ვერსად ვერ მოისმენს კაცი.

– ჩვენ, იქ დამსწრეებმა, ვიგრძენით თუ რაოდენ სწამდათ და უყვარდათ იმ დიდ ადამიანებს ერთმანეთი.

მეორე დღეს კვლავ მთებში იარეს, გეოლოგიურ პარტიას შეხვდნენ, ნახეს მათი შრომის შედეგებიც. ხოლო სალამოს – გეგეჭკორისაკენ წასვლის სურვილი გამოთქვეს. ჩეგოლას გადასახვევთან, ვეება ლოდზე გაეშალა საგანგებო სუფრა სტუმრებისთვის მწყემსის ტანსაცმელში გადაცმულ ერთ ჩემს მეგობარს. მწყემსური სიუხვე და დაუდევრობა ეფინა მაღლიან სუფრას. ლევანმა სიცილით ხელი მომკიდა და მეგობრული აღერსით მითხრა: „რა გითხრა, გივი ელიავა, ეს რა უცნაური რამ მოგვინყვე-

თო“. ლოდის გონივრებზე ანკეხები ჩაეყარათ, რომელზედაც კალმასები ირწოდნენ. ხმელეთზე ცეცხლი ენთო და ელარჯი მზადდებოდა. ზღაპრული რამაა, – სთქვა სერგომ და კიდეც მოილხინა გულიანად.

დიდხანს შევრჩით სუფრას აღტაცებულნი, სასმისი სასმისზე იცლებოდა. ტკბილ სადღეგრძელოებს ამბობდნენ. სალამოს ისინი გეგეჭკორისაკენ დაუყვანენ.

მას შემდეგ გეგეჭკორის რაიონში კიდეც ბევრჯერ იყვნენ ლევან გოთუა და სერგო ზაქარიაძე, მაგრამ ის პირველი შეხვედრა ისე სამახსოვრო იყო, რომ, როდესაც ისინი უკვე აღარ გვყვანან, მომინდა ჩემი შთაბეჭდილების გამხელა და თხრობა.

გივი ელიავა

გეგეჭკორის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმის დირექტორი,

ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი

საქართველოს ბუნება, №3, მარტი, 1973 წ.

(გაგრძელება მომდევნო ნომერში)

მეფე შიშვილია!..

ამას წინათ თბილისიდან სწრაფი ფოსტით ახალი გაზეთები მივიღე – **ახალი ერა, იბერია-სპექტრი, ახალი შვიდი დღე, ასავალ-დასავალი, სვანეთი, ევრაზია-ექსპრესი**. გაზეთების კითხვა არც დამიშთავრებია, **ასავალ-დასავალში** ერთმა წერილმა უმალ კალამი ამაღებინა...

ამ გაზეთში ორი რუბრიკა მომწონს – **კვირგვინოსნები** და **ვინ ვინ არის?**

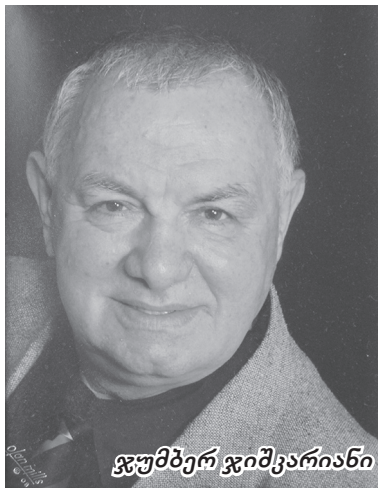
როგორც წვეთი წყლის ანალიზით შეიძლება გაიგოთ მთელი ზღვისა და ოკეანის ქიმიური შემადგენლობა, ასევე იმ ერთი ფრაზით შეგიძლიათ ბევრი რამ შეიტყოთ **კვირგვინოსნებზე**; მეორე რუბრიკა კი მთლიანად წარმოაჩენს პიროვნებას, მის ინტელექტს, მსოფლმხედველობას, მრწამსს, თუ რა თქმა უნდა, რესპონდენტი გულწრფელია.

ამა წლის 23-30 აპრილის მეჩვიდმეტე ნომრის სტუმარი პროფესორი ნოდარ ლომოური ბრძანებულა.

ჟურნალისტიკის გაფრთხილებაზე – თქვენი თითოეული სიტყვა ინერება, და ამდენად, თქვენსავე ნათქვამზე მართლმსაჯულებისა და ისტორიის წინაშე პასუხს აგებთო – პიროვნების შეფასებისას ყოველთვის ვაგებ პასუხს ჩემს ნათქვამზე ნებისმიერ დონეზეო, – რიხით აცხადებს პროფესორი.

ბატონი ნოდარ ლომოური მეოთხედი საუკუნის წინ გავიცანი არქეოპოლისის გათხრებზე, სენაკის რაიონის სოფელ ნოქალაქევში, რომელსაც პროფესორი პარმენ ზაქარია ხელმძღვანელობდა. სიამოვნებით ვისმენდი ბატონი ნოდარის საუბრებს როგორც ექსპედიციის სამეცნიერო შედეგებზე, ისე საერთოდ, ისტორიის საკითხებზე; მის პატივსაცემად გამართულ სუფრაზეც ვყოფილვარ, გულწრფელად დამილოცავს; გაზეთებშიც არაერთი სტრიქონი დამიბეჭდავს როგორც ნოქალაქევის აღმოჩენებზე, ისე ექსპედიციის თითოეულ მონაწილეზე.

ამ ათიოდ წლის წინ ჩვენი ქვეყნის დაქცევა რომ დაიწყო, პროფესორი ლომოური სულ სხვა ამპლუაში წარ-

გიორგი ელიავა

მოჩინდა ფართო საზოგადოების წინაშე. შეიარაღებული გადატრიალების კვალდაკვალ დასტამბულ მის წერილებს რომ ვიხსენებ, ახლაც მზარავს; მაგრამ ის, რაც გაზეთის ამ ნომერში ამოვიკითხე, ყოველგვარ ზღვარს სცილდება. ვერ წარმომედგინა, ადამიანში ამდენი ღვარძლი და ბოღმა თუ იყო დაბუდებული.

პირდაპირ შემადრწუნებელია მისთვის არასასურველი პიროვნებების ლომოურისეული შეფასება – არარაობა, აბსოლუტური არარაობა, არანორმალური, გარეწარი...

ისტორიკოს პროფესორს ბიბლია ერთხელ მაინც რომ გადაეფურცლა, ამოი-

კითხავდა, – პატივი და უპატიობა სიტყვებშია, და კაცის დამღუპველი ენაა. ასევე უსამართლობაა შეურაცხყოფა გონიერი გლახაკისა და უჯეროა ხოტბის შესხმა ცოდვილი კაცისათვის (სიბრძნე ზირაქისა, თავი მეოთხე, 14; თავი მეათე, 22).

რამდენადაც დიდი ხარ, იმდენად დაიმდაბლე თავი შენი და უფლის წინაშე მაღლს იპოვი, – გვასწავლის სახარება. მაგრამ არა! პროფესორ ლომოურს ხელთ შოლტი ჩაუბლაჯავს და უტლაშუნებს მარცხნივ თუ მარჯვნივ ყველას, ვინც მის აზრს არ იზიარებს.

პროფესორ გურამ შარაძის შეფასებისას ბრძანებს, – უარყოფითი პიროვნებაა, რომელსაც ეროვნული თვალსაზრისით სასიკეთო არაფერი გაუკეთებია; პირიქით, მრავალი დანაშაული მიუძღვის ერის წინაშე.

კაცი ეროვნულობას უწუნებს პროფესორ გურამ შარაძეს, თავად კი მხოლოდ ისლა დარჩენია სატრაბახოდ, – ეროვნული ხელისუფლება იარაღით დავამხეო!

ეს იმას ჰგავს, საჭურისი კაზანოვას მამაკაცურ პოტენციას უწუნებდეს...

სასაცილოა, სატირალი რომ არ იყოს.

სხვათა შორის, რევოლუციონერი პროფესორი იმ მუზეუმის დირექტორი ბრძანდებოდა, სადაც ეროვნული სა-

განძური ინახება. სწორედ ის საგანძური, თავის დროზე თავგაცხლებულ ორჯონიკიძეებსა და მახარაძეებს რომ გაარიდა პირველმა ეროვნულმა ხელისუფლებამ და **მონეტნი დვორში** გადადნობას გადაარჩინა; უცხოეთის მიწაზე კი საკუთარი სიცოცხლის ფასად დაიცვა საქართველოს მეჭურჭლეთუხუცესად შერაცხულმა სულგანათებულმა ექვთიმე თაყაიშვილმა; ხოლო როცა ჟამი დადგა, უკლებლივ ჩამოუტანა საქართველოს...

...მეორე ათასწლეულის მიწურულს, როდესაც ზოგიერთი რეგენი ქართველის მხარდაჭერით ამ საგანძურს კვლავ საფრთხე დაემუქრა, პროფესორმა გურამ შარაძემ პირველმა დაარისხა განგამის ზარები! ხოლო საქართველოს ხელოვნების მუზეუმის დირექტორი, პროფესორი ნოდარ ლომოური ოკეანისგაღმელი, ვიღაც ავანტიურისტი გუროვის ბანაკში აღმოჩნდა, რომელიც დღემდე პათოლოგიური გააფთრებით იბრძვის, ერის სინმინდებები როგორმე საზღვარგარეთ გაიტანოს!

კაცმა რომ თქვას, ვიღაც უცხოტომელი გუროვის მცდელობა რად უნდა გაგვიკვირდეს, – იგი საქმოსანია და მხოლოდ თავისი ფინანსური ინტერესები ამოძრავებს; გამაოგნებელი ბატონი ლომოურის განცხადება იყო – მე დირექტორი ვარ და ექსპონატებს სადაც ჩავთვლი და რამდენი ხნითაც ჩავთვლი საჭიროდ. იქ გავიტანო! ამას აცხადებს პიროვნება, რომელიც ეროვნული სიმდიდრის პირველი ჭირისუფალი უნდა იყოს! (!?)

ასე რომ, დიდი მადლობა პოეტსა და ჟურნალისტს, ქალბატონ ბელა შალვაშვილს, რომელმაც **დემოკრატიული რევოლუციის რაინდს** საშუალება მისცა. ბოლომდე გაშიშვლებულიყო ერის წინაშე!

რამდენადაც მახსოვს, ბატონ ზურაბ ფვანიას საჯაროდ არასოდეს განუცხადებია, – პუტჩის დროს იარაღით ხელში ვიბრძოდითო. მაგრამ დახეთ, რა ტექნიკურად **ჩაუშვა** ბატონმა პროფესორმა – ერთად ვიბრძოდითო ძველი ხელისუფლების დასამხობად.

ბატონ მუხრან მაჭავარიანს კი პროფესორი ლომოური გაეკეკლუტა – უაღრესად დიდ პატივს ვცემო, ერთ-ერთი უნიჭიერესი პოეტიო, მაგრამ მრწამსი დაუნუნა, – გული ძალიან დამწყდა, რომ თავის დროზე უღირსი პოზიცია დაიჭიროო პოლიტიკურ ასპარეზზე.

ეტყობა, ბატონ პროფესორს ღირსებაზე ძალიან ბუნდოვანი წარმოდგენა აქვს...

საპარლამენტო არჩევნების წინ კონსტანტინე გამსახურდიას საზოგადოების კონფერენცია გაიმართა. საზოგადოების თავმჯდომარემ, აკადემიკოსმა ვახტანგ ბოჭორიშვილმა კონფერენციაზე განსხვავებული პოზიციის პარტიებიც მოიწვია. შეკრება გრიბოედოვის თეატრის დარბაზში გაიმართა.

პრეზიდენტში პარტიების ლიდერებთან ერთად ბატონი მუხრან მაჭავარიანიც ბრძანდებოდა.

იმ დღეს, ბატონ მუხრანს კრინტიც არ დაუძრავს, მაგრამ ხალხით გადაჭედდებოდა დარბაზმა სწორედ მრწამსისთვის, პოზიციისთვის, ეროვნული სულისთვის ისეთი ოვაცია გაუმართა საყვარელ პოეტსა და ღირსეულ მამუ-

ლიშვილს, ჭერი ლამის ჩამოიქცა...

– დუმილი რეკავს! – უმაღლესი გამახსენდა პოეტის სიტყვები...

... ხუთი წუთი გრძელდებოდა ოვაცია...

... იმ ხუთისთვის ღირდა სიცოცხლე...

– *ორჯერ ნუ ჩაიდენ ცოდვას, რადგან ერთის გამო ვერ გადარჩები დაუსჯელი (სიბრძნე ზირაქისა, თავი 8).*

პროფესორმა ლომოურმა არ იკმარა, ეროვნული ხელისუფლების დამხობაში რომ დაიდო ლომის წილი! (როგორც თავად ბრძანებს, შეიარაღებული გადატრიალების იდეოლოგი ბრძანებულა!) ამდენი წლის შემდეგ, როცა ლამის პუტჩისტებიც მოეგნენ გონს და ინანიებენ, როცა თითქოს ეროვნული შერიგების პროცესი დაიწყო, იგი კვლავ **დემოკრატიული რევოლუციის** სამრეკლოდან რეკავს და რომის პაპზე უფრო კათოლიკობას იბრალბებს...

...ისეთი არაფერი გამიკეთებია, წინაპრებისთვის ჩრდილი მიმეყენებინოს, ან შვილებისთვის ვიყო სამარცხვინო, – თავს იმშვიდებს პროფესორი ლომოური.

სულო ცოდვილო! იმაზე მეტი ცოდვა რა უნდა ჩაედინა, როცა პროფესორმა კაცმა კალამი გვერდზე მოისროლა, ხელში ავტომატი აიღო და თავისი ერის უდიდეს

ნაწილს, ეროვნულ ხელისუფლებას, ქვეყნის პირველ პრეზიდენტს ტყვია დაუშინა!!! და ამით დღემდე ამაყობს!

ეტყობა, პროფესორ ლომოურს დაავინწყდა, როგორ დაიკვანწებოდა მხარზე ავტომატგადაკიდებული, ახალგაზრდა მხედრიონელებით გარშემორტყმული, როცა **საქართველოს რესპუბლიკის** რედაქციაში შემოიჭრა, გაზეთის რედაქტორის, ქალბატონი აბაიშვილის დასაპატიმრებლად...

აკი დაუფასდა გარჯა, – წყალობის ხალათი ებოძა, – საქართველოს ხელოვნების სახელმწიფო მუზეუმის სავარძელში ჩაესვენა! ხოლო როდესაც მისი დირექტორობის ჟამს, მუზეუმის დარბაზებიდან თუ საცავიდან ხელოვნების რამდენიმე ძვირფასი ნიმუში **უკვალოდ** გაქრა, ხელები გაასავსავა, რა ჩემი ბრალია, დაცვა არ მივარგაო...

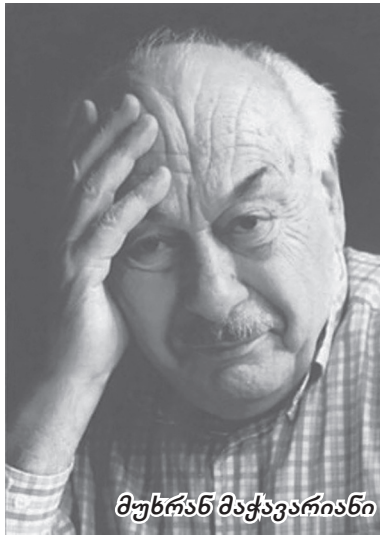
– პაპის ნაჭამმა ტყემალმა შვილიშვილს კბილები მოკვეთაო, – გვასწავლის ხალხური სიბრძნე.

არა მგონია, მის შვილებს ეამაყებოდეთ პროფესორი მამის ნამოქმედარი ბოლო ათწლეულში. მე კი მგონია, რუსთაველზე წელგამართულად გასვლის შანსი მოუსპო მათ.

ურჯულო მამას შვილები გაიციხავენ, რადგან მის გამო ჩაცვივდნენ სირცხვილში (სიბრძნე ზირაქისა; თავი 21, 7).

როგორც ენებოს! დაე, ეგონოს დემოკრატიული რევოლუციის რაინდს, რომ მხოლოდ ისაა მართალი, სხვა ყველა მტყუანია...

ღმერთი განსჯის მართალს და მტყუანს, როცა ყველაფერს და ყოველ საქმეს დაუდგება იქ თავისი ჟამი (ეკლესიასტე; თავი 3, 7).

მუხრან მაჭავარიანი

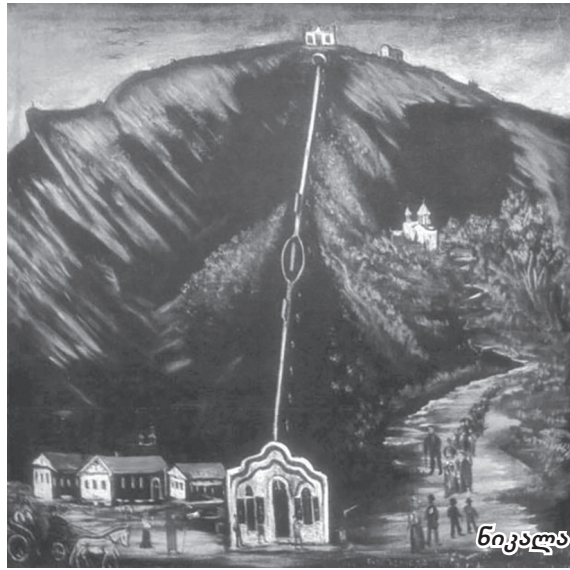
ჯუმბერ ჯიშკარიანი
აშშ, ჯორჯიის შტატი, ახალი ერა

თბილისის ფუნიკულიორი

შვეიცარიელი ინჟინრის ბლომოს სახელი დაკავშირებულია თბილისის ფუნიკულიორის მშენებლობასთან.

1905 წელი. გაზეთმა „ივერიამ“ (N1) თავის მკითხველს აცნობა: ტბილისის ფუნიკულიორი თითქმის მზად არის, გამართულია სადგურები, დაგებულია რელსები და სამოდრაოდ დაყენებულია მეტად კოპნია ვაგონები. ვაგონების მოძრაობა დაიწყება კვირას, 2 იანვარს. ვაგონებს ავტომატური მანქანები აქვს, რომლის მეშვეობითაც ყოველ წუთს შეიძლება ვაგონის გაჩერება, თუნდ თოკი, რომელიც ვაგონს იჭერს, განედეს კიდევ. ასე რომ, მოძრაობის დროს არავითარი საშიშროება არ არის მოსალოდნელი.

11 იანვარი. ფუნიკულიორი. მამა დავითის მთაზე ფუნიკულიორის მოწყობის საქმე უკვე მთავრდება. ამ იანვრის შუა რიცხვებში დანიშნულია ვაგონების გამოცდა. ვაგონების გამოცდის შემდეგ მოწყობას დაათვალიერებს ტფილისის გუბერნატორისგან დანიშნული განსაკუთრებული კომისია, ინჟინერთა, ელექტროტექნიკთა და ტფ. ფოსტა-ტელეგრაფის ოლქის წარმომადგენლებისგან შემდგარი. ფუნიკულიორის მოქმედების დაწყება განზრახულია მარტის მეორე ნახევარში.

20 თებერვალი. გუშინ, 19 თებერვალს, ფუნიკულიორის საზოგადოებამ სთხოვა ტფილისის გამგეობას შეამოწმონ აშენებული ლიანდაგი ტექნიკურად.

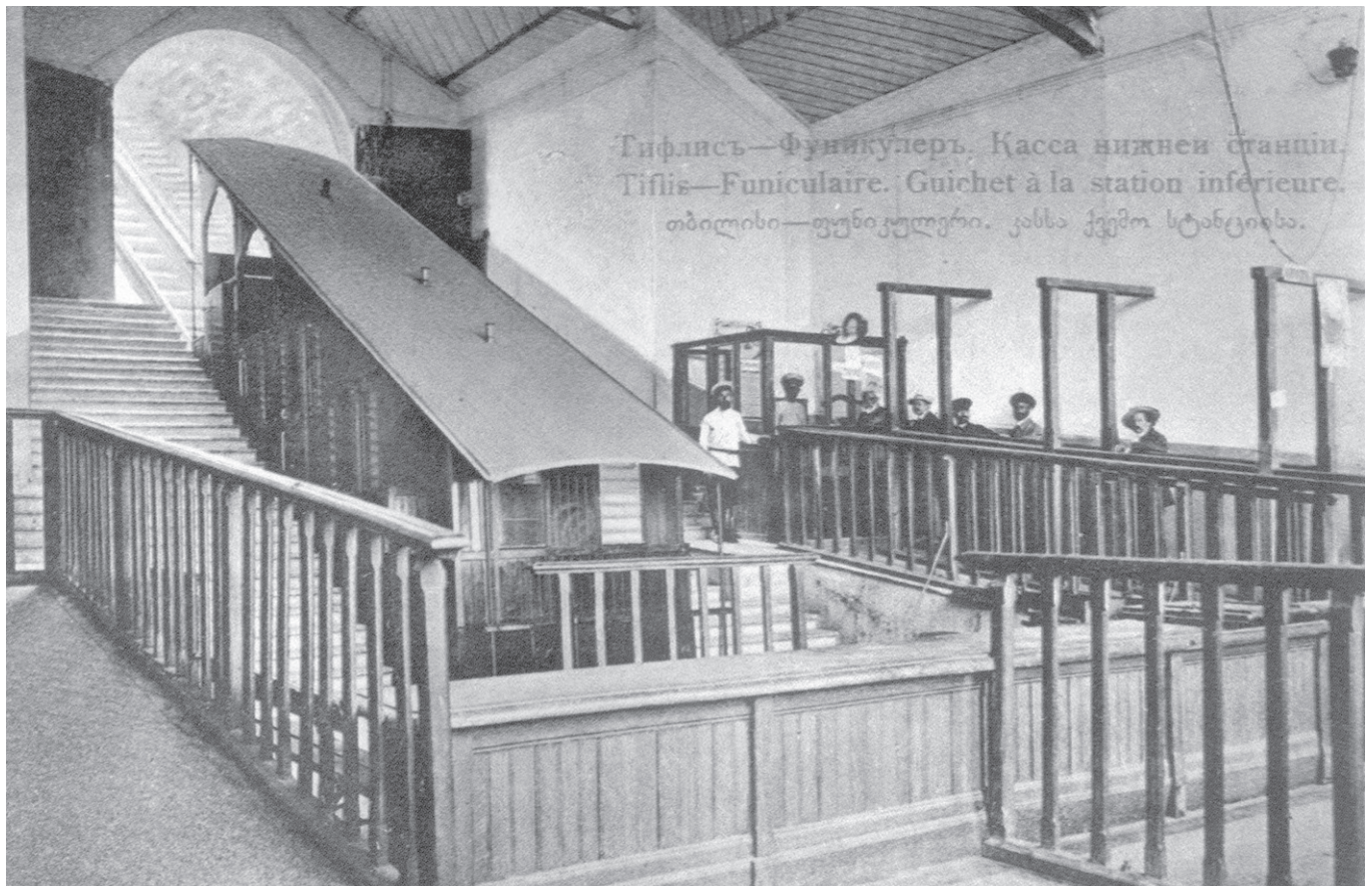
25 თებერვალი. როგორც კომისია მოწმობს, ვაგონს ასვლა-ჩამოსვლაში ექვს-ექვსი წუთი სჭირდება. გზაში ვაგონების შესაჩერებელი მანქანაც – ტორმონები კომისიამ მოიწონა. დაქანებული მანქანა საყენ-ნახევარზე შეუჩერებიათ უცბათ. ვაგონში მოთავსდება 50 კაცი. ფასი ასვლა-ჩამოსვლის 20 კაპ. დაუნესებათ.

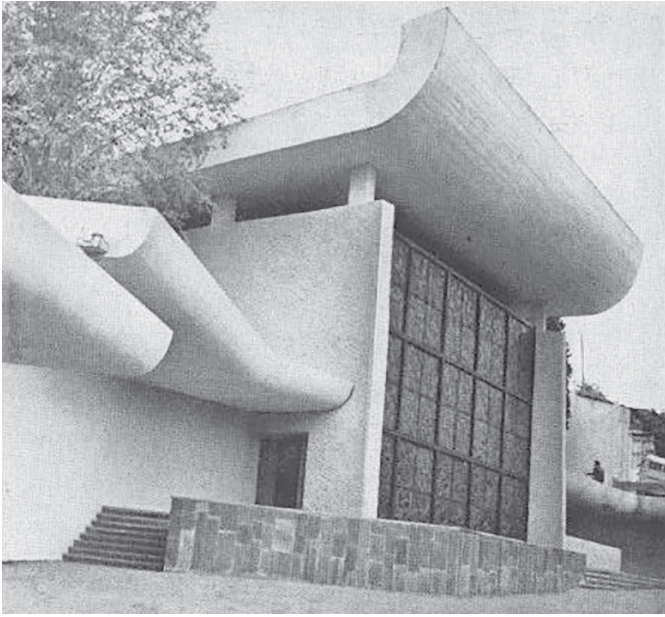
1 მარტი. მამა-დავითის მთაზე ამყვანმა საზოგადოებამ აც-

ნობა ქალაქის გამგეობას, ფუნიკულიორი მზად არის და დღეს, 1 მარტს, დაიწყებს წესიერ მიმოსვლას.

ასე ვერ მოხდა. გაზეთ „კავკაზის“ მიხედვით (18 მარტი) ვაგონების მოძრაობა წმინდა დავითის მთაზე დაიწყებოდა კვირას, 20 მარტს, მაგრამ 19 მარტს, ამავე გაზეთში გახსნის დღედ უკვე 27 მარტი გამოცხადდა.

27 მარტი. ელექტრული ფუნიკულიორის გახსნა წმ. დავითის მთაზე შედგა დღეს, 27 მარტს, დილის 10 საათზე ზედა და ქვედა სადგურებში წირვა და ვაგონების მოძრაობა. ფუნიკულიორი პუბლიკისთვის გაიხსნება 2 საათი-

დან, მანამდე კი ვაგონები განკუთვნილი იქნება მოწვეული პირებისათვის.

და, მართლაც, თბილისის ფუნიკულიორის საზეიმო გახსნა 1905 წლის 27 მარტს შედგა. გაზეთ „კავკაზი“ წერდა: *ორივე სადგურები დროშებით იყო მორთული. დილის 10 საათისთვის ფუნიკულიორის ქვედა დარბაზში თავი მოიყარეს დაპატიჟებულმა პირებმა. მოვიდნენ ქალაქის თავი, გამგეობის წევრი, სხვადასხვა დანესებულების წარმომადგენლები და ჟურნალისტები. კურთხევის დაწყების წინ, საზეიმო ცერემონიაზე სიტყვა წარმოთქვა მამა დავითის ეკლესიის მღვდელმა ო. მაჭარაშვილმა. მან მადლობა გადაუხადა ფუნიკულიორის თაოსნებს და მშენებლებს. კურთხევის შემდეგ სტუმრები ვაგონში შევიდნენ.*

ვაგონის წინა ბაქანზე მოთავსდნენ ო. მაჭარაშვილი, ქალაქის თავი, ფუნიკულიორის მშენებელი ბლომი, ბელგიის ვიცე-კონსული ბატონი აივანოვი და სხვები, როცა ვაგონის წინა გაჭიმული ლენტი გაიჭრა, ქალაქის თავმა თქვა: *ქალაქ ტფილისის მცხოვრებლების სახელით მივესალმები ამ ბრწყინვალე წარმოებას და ტფილისის ფუნიკულიორს გახსნილად ვაცხადებ.*

გაისმა სასიგნალო ზარები და ვაგონები დაიძრა.

ამავე დროს ზედა სადგურიდან მეორე ვაგონმა დაიწყო დაშვება.

ნელა მიიწვედა ვაგონი ზევით. სტუმრების წინ იმლებოდა თბილისის და მისი გარეუბნების ლამაზი ხედი, კავკასიის მთების პანორამა და ბოლოს გამოჩნდა შორეული ყაზბეგის მოთეთრო ხილვა.

6 წუთის შემდეგ ვაგონი ზედა სადგურთან გაჩერდა.

ერთსულოვანი „ვაშა“, მუსიკამ დაუკრა შემხვედრი მარში. გაისმა სიმღერა და მღვდელმა წმინდა წყლით შემოუარა სადგურს და სამანქანო განყოფილებას. სადგურის დათვალიერების შემდეგ სტუმრები ავიდნენ ზემოთ, მეორე სართულზე, სადაც ვრცელ დარბაზში შესთავაზეს საუზმე და შამპანური, საუზმეზე წარმოთქვეს სადღეგრძელოები.

იმ საზეიმო დღეს თბილისის ფუნიკულიორი მთელი დატვირთვით მუშაობდა...

პეტერბურგში გამომავალი ჟურნალი „ნივა“ (1905, N38) თბილისის ფუნიკულიორზე წერდა: *ეს შესანიშნავი ნაგებობა მოწყობილია ცნობილი უცხოური ფუნიკუ-*

ლიორების მსგავსად. დაახლოებით ასეთი რამ არსებობს ქვედა ნოვგოროდში, მაგრამ ვერც კი შეედრება წმინდა დავითის მთაზე აგებულ გზას. ამჟამად, თბილისის ფუნიკულიორი დიდი წარმატებით სარგებლობს თბილისის მცხოვრებთა შორის და წარმოადგენს ქალაქის ერთ-ერთ ღირშესანიშნაობას, რომლითაც ასე მდიდარია საქართველოს დედაქალაქი.

დაიხს, 1905 წელს, თბილისმა საუკეთესო ნაგებობა მიიღო და ფუნიკულიორი სავიზიტო ბარათი გახდა...

თბილისის ფუნიკულიორის გახსნას დიდი ფერწერული ტილო მიუძღვნა ნიკო ფიროსმანმა.

1905 წლის გაზეთ „ნოვოე ობოზრენიე“ (N69) წერდა: *ფუნიკულიორი მოძრაობაში მოჰყავს 60-70 ძალის გაზგენერატორს და 96 ძალის ელექტროძრავას. ყველა მანქანები დამზადებულია შვეიცარიის ქარხნებში.*

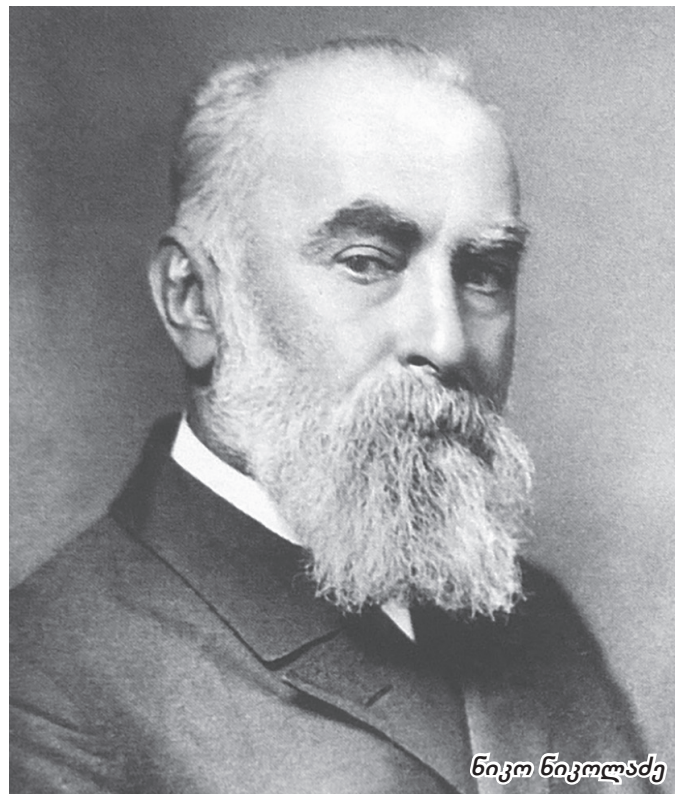
და კიდევ მნიშვნელოვანი სტრიქონები – ფუნიკულიორის გზის პროექტი, რომელიც 1899 წელს შეიქმნა, 1900 წელს დაამტკიცა ქალაქის დუმა... ფუნიკულიორი აშენდა ინჟინერ ბლომოს მიერ.

ასე რომ, 1899 წელს ბლომომ არა მარტო შეადგინა ფუნიკულიორის გზის მშენებლობის პროექტი, არამედ შემდეგ თავად ხელმძღვანელობდა მის მშენებლობას.

ცხადია, ინჟინერი თავის პროექტში გაითვალისწინებდა შვეიცარული მოწყობილობების გამოყენებას. ფუნიკულიორის გახსნის დროს, ერთი ვაგონიც შვეიცარული წარმოების იყო.

ნიკო ნიკოლაძე და თბილისის ფუნიკულიორი

დაიხს, თბილისის ფუნიკულიორი, რომელიც 1905 წლის 27 მარტს საზეიმოდ გაიხსნა, გარკვეულწილად ნიკო ნიკოლაძის სახელთანაა დაკავშირებული. როდესაც დიდმა ნიკომ შეიტყო ფუნიკულიორის მშენებლობის შესახებ, ძალიან დაინტერესდა და დაუკავშირდა ფუნიკულიორის

ნიკო ნიკოლაძე

ქველი ფუნისულიორი

პროექტის ავტორს, შვეიცარიელ ინჟინერ ბლოშოს.

ნიკო ნიკოლაძემ გადაწყვიტა, თავისი წვლილი შეეტანა ფუნისულიორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ნაწილის ესტაკადისთვის საჭირო რკინა-ბეტონის სამუშაოების შესრულებაში. ამ საქმეში მას კარგი გამოცდილება ჰქონდა, თუნდაც 1884-1886 წლებში სურამის გვირაბის გაყვანის დროს, იქ რკინა-ბეტონის დიდი სამუშაოები შესრულდა.

როგორც ჩანს, ნიკო ნიკოლაძის შეთავაზება მიიღო შვეიცარიელმა ინჟინერმა.

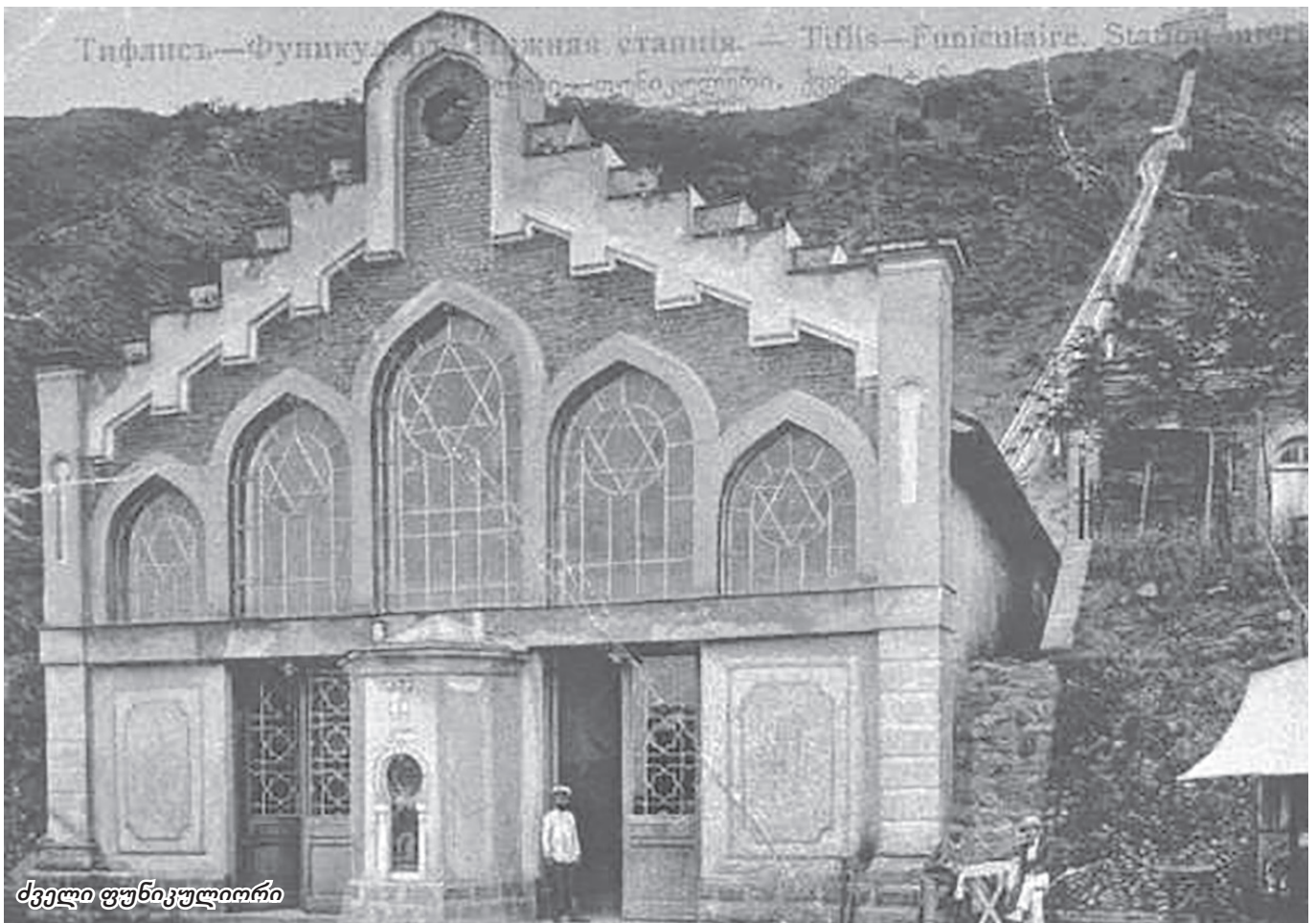
2003 წლის გამოცემულ „თბილისის ენციკლოპედიაში“ ვკითხულობთ: *ფუნისულიორის მშენებლობაში დიდი*

წვლილი შეიტანა ნიკო ნიკოლაძემ, რომლის ინიციატივით სწრაფად შესრულდა რკინა-ბეტონის სამუშაოები ესტაკადისათვის“. ცხადია, ნიკო ნიკოლაძე არაერთხელ შეხვედრია ინჟინერ ბლოშოს.

ნიკო ნიკოლაძე ყველას აოცებდა თავისი გაბედული გეგმებით და პროექტებით. საინჟინრო-ეკონომიკური სიღრმითა და სიძლიერით, არ ჩამოუვარდებოდა თავისი დროის მეცნიერებს.

ნიკო ნიკოლაძე გახლდათ ტექნიკური პროგრესის მამამთავარი საქართველოში.

ანდრე კარბელაშვილი

ქველი ფუნისულიორი

ზღაპარი სინამდვილედ იქცა...

პარკ დისნეილენდს ბიზნეს მაგნატის, კინორეჟისორის, ფილანტროპის, ამერიკის ანიმაციურ ინდუსტრიაში მნიშვნელოვანი ფიგურის, უოლტ დისნეის სახელი დაერქვა. 1955 წლის 17 ივლისს გაიხსნა მსოფლიოში პირველი ზღაპრის ქალაქი. დისნეილენდის პროექტისთვის 17 მილიონი დოლარი იყო საჭირო. უოლტის ძმა და ერთგული კომპანიონი პროექტის განხორციელებას სიგიჟედ მიიჩნევდნენ, ურჩევდნენ, – გონზე მოდი, უოლტ! ვის სჭირდება ეს ატრაქციონები, ჩვენ ხომ სრულიად გავკოტრდებით?! თუმცა არაორდინალური ადამიანის დარწმუნება შეუძლებელი იყო...

უოლტ დისნეი

დისნეილენდის და პორტავენტურას გასართობი პარკები ატრაქციონებზეა გათვლილი. მთანმინდის პარკის უპირატესობაა თბილისის ხედები, ანძა, გამწვანება, ეკოლოგიურად სუფთა გარემო – კულტურისა და დასვენების პარკში თითქმის ყველა კომპონენტია...

თბილისის ფუნიკულიორი, ქალაქის სავიზიტო ბარათი, ცოკ ორეულშია.

მოქანდაკე ირაკლი ჟვანიას თქმით, ცხოვრება მართლა ერთი წუთია, აქ ვიდექით და ქვეყანა თავისი ეგონა. ათი წლის წინ, ვერ წარმოვიდგენდი, ბადრის ქანდაკების მომზადებას!..

2004 წელს ფუნიკულიორის რეაბილიტაცია ბადრი პატარკაციშვილმა წამოიწყო. აღდგენითი სამუშაოები 2012 წელს დასრულდა. მთანმინდის პარკის მშენებლობაში 25 მილიონი დოლარის ინვესტიცია განხორციელდა.

ზღაპარი სინამდვილედ იქცა... გმადლობთ, ბატონო ბადრი!

თბილისის ფუნიკულიორი საუკუნეა მეტს ითვლის...

ფუნიკულიორის სადგური აღდგენილია და მიახლოებულია თავდაპირველი ნაგებობის არქიტექტურულ სახესთან. ფასადის ქვედა ნაწილი გაფორმებულია ახალი მხატვრული სახეებით, მისი ინტერიერი ადაპტირებულია ახალი ტექნოლოგიების შესაბამისად. ახალი სარკინიგზო-სალიანდაგე გზით, ერთდროულად სამოცი მგზავრი სამ წუთში შეიძლება ასვლას, მთელი წლის მანძილზე, მილიონობით სტუმრის გადაადგილებაზე ზრუნავს.

ვაგონის წინა ბაქანზე ცოლ-ქმარი და პატარა გოგონა მოთავსდნენ.

– რა გქვია? – ვკითხე ექვსი წლის გოგონას.
– იანა.

– იანა, ახლა ატრაქციონები გამორთულია. ზაფხულში ყველა ამუშავდება.

– დედა, მინდა ატრაქციონებზე დავჯდე, ზაფხულში ჩამომიყვან? – კი, შვილო, ახლა ეშმაკის ბორბალთან მივიდეთ, თბილისის ხედებს შევავლოთ თვალი და პარკი დავათვალიეროთ, – უპასუხა დედამ.

ვაგონი ზედა სადგურზე გაჩერდა. ტურისტები პარკის კიბეებს აუყვნენ. მე კი ადმინისტრაციული შენობისკენ გავეშურე.

შესასვლელში ბატონი ბადრის მომღიმა-რი სურათი შევნიშნე. მეცენატს ბევრი ჩანაფიქრი ჰქონდა... მაგრამ...

მთანმინდის პარკის გენერალურ დირექტორს, გელა დიღმელაშვილს თავის სამუშაო კაბინეტში შევხვდი.

– როგორ დაიწყო მთანმინდის პარკის ისტორია?

– პარკი თბილისის დასავლეთიდან მთანმინდის ქედზე, ზღვის დონიდან 270 მეტრ სიმაღლეზე მდებარეობს და დედაქალაქის ყველაზე მაღალი წერტილია. XIX საუკუნემდე არ არსებობდა ურბანული განაშენიანება, XVIII-XIX ს. დასაწყისში მთანმინდის ფერდობზე გაშენებული იყო სამეფო და დიდებული ბაღები. XIX ს-ის დასაწყისიდან მთანმინდის რაიონი და მისი მიმდებარე

ტერიტორია თავადი გაბაშვილების სამფლობელო იყო. თბილისის თვითმმართველობას სურდა, ზედა პლატოზე განვითარებულიყო სატრანსპორტო საშუალება. ტრამვაის სოფელ კოჯრამდე უნდა ევლო. თუმცა ჩანაფიქრი იდეის დონეზე დარჩა.

– რატომ გადანყდა ზედა პლატოს განვითარება?

– საუკეთესო კლიმატი, ზაფხულში, როცა თბილისში ცხელა, აქ სიგრილეა. როცა ქვემოთ თოვლჭყაპია, ჩვენთან თოვლი დევს. დღეს ქალაქის ჰაერი დაბინძურებულია, ავტომანქანების გამონაბოლქვს ვსუნთქავთ, არ გვაქვს სათანადო გამწვანება და უსახური სახლების მშენებლობის ბუმი, ზედა პლატოზე ყანგბადით გაჯერებული გარემოა. საბჭოთა კავშირის დიდ ქალაქებში უნდა ყოფილიყო კულტურისა და დასვენების პარკი, სწორედ იმ დროს, საქართველოში ჩამოვიდა პოლონელი ადვოკატი ივანე პოლტორაცკი. მან ცოლად შეირთო ნადეჟდა გაბაშვილი, პოლტორაცკის პირველი ქორწინებიდან ჰყავდა ვაჟი ილია პოლტორაცკი, რომელიც პარიზში ცხოვრობდა. სწორედ მან აღმოაჩინა ბელგიური ფირმა, საქართველოში სოლიდური თანხა გამოაგზავნა, რომ მთანმინდაზე ფუნიკულიორი გაემართათ. საქართველოში ჩამოვიდა ბელგიური ანონიმური საზოგადოების წევრი, ინჟინერი ალფონს რობე, რომელმაც მთანმინდის მიწების ნაწილი შეიძინა და 1896 წელს ფუნიკულიორის გაყვანის იდეა წამოჭრა. 1900 წელს ქალაქის თვითმმართველობამ ხელშეკრულე-

ბა დადო ბელგიურ ანონიმურ საზოგადოებასთან. სწორედ ეს საზოგადოება ორმოცდახუთი წელი გაუწევდა ფუნქციონირს ექსპლუატაციას, შემდეგ უსასყიდლოდ გადასცემდა ქალაქს. პროექტის ავტორი იყო შვეიცარიელი ინჟინერი ბლომო. მშენებლობას ხელმძღვანელობდნენ ბელგიელი და იტალიელი ინჟინრები: ი. რაგოლერი და ა. ფონტანა-როსი. ეს იყო პირველი საბაგირო-სალიანდაგო გზა რუსეთის იმპერიაში. ფუნქციონირს ზედა და ქვედა სადგურების შენობები აშენდა თბილისელი არქიტექტორის ა. შიმკევიჩის პროექტით, ზედა ორსართულიან სადგურს რუსული კლასიციზმის სტილი ჰქონდა. ზედა და ქვედა სადგურს შორის მდებარეობს შუა სადგური, აქედან შესაძლებელია მთანმინდის პანთეონში მოხვედრა.

ბადრი პატარკაციშვილი

როდის დაიწყო ფერდობების გამწვანება?

– 1920 წელს დაიწყო მთანმინდის პარკის მოშიშვლებული ფერდობების ახალი ნარგავებით გამწვანება. აქ ბუჩქებიც არ იყო... აი, ეს კედარები (მთანმინდის პარკის ლანდშაფტის სიმბოლო), ციმბირიდან ჩამოიტანეს. მკითხველებს როგორც არ უნდა გაუკვირდეთ, პარკის კეთილმოწყობის სამუშაოებში აქტიურად იყო ჩართული ლავრენტი ბერია.

რა ფართობი უკავია მთანმინდის პარკს?

– დაახლოებით ოც ჰექტარზეა გაშლილი. უნიკალურია თავისი ხედებით, ლანდშაფტით, იშვიათი ნარგავებით, ხეებით, ბუჩქებით, სიმწვანითა და სუფთა ჰაერით, პარკის ძირითადი ტერიტორია უკავია მრავალწლოვან ნიწვოვან და ფოთლოვან ხეებს. ზოგიერთი, კერძოდ: ფიჭვი, კედარი, კვიპაროსი და ტუია პარკის ასაკისაა. აქ მრავლადაა ფოთლოვანი მცენარეები: მუხა, ჭადარი, იფანი, ცაცხვი, იუდას ხე, საპნის ხე, ცხენის ნაბლი, აკაცია, ველური ბროწეული და სხვა.

1930 წელს დაპროექტდა საზოგადოებრივი და გასართობი ნაგებობები. პარკი გაიხსნა 1938 წლის 24 ივლისს და სიმბოლურად იოსებ სტალინის სახელი ეწოდა. მთავარ მოედანზე დაიდგა მისი ძეგლი. იმავე წელს ქართველი არქიტექტორების ზაქარია და ნადეჟდა ქურდიანების პროექტის მიხედვით, აშენდა რესტორან ფუნქციონირის შენობა (თანაავტორი ა. ვალაბუევი). მას შემდეგ, ქალაქის ერთ-ერთ ღირსშესანიშნაობას წარმოადგენს...

სატელევიზიო ანძა პარკს დამატებით ფუნქციას სძენს...

– დიას. 1972 წელს აშენდა ახალი სატელევიზიო ანძა – სიმაღლე 276, 5მ. 1959 წელს ამუშავდა საბაგირო გზა რუსთაველის გამზირი – მთანმინდის პლატო. სიგრძე – 906მ. სიჩქარე 18,1კმ/სთ. გამტარუნარიანობა 500 მგზა-

ვრი საათში. 1970 წლის დასაწყისში აშენდა ახალი ქვედა სადგური (არქიტექტორები გ. ბათიაშვილი, ტ. ქუთათელაძე). მოწყო ფერად ვიტრაჟებიანი ფართო ღიობი (ავტორი ვ. ქოქიაშვილი 1980 წ.). 90-იან წლებში მიტოვებული მთანმინდის პარკი, რესტორნის შენობა ფუნქციონირით და საბაგირო გზით უპატრონოდ იყო და განადგურდა.

მეცენატ ბადრი პატარკაციშვილის მონდომებით, პარკმა თანამედროვე იერსახე შეიძინა. ეს მისი სოციალური პროექტი იყო, ტერიტორია 49 წლით იჯარითაა გაცემული. მასშტაბური განახლების შედეგად, პარკს კულტურისა და დასვენების ფუნქცია დაუბრუნდა, რაც ათწლეულების წინ ჰქონდა. ბატონ ბადრის სურდა, ტერიტორია სამჯერ გაეზარდა. მისი გარდაცვალების შემდეგ, ოჯახს პარკი ჩამოართვეს, თუმცა დაიბრუნეს და ისევ დიდი ინვესტიცია ჩადეს. ასე რომ, მთანმინდის პარკი თბილისის და საქართველოს სიმბოლოა. რაც მთავარია, არამატერიალური კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის სტატუსი აქვს მინიჭებული.

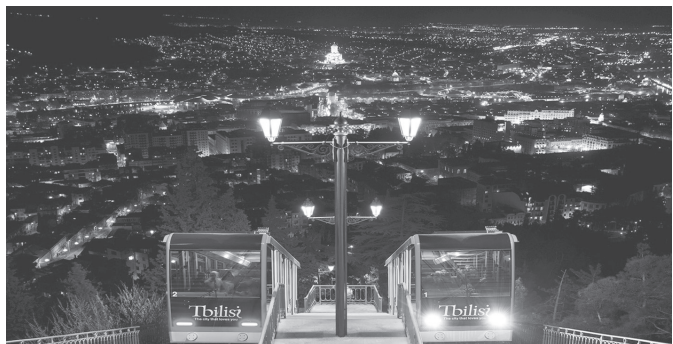
საუბარში მთანმინდის პარკის მარკეტინგისა და გაყიდვების მენეჯერი, ია თარხან-მოურავი ჩაერთო.

რატომ არის პარკი ტურისტებისთვის მიმზიდველი?

– უნიკალური ხედები, თბილისის ანძა, ატრაქციონები, გიგანტური ბორბალი, გასართობი ობიექტები, რესტორანი ანდერვილი, რესტავრაციის შემდეგ, ფუნქციონირი ვიზუალურად შეიცვალა, აღჭურვილია თანამედროვე ტექნიკით... მგზავრები სამ წუთში ავლენ პარკში, მსგავსი სატრანსპორტო საშუალება არ მოიძებნება მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში. იმართება მასშტაბური ღონისძიებები, გვაქვს დაბადების დღის ცენტრი, კაფეები, რესტორნები, ქორწინების სახლი, სარელაქსაციო ზონები და სადღესასწაულო ცენტრი. პლანეტარიუმი, ვიდეოთამაშები, ტირები. სხვადასხვა სახის გამოფენები, იმართება ფესტივალები, საახალწლო ღონისძიებები, თბილისობის დღესასწაული. ვთანამშრომლობთ საჯარო სკოლებთან, უმაღლეს სასწავლებლებთან, თეატრებთან. ვთავაზობთ, პარკში ჰქონდეთ დამატებითი ფილიალები. მაგალითად, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე საბავშვო ცენტრი ასტეკის ბალისთვის დაიწყო თეატრის მშენებლობა.

გაქვთ თუ არა კვლევა, რამდენი ტურისტი მოდის მთელი წლის მანძილზე?

– შაბათ-კვირას და დასვენების დღეებში 15 000, ხოლო ჩვეულებრივ დროს 10 000. რაც მთავარია, სტატისტიკა მზარდია და ყოველ წელს ვიზიტორთა რაოდენობა მატულობს...

პარკი დაყოფილია ექსტრემალურ, საბავშვო და საოჯახო ზონებად. ატრაქციონებს შორის სიდიდით და მასშტაბურობით გამოირჩევა გიგანტური ბორბალი, რომლის დიამეტრი 62 მეტრს შეადგენს. ატრაქციონიდან თბილისის ერთ-ერთი საუკეთესო ხედი იშლება.

მთანმინდის პარკში თანამედროვე არქიტექტურა ძველთანაა შერწყმული. მთავარი შემოსასვლელის გიგანტური კონსტრუქცია, ანიმაციური ფილმების გამრეები, ატრაქციონების ულამაზესი ვიზუალი, სტუმრებს ზღაპრულ და ჰარმონიულ გარემოს უქმნის.

პარკში შენარჩუნებულია თავდაპირველი გეგმა, კერძოდ: ცენტრალური ალია და შუაში მოქცეული მთავარი მოედანი, რომელიც ღონისძიებების მთავარი ლოკაციაა. აქვე მდებარეობს ამფითეატრი, რომელიც რვაასამდე ადამიანს იტევს. ალიას ერთი მხრიდან, უერთდება ბერძნულ-რომაულ სტილით მორთული სიყვარულის ქუჩა და მეორე მხრიდან, ქართულ ტრადიციულ არქიტექტურულ სტილში გადაწყვეტილი, აივნებიან-რიკულებიანი ქართული ქუჩა.

მთანმინდის პარკი IAAPA (გასართობი პარკების და ატრაქციონების საერთაშორისო ასოციაციის) წევრია. ორგანიზაცია ყოველ წელს ახდენს ატრაქციონების ტექნიკური უსაფრთხოების ნორმებთან შესაბამის სერტიფიცირებას.

– ბატონო გელა, პარკის ადმინისტრაცია ვიზიტორების მიმართ ყოველთვის იჩენს ყურადღებას. ეს თქვენი დამსახურებაა, რა პროფესიის ხართ?

– პირველ ცხოვრებაში ექიმი ვიყავი. დავამთავრე თბილისის სამედიცინო უნივერსიტეტი, დერმატო-ვენეროლოგის განხრით, წარმატებული ექიმი გახლდით. 2011 წლიდან მთანმინდის პარკში ვსაქმიანობ, 2014 წელს დავინიშნე გენერალურ დირექტორად. საავადმყოფოში პაციენტებთან მქონდა ურთიერთობა, აქ კი ჯანმრთელ ადამიანებს ვუყურებ და ვაბეზინიერებ, ხელფასსაც ვიღებ – იცინის. ბატონი ბადრი საოცარი პატრიოტი იყო. ქალაქელ კაცს განსაკუთრებით უყვარდა მთანმინდის პარკი. სურდა, მსოფლიოში ერთ-ერთი გამორჩეული ყოფილიყო

გელა დილმელაშვილი

– ქართველები ამბიციურები ვართ, ამიტომ საუკეთესო უნდა იყოს... როდესაც უცხოელ ინვესტორებს არწმუნებ, – საქართველო მიმზიდველი ქვეყანაა. გეკითხებიან, – შენ რა პროექტებს ახორციელებ? ამიტომ, შენ უნდა უჩვენო მაგალითი – ასე ფიქრობდა და მოღვაწეობდა...

– რა გეგმები გაქვთ?

– ადამიანს ყოველთვის აქვს განვითარების შესაძლებლობა. გვაქვს ტაქტიკური (ორი წლის ინტერვალში), ასევე სტრატეგიული გეგმები, თუ რა იქნება 10-15 წლის შემდეგ. ჩვენი მიზანია, სერვისები უფრო ინტენსიური იყოს, ხუთ წელში დაამატებით ხუთი ჰქვტარით გავაფართოოთ. პარკის ადმინისტრაციის გავლენა

პერიფერიულ ზონებში განაწილდება. ბოლო ათი წლის განმავლობაში ბალანსი დარღვეულია. ვხედავთ ქალაქში მომრავლებულ რკინა-ბეტონის კონსტრუქციებს. გაჩნდა ეკოლოგიური პრობლემები, იერსახე შეიცვალა, რაც დიდ დისკომფორტს გვიქმნის. გვაქვს თბილისის ზედა პლატო, სადაც სუფთა ჰაერია. გვსურს წარმოვაჩინოთ ქართული სოფლები – ოქროყანა, ნავკისი, კოჯორი. მოეწყოს ეკოსახლები, იქირაონ და დაისვენონ ქალაქის მცხოვრებლებმა. ზაფხულის სეზონზე ხელმისაწვდომი ფასები შეეთავაზოთ, შემდეგ, მთელი წელი უცხოელ ტურისტებს მოვემსახუროთ. ჯერ იდეის დონეზეა, ბიუროკრატიული პროცესებია გასავლელი...

– რამდენი თანამშრომელი გყავთ?

– სამასი. ზაფხულის სეზონზე დამატებითი პერსონალია. პარკის მოვლა სოლიდურ თანხას საჭიროებს. ელექტროენერგიას და წყალს კომერციულ ფასად ვყიდულობთ. ქალაქ თბილისის მერიასთან და GWP-თან მიმდინარეობს მოლაპარაკება, 1000 კუბიდან 300 უფასო იყოს, ან თითოეულ კუბში ნაკლები გადაიხადოთ.

– ევროპული ტიპის პარკს სალიანდაგო გზის გარდა, აქვს საჰაერო მარშრუტი, რომელიც გაჩერებულია.

– დიახ, ქალაქის თბილისის მერიამ ეს საკითხი დღემდე ვერ მოაგვარა. პროექტი ოთხი წლის წინ უნდა ჩაება-

რებინათ, საბაგიროს კონსტრუქცია ავსტრიაშია და ვერ ჩამოგვაქვს.

– **რუსთაველის 52-ში არსებული საჰაერო საბაგიროს შენობა და მიმდებარე ტერიტორია სავალალო მდგომარეობაშია.**

– ქ. თბილისის ვიცე-მერის, ირაკლი ხმალადის არა ერთი დაპირების მიუხედავად, ვერ მოხერხდა, ე. გაბაშვილის 6-ში მცხოვრებლების მოთხოვნის დაკმაყოფილება. ტერიტორია მერიამ უნდა შეისყიდოს, რომ ქვედა სადგური ამოქმედდეს. ბოლოს გვითხრეს, – 2018 წლის დეკემბრის თვეში ჩაგაბარებთ, თუმცა ისევ დაპირებად დარჩა... მთანხმდის პარკი დოტაციაზეა, პატარკაციშვილების ოჯახი აფინანსებს. მეტრო რუსთაველის ტერიტორია ქალაქის საკვანძო ადგილია. ტრანსპორტი ყველა მიკრორაიონიდან მიდის. დამთვალეირებული სამ წუთში კომფორტულად ამოვა. პარკი და ქალაქის ბიუჯეტი დიდ შემოსავალს კარგავს.

– **რატომ არ აკმაყოფილებენ მათ მოთხოვნებს?**

– ამბობენ, რომ ბინათმფლობელები მეტ თანხას ითხოვენ, ვიდრე რეალურად ღირს. ეს ჩვენ არ გვხვება, ქალაქ თბილისის მერიამ უნდა მოანესრიგოს. რედისონის მიმდებარე ტერიტორიას განიხილავდნენ, შემდეგ ისევ ძველი მარშრუტი გადაწყდა. საქალაქო სასამართლოს მივმართეთ სარჩელით, ქ. თბილისის მერიის მიმართ რამდენიმე მილიონის ზარალის პრეტენზია განვაცხადეთ, მოსამართლემ ჩვენი მოთხოვნა დააკმაყოფილა. მიუხედავად ამისა, ოპტიმისტურად ვართ განწყობილი, რომ საჰაერო საბაგირო მალე ამოქმედდება, ადაპტირებული იქნება შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისთვის.

ე. გაბაშვილის 6-ში ათამდე ბინათმფლობელია. ქალაქ მერიის რჩევით, მიმართეს ლევან სამხარაულის სახელობის ექსპერტიზის ეროვნულ ბიუროს. ექსპერტის დასკვნაში მითითებული თანხა საბაზრო ღირებულებაზე ნაკლებია. თბილისის სატრანსპორტო კომპანიამ მიმართა ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს. მაღალი საზოგადოებრივი ინტერესიდან გამომდინარე, მათ ქონებას ექსპროპრეაციის საფრთხე ემუქრება. თუ მობინადრეების მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდება, დავა სასამართლოში გაგრძელდება. ქალაქ თბილისის 2019 წლის ბიუჯეტი ერთ მილიარდ ლარს შეადგენს, ამიტომ მესაკუთრეების სურვილი უნდა გაითვალისწინონ!..

Welcome tu Planetarium, it is very good – მომსახურე პერსონალი, ცისანა მელიქიძე ტურისტებს პლანეტარიუმში ეპატიყება...

– შიდა ინტერიერი გლობუსის ფორმისაა, სავარძელში

კომფორტულად მოთავსდებით, ზედა სივრცეს ცის თალის ფორმა აქვს, შვიდ წუთში გიამბობთ, კოსმიურ პლანეტებზე და პლანეტა დედამიწაზე. მოკლემეტრაჟიანი ფილმები მეცნიერულ დონეზეა მომზადებული და მოზარდების გონებრივ განვითარებას უწყობს ხელს. პლანეტარიუმის გვერდით დინოზავრების მაკეტებია განთავსებული.

უცხოელ ტურისტებთან ერთად ცის თალს ავხედე...

– **ბაბუ, პლანეტებზე გვიამბე.**

– მარია, მთვარე დედამიწის გარშემო ერთი თვე დადის, მთვარეს მოძრაობის დროს დიდი ჩრდილი დაყვება. ხშირად ეს ჩრდილი დედამიწის ზემოთ ან ქვემოთ გადის. ამაღამ ჩრდილი დედამიწაზე მოხვდება, იქედან დაინახავენ, როგორ ფარავს მთვარე მზეს... ჩვენ კი მთვარიდან ჩვენსავე ჩრდილს დავინახავთ, რომელიც დედამიწას ატლანტიკის ოკეანიდან აზიამდე დაფარავს. როგორ მუშაობს ახალი ტელესკოპი, ადვილად პოულობ პლანეტებს?..

– **კი, უკვე მივმართე, რომ მზის დაბნელებას ვუყურო...**

– მარია, ტელესკოპი ატლანტის ოკეანეზე შეაჩერე, ჩვენი ჩრდილი უკვე მოსჩანს... აი, ეს შავი ლაქა მთვარის ჩრდილია, ამ ჩრდილქვეშ ვხედავთ, როგორ გადის მთვარე მზის პირდაპირ.

– **ბაბუ, ეს ჩვენი ჩრდილია, შეხედე, ჩრდილმა ხმელეთს მიაღწია.**

– მართალი ხარ, ახლა ჩვენი ჩრდილი ძველ და საინტერესო ქვეყანას საფრანგეთს მოეფინა, გამყინვარების დროს აქ ხალხი ცხოვრობდა.

– **ახლა ჩვენი ჩრდილი იტალიას უახლოვდება. თითქოს იტალიის კუნძული სიცილიას ფეხბურთის ბურთივით ურტყამს ფეხს.**

– ბავშვებო, სიცილიდან ამომავალ კვამლს დააკვირ-
დით... თქვენი აზრით, რა არის ეს?

– მთვარეზე ასეთი ორთქლი არასდროს მინახავს, ხანძარ-
რი ხომ არ არის?

– კარგი მოსაზრებაა, მაგრამ ეს ხანძარზე გაცილებით
დიდია. ვულკანი ედნა ამოფრქვევას იწყებს. ამ უფსკრულს
იქით კრატერიდან ამომავალ ლავას ხედავთ, მიწისქვეშ გა-
დამდნარი ქვები, ლავის სახით
მიედინებიან და ირგვლივ ჯე-
ბირებს იკეთებენ, რომელსაც
ვულკანს ვუნოდებთ. ზოგიერ-
თი ვულკანი ამოფრქვევამდე
დიდხანს აგროვებს წნევას. ამ
დროს, მთელი მთა ქრება და
იქ უზარმაზარი ხვრელი ჩნ-
დება... მთვარეზე ვულკანის
წარმოსაქმნელად სიცხე აღარ
დარჩა. კრატერები მეტეორებ-
თან შეტაკების შედეგად გაჩ-
ნდა. მეტეორები დედამიწაზე
ცვიოდა, დროთა განმავლობა-
ში ვულკანმა ისინი დაფარა.

– რა მოხდება, თუ დედა-
მინას დიდი მეტეორი შეეჯახე-
ბა?

– წარმოდგინეთ, დედამიწაზე 65 მილიონი წლის წინ
მოხვდით. მაშინ პლანეტა სულ სხვანაირი იყო, ტროპიკუ-
ლი, ადამიანების ნაცვლად, აქ დინოზავრები ცხოვრობდ-
ნენ. ამ დროს, მზის სისტემაში ერთი დიდი მეტეორი
მოძრაობდა. ატმოსფეროს გარღვევის შემდეგ, მეტეორი
ოკეანეში ჩავარდა და ფსკერს მიაღწია. წყლის ნაკადი
ცისკენ აიჭრა, ამ შეტაკებამ მთელი პლანეტა შეცვალა.
აფეთქების შედეგად ტალღებმა ჰაერი გააცოცხლა და
ცხელი ქარები წარმოქმნა, რომლებმაც ირგვლივ ყვე-
ლაფერი ფერფლად აქცია. შემდეგ მტვერმა და წყალმა
მთელი პლანეტა მზისგან დიდი ხნით დაფარა, რასაც
მცენარეების სიკვდილი მოყვა. დინოზავრებიც მალე დაი-
ხოცნენ, დედამიწაზე ცოცხლებს შორის წვრილ-წვრი-
ლი არსებები დარჩნენ. ისეთები, როგორიცაა ჩიტები და
ძუძუმწოვრები.

– ალბათ, დინოზავრებს ძალიან შეუშინდათ... ახლა სად
არის ჩვენი ჩრდილი?

– მზის დაბნელება ახლა თურქეთის დასავლეთით,
მთაზე გადის, მდინარე ევფრატის გავლის შემდეგ, სპარ-
სეთის ყურეში მოხვდება, ბოლოს ოკეანეში ჩაეშვება.

– ბაბუ, ჩვენი ჩრდილი ისევ ოკეანეში დაბრუნდა, ყველ-
გან საინტერესო ისტორია მოვისმინეთ. დედამიწა არ გენა-
ტრება?

– რა თქმა უნდა, დედამიწა ჩვენს ფანჯარაში ყოველ-
თვის შემოანათებს...

– მთვარის სუსტი მიზიდულობის შემდეგ დედამიწაზე
ვერ დაბრუნდები?!

– მარია, თითოეული ადამიან-
ისათვის სახლი ის ადგილია,
სადაც თავისი ოჯახი ელოდება.
მთავარია, თქვენთან ერთად,
კიდევ მრავალი წლის გატარება
შეეძლოს...

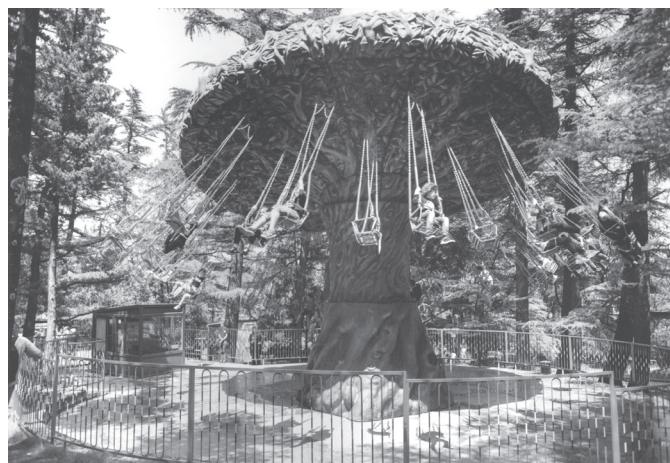
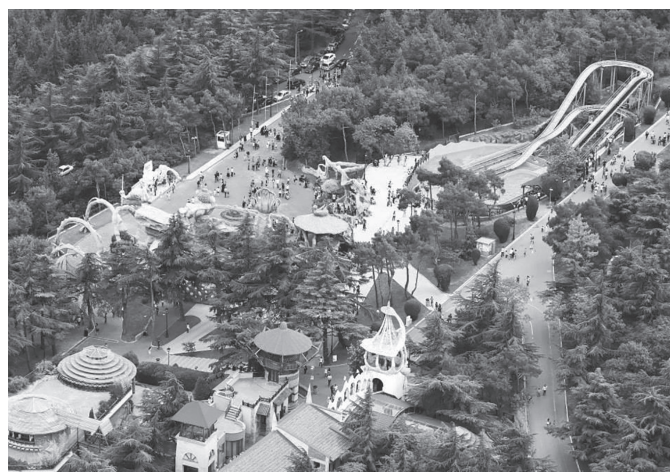
ცის თალი ჩაქრა. ტურის-
ტები დინოზავრების მაკეტებს
ათვალიერებდნენ, ისევ გაის-
მა ქალბატონი ცისანას ხმა –
Welcom tu Planetarium...

ფუნიკულორის ზედა სად-
გურისკენ გავემართე. გზადაგ-
ზა ვათვალიერებდი ფოთლოვან
ხე-მცენარეებს...

გაზაფხულზე მრავალწლო-
ვანი ნარგავები ისევ მწვანედ
შეფერადდება, ატრაქციონები ამოქმედდება და ევროპუ-
ლი ტიპის პარკს ისევ ბევრი ტურისტი ეწვევა...

ლელა სურმავა

საუბარი საკუთარ თავთან...

– ვინ ხარ შენ? რას წარმოადგენ? რა გინდა, რისთვის მოსულხარ ამ ქვეყნად? რა აზრი აქვს შენს ცხოვრებას? ან, აქვს კი აზრი საერთოდ?

– აბა, როგორ გითხრათ... ვფიქრობ, ერთი უბრალო ადამიანი ვარ, დიდად არაფრით განსხვავებული სხვებისგან, ვცხოვრობ ჩვეულებრივად ჩემს ქალაქში, ჩემს თბილისში, სადაც დავიბადე და გავიზარდე. მყავს ოჯახი, შვილები, ახლობლები, მეგობრები. მაქვს ჩემი საყვარელი საქმე – მწერლობა და მგონია, მაქვს ამის ნიჭიც, ღმერთისგან ბოძებული, რისთვისაც უზომოდ მაძლობელი ვარ. ვწერ ლექსებს, პიესებს, პირადად მე, სწორედ ამაში ვხედავ ჩემი ცხოვრების აზრს, მაგრამ ეს აზრი დღესდღეობით საკმაოდ ბუნდოვანია, რადგან ვერ ვმუშაობ, ვერაფერს ვერ ვაკეთებ...

– რატომ? რა გიშლის ხელს? რა არის მიზეზი?

– ვფიქრობ, მიზეზი მაინც ერთია, სულიერი სიმშვიდე დავკარგე.

– რის გამო?

– განა შეიძლება ამის კითხვა? იმის გამო, რაც ჩვენ განვიცადეთ და გადავიტანეთ უკანასკნელი ერთი წლის მანძილზე, რამაც მოიტანა სექტემბერ-ოქტომბრის მღელვარება და ბოლოს დეკემბერ-იანვრის სისხლისღვრა... ეს წელიწადი იყო ნადვილი კოშმარი. კოშმარი, რომლისგანაც ჯერ ვერ გამოვსულვარ, ჯერ კიდევ ბოლომდე არ მაქვს გაცნობიერებული რა მოხდა, ყოველივე ამის გაანალიზებას დრო სჭირდება, დრო და მშვიდი, სალი გონება. ერთი რამ კი ცხადია, ეს იყო ტრაგედია, რომლის მონამე და ერთგვარი მონაწილე მეც ვიყავი.

– თავისთავად ეს წელიწადი იყო ტრაგედია?

– ვფიქრობ, არა. ეს იყო საუკუნოვანი ეროვნული ტრაგედიის ბოლო აქტი, უზომოდ მწარე და ამავე დროს, აბსოლუტურად ლოგიკური, რადგან დრამატურგიას თავისი კანონზომიერება და მკაცრი ლოგიკა აქვს. ეს იყო ქართველი ერის დიდი ტრაგედია ბოლო აქტში სატანური ნიღბის ჩამოცლით. ალბათ, ამიტომაც არ დასრულდა ტრაგედია 9 აპრილს, რადგან ბოლომდე უნდა ჩამოსცლოდა ნიღბი სატანას, უნდა მომხდარიყო მხილება ბოროტებისა,

მამუკა სალუქვაძე

ემშაკისა, რომელმაც არა ვინმე კონკრეტულ ადამიანში დაისადგურა, არამედ, ჩვენდა სამწუხაროდ, ერის სულში სცადა შეღწევა და გაბატონება. ნაწილობრივ მოახერხა კიდევ. მაგრამ, როგორც ჩანს, ბოლომდე განწირულნი არ ვყოფილვართ და მაძლობა ღმერთს, რომ აღმოგვაჩინინა ემშაკის მამხილებელი ძალა, თორემ ტრაგედია შეიძლება სულ სხვანაირად, სოდომ-გომორისეულად დასრულებულიყო.

– დასრულდა კი? განიღვნა ემშაკი და განწმინდა ერი?

– ვფიქრობ, თვით ტრაგედია დასრულდა და ისე დასრულდა, როგორც უნდა დასრულებულიყო – სისხლით, უბედურებით, საშინელებებით, თუმცა, ამავე დროს, ბოროტების მხილებით. ხოლო, რაც შეეხება ერის განწმენდას, ეს უკვე ტრაგედიის ნაწილი აღარ არის და არც შეიძლება იყოს, ეს უკვე ჩვეულებისეული დრამის თემაა,

ცხოვრებისეული დრამისა, რომელშიც ჩვენ, დღეის ამას იქით მოგვიწევს მონაწილეობა.

- როგორ უნდა მოხდეს ეს განწმენდა, ან რა გზა არსებობს, გზა სიკეთისა?!

- გზა ერთადერთია, გზა ჭეშმარიტი ქრისტიანისა. პირველ რიგში უნდა აღდგეს რწმენა, რომელიც სამწუხაროდ, დაკარგული გვაქვს და სწორედ უღმერთობა იყო ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი ჩვენი უბედურებისა.

- ვინ უნდა იკისროს მეგზურობა?

- მე იმედი მაქვს, არიან ადამიანები, ვინც ამას შესძლებენ, მეტ-ნაკლებად მცოდნენი, განათლებულნი. ჩვენ გვყავს მეცნიერები, ხელოვნების სხვადასხვა დარგის მოღვაწენი, მათ უნდა იტვირთონ განმანათლებლობითი ფუნქციები. დღეს, განსაკუთრებული ყურადღება უნდა დაეთმოს განათლებას, ადამიანთა სულიერ აღზრდას. მჭიდრო კონტაქტები უნდა დამყარდეს ცივილიზებულ სამყაროსთან, რომლისგანაც ესოდენ შორს ვართ. ყოველ მიზეზგარეშე უნდა დავამყაროთ ურთიერთობები ადამიანებთან, რომ გაიღვიძოს ჩვენში ადამიანურმა გრძობებმა, სიყვარულმა, სიკეთემ, რომ აღვიდგინოთ სახე ადამიანისა, რომელიც, სამწუხაროდ, თითქმის დავკარგეთ. როგორღაც უნდა ამოვაგვსოთ უფსკრული, რომელიც ჩვენსა და მათ შორის არის. დიახ, სამწუხაროდ, არსებობს ეს უფსკრული და მოდით, თავს ნუ მოვიტყუებთ იმით, რომ ჩვენ ქართველები ვართ, რომ ჩვენ რუსთაველის, იოანე პეტრიწის შთამომავლები ვართ, რომ ჩვენ ავ-აშენეთ ჯვარი, სვეტიცხოველი, ნიკორწმინდა, ლამარია; რომ ვმღეროდით მრავალჟამიერს, ლილეოს, ზამთარას, მირანგულას, ოდიოას.

ეს ჩვენმა ღირსეულმა და სახელოვანმა წინაპრებმა შექმნეს, რომელთაგან ჩვენ ისევე განვსხვავდებით, როგორც დღევანდელი ცივილიზებული ადამიანებისგან. როდესაც დღეს ვხვდები ვინმე ამერიკელს ან ინგლისელს, ან ფრანგს, ისეთი შეგრძნება მიჩნდება, თითქოს სხვა პლანეტიდან ჩამოსულს ვუყურებ, რაღაც სხვა კონსტრუქციის არსებას. არადა, ისიც ადამიანია და მეც, სხვაობა აშკარაა - ის თავისუფალია და ამდენად ლაღია, რადგან აქვს რწმენა, ჭეშმარიტად ვხედავ, რომ აქვს შესაშური ცხოვრების კულტურა, პროფესიონალური ინტელექტი; არადა, ხშირად მიგვრძნია, რომ აკლია ნიჭი, ტალანტი, ის, რაც ჩვენს ქვეყანაში უხვად არის, მაგრამ არის მიგდებული, მიკარგული, განუვითარებელი. სწორედ, ამ ნიჭს, რომელიც უდაოდ არის ჩვენს გენში, დღეს სჭირდება წარმოჩენა. უპირველეს ყოვლისა, ნიჭს უნდა მიეცეს გასაქანი და ამაზე უნდა იზრუნოს ჩვენმა მთავრობამ. უნდა იზრუნოს, რომ ყველა პირობა შეუქმნას ნიჭიერ ადამიანებს. ამ უმთავრეს სიმდიდრეს, ამ გენეტიკურ ნიჭს, როგორც ოქროს ფონდს, ისე უნდა გაუფრთხილდეს მას მომავალი ხელისუფლება, მას უფლება აღარ აქვს, დაუშვას იგივე შეცდომები, რაც წინა მთავრობამ დაუშვა!..

- რამდენად სერიოზული იყო ეს შეცდომები?

- ამაზე შედეგების მიხედვით შეიძლება მსჯელობა, ჩემი აზრით, უამრავი შეცდომა იყო დაშვებული, მათ შო-

რის მეტად სერიოზულიც: კანონის იგნორირება, ეკლესიის დისკრედიტაცია, ხალხის შეგნებულად შეცდომაში შეყვანა, მოტყუება, კლასობრივი შუღლის დათესვა, რამაც საბოლოოდ სამოქალაქო ომი და ძმათა სისხლისღვრა გამოიწვია. ეს არის მიუტევებელი შეცდომები, რომელთა ფონზე უმნიშვნელოდ ჩანს საკანონმდებლო საქმეში, ეკონომიკაში, თუ საკადრო პოლიტიკაში დაშვებული შეცდომები...

- როგორ გგონია, რამდენად შესძლებს ახალი მთავრობა თუნდაც კადრების პოლიტიკის სწორად გადაჭრას? არიან სათანადოდ მომზადებული სპეციალისტები, რომ გაუძღვნენ ამა თუ იმ სფეროს?!

- სპეციალისტები გვყავს, და თუ არა გვყავს, ბოლოს და ბოლოს, შეიძლება ამა თუ იმ დარგის სპეციალისტის, სახელმწიფო მრჩევლის სტატუსით მოწვევა, არაფერი ამით არ დაშავდება. თუმცა, ამას თავად გადანყვეტს ახალი ხელისუფლება.

- როგორი იქნება ეს ახალი ხელისუფლება, ან ვინ მოვა მის სათავეში?

- ჯერ ერთი, დიდი მნიშვნელობა აქვს ნდობის ფაქტორს. რამდენად გვენდობა დღეს დასავლეთი, რამდენად გამოგვიწვდის დახმარების ხელს და რამდენად მოისურვებს საქართველოს მიღებას ცივილიზებულ ერთა ოჯახში. ამ მხრივ ჩვენ ერთი მეტად მნიშვნელოვანი გამოცდა, ვგონებ, დამაკმაყოფილებლად ჩავაბარეთ, როდესაც ჩანასახშივე აღვკვეცეთ დიქტატურა, მტკიცე უარი განვაცხადეთ ტოტალიტარიზმზე. ამრიგად, გამოვხატეთ ჩვენი ნება-სურვილი ცივილიზებული გზით წინსვლისა. ეს, რა თქმა უნდა, საკმაოდ მნიშვნელოვანი განაცხადი იყო. ალბათ, ერთგვარი ნდობა დავიმსახურეთ კიდევ. რაც მეტად მნიშვნელოვანია დღეს ჩვენი ქვეყნისთვის. მსოფლიოს კეთილგანწყობის გარეშე, გაგვიჭირდება შექმნილი პოლიტიკური, ეკონომიკური, კულტურული კრიზისიდან თავის დაღწევა, და ვინძლო ამაოც კი აღმოჩნდეს, ესოდენ დიდი მსხვერპლი, რაც ერმა გაიღო...

- იქნებ, შესაძლებელი იყო მსხვერპლის გარეშე?

- ალბათ, არა. რაოდენ მწარეც არ უნდა იყოს, ყოველი ჩვენგანისთვის ის უბედურება, რაც თავს დაგვატყდა. ეტყობა, გარდუვალი...

- რით შეიძლება ვინუგეშოთ თავი?

- ნუგეში მხოლოდ რწმენაშია. ნუ დაგვაინყვდება, რომ მარიამისა და მართას რწმენამ აღადგინა ლაზარე მკვდრეთით. დღეს, მკვდარია საქართველო. თუ ჩვენ მივმართავთ უფალს ხსნისათვის, მან ისმინა ჩვენი ვედრება და ინება ლაზარეს აღდგინება მკვდრეთით, დანარჩენი ჩვენს ჭეშმარიტ რწმენაზეა დამოკიდებული. და თუ ფარისევლურად არ ვიტყვით, - **ჩვენთან არს ღმერთი**. არამედ წრფელი გულით ვინამებთ ყოვლისშემძლეობას უფლისას, გადარჩება საქართველო...

როგორ შეხვდა მამუკა სალუქვაძე უცნაურ თუთიყუშს, ჟაკოს, რომელმაც გადაწყვიტა თავისი თავგადასავლებით მთელ მსოფლიოს შემოუფრინოს?..

– **ოთხმოცი წელი ტყვეობაში გაუტარებია უბედურს, ახლა მაინც გაუშვით თავისუფლებაზე...**

– როგორ გავუშვა, რას ბრძანებთ, ეს ჩიტი ყველაზე მეტად, 100 მანეთად მაინც გაიყიდება.

– **მომყიდეთ. მე მოგცემთ 100 მანეთს – ვუთხარი. მართალია, სულ 150 მანეთი მქონდა დარჩენილი და კიდევ ერთ კვირას ვაპირებდი დასასვენებლად ყოფნას, მაგრამ იმდენად შემებრალა ჟაკო, რომ დასვენებას აღარ ვჩიოდი. ფულიც არ დავიშურე.**

– არა, ჩემო ბატონო, 150 მანეთზე ნაკლებად არ გავყიდი. უეცრად ვაჭრულმა სულმა გაიღვიძა მოხუცში.

– **რა გაეწყობა. გავიფიქრე მე. ჯიბეები ამოვიფიქრე და კაპიკ-კაპიკ შეკრიბე უკანასკნელი ფული. ძლივს მოვუყარე თავი 150 მანეთს და მოხუცს ჩავუთვალე.**

– ფული მე, ჩიტი თქვენ. ღიმილით მითხრა ნავაჭრით კმაყოფილმა გამყიდველმა. გალია გამოვართვი და ბაზრიდან გამოვედი.

ასი თავი, ანუ ასი წიგნისგან შემდგარი სათავგადასავლო პოემა ბავშვებისთვის „თუთიყუშ ჟაკოს თავგადასავალი“, სადაც აღწერილია მთელი საუკუნის ამბავი და ასპარეზად ასი სხვადასხვა ქვეყანა აღებული.

მამუკა სალუქვაძემ ჩანაფიქრი სისრულეში ვერ მოიყვანა. მოულოდნელი ავადმყოფობის შედეგად, თუთიყუშის მოგზაურობა შეწყდა...

– მოგხსენებათ 90-იანი წლების რთული პერიოდი. მამუკა სულ ფიქრობდა ახალგაზრდებზე, განსაკუთრებით ბავშვებზე. ტელე-რადიომანუწებლობაში მუშაობის დროს, გადაწყვიტა მოემზადებინა სატელევიზიო ვიქტორინა, დასჭირდა თუთიყუში. ბაზრობაზე იყიდა პატარა ცისფერი თუთიყუში და სახლში მოიყვანა. რამდენიმე გადაცემის მომზადების შემდეგ, გაუჩნდა იდეა, თუთიყუშს მოეგლო მსოფლიო – საფრანგეთი, ამერიკა, ესპანეთი, რუსეთი, თურქეთი და სხვა.

ჩიტმა გალია განია და გაფრინდა. ვეძებდით, დავინახეთ ხის ტოტზე იჯდა, მამუკა ხეზე ავიდა, მაგრამ ვერ დაიჭირა. ისევ გაფრინდა. სწორედ, მაშინ დაიწყო ჟაკოს თავგადასავალი. თუთიყუში ყველგან სიძნელებს და უსამართლობას ხვდება. ამიტომ დაეძებს „სამართლის წიგნს“. მამუკას სურდა, გადმოეცა მეოცე საუკუნე. ბავშვებს შეესწავლათ უცხო სიტყვები, გეოგრაფიული ადგილები, ისტორიული მოვლენები. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტიდან მოჰქონდა ამერიკული ენციკლოპედია. ფიქრობდა, რომელი ქვეყანა აერჩია, რომელი წელი იყო საინტერესო. 1986-1987 წლებში ნაწყვეტები დაიბეჭდა ჟურნალ „დილაში“. როცა ახალ თავს დაწერდა, თავის მეგობრებს უკითხავდა. ერთ-ერთმა მეგობარმა, პაატა მურვანიძემ გადაწყვიტა ყოველი თავი თითო წიგნად გამოეცა, ორი თავი დაიბეჭდა, კარგად არის ილუსტრირებული...

მამუკა მასშტაბურად მოაზროვნე შემოქმედი იყო. სამწუხაროდ, მხოლოდ 25 თავი დაწერა – სამშობლოზე, ადამიანებზე, ბავშვებზე მოფიქრალი კაცი უცებ გამოგ-

ვეცალა ხელიდან... შემდეგ ჩვენ შვილს, ლუკას ვთხოვე, ბოლო სტროფები დაეწერა:

სად გაქრა ჩიტი, არავინ იცის,
არც ასავალი, არც დასავალი.
თუ ჟაკთან ერთად სადმე ჩავარდით,
გთხოვთ, რომ გვაუწყოთ, ამ მისამართით:

თბილისი, იოსებძის 49.

ქალბატონმა ლუიზა აფხაზავამ დამირეკა და მითხრა, – პოემის გაგრძელება მე დავწერე... გაოგნებული დავრჩი. მსგავსი რამ არასდროს მომხდარა, ოცდაათი წლის შემდეგ, პოეტმა ჟაკო გააცოცხლა.. დიდი შრომა გასწია, თუთიყუში საქართველოში ჩამოიყვანა და სამართლის წიგნი „ვეფხისტყაოსანი“ აპოვნინა...

დოდო იაშვილი

2011 წელს გამომცემლობა პალიტრა L-მა დაბეჭდა „თუთიყუშ ჟაკოს თავგადასავალი“. მამუკა ძალიან ადრე, 41 წლის წავიდა ჩვენგან... თუმცა დატოვა ოცნება: 1900 წელს დაბადებულ ჭვიან და ხალისიან თუთიყუშს, 2000 წლამდე უნდა ემოგზაურა და მოეყოლა ქვეყნების, მოვლენებისა და ადამიანების ისტორია. ყოველი თავი ერთი წელი და ერთი ქვეყანა უნდა ყოფილიყო, იქ მომხდარი მნიშვნელოვანი ამბებით, სახასიათო პიროვნებებთან შეხვედრებითა და ეპოქის დამახასიათებელი ინფორმაციით... ვერ აიხდინა ეს ოცნება... მართლაც, ქართულ ენაზე დიდი ხანია არ გამოსულა ასეთი წიგნი ყმანვილებისათვის. გვეამაყება, რომ ეს საოცარი ნაწარმოები მამუკას ოჯახმა ჩვენ მოგვანდო.

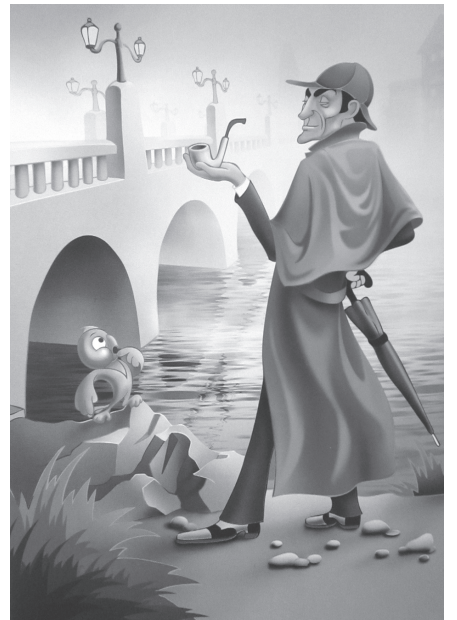
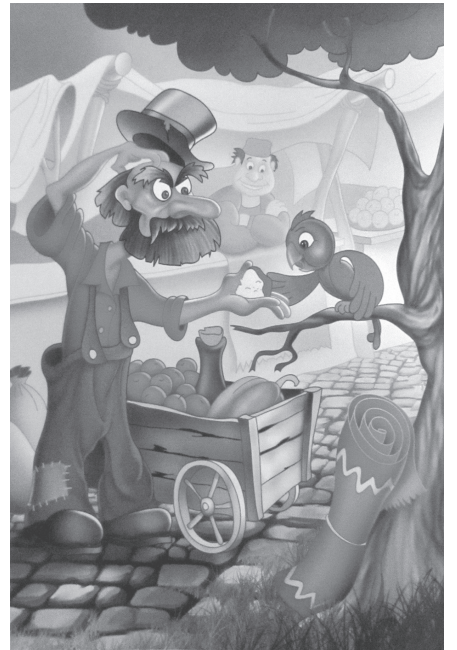
მარიკა დარჩია

მხოლოდ დიდ პოეტს ძალუძს მსოფლიოს მთლიანობაში შეგრძნება და მისი ასახვა თავის მშობლიურ ენაზე, მხოლოდ დიდ პოეტს შეუძლია, შექმნას წიგნები გასახარებლად... ბავშვების გასახარებლად არაჩვეულებრივი სერიული უცნაური თუთიყუშის ჟაკოს შესახებ, რომელიც ფერნანდო პოს კუნძულიდან მოფრინავს და მთელ მსოფლიოს შემოუფრენს თავისი თავგადასავლებით.

**ტომ პერთრანი
ბრევარდის კოლეჯის პრეზიდენტი**

მამუკას შემოქმედებით უშუალობაზე, სისუფთავესა და ბუნებისაგან „სულგაუმიჯნაობაზე“ მეტყველებს ზღაპრული ციკლი ჭვიან თუთიყუშ ჟაკოზე. ჩემი აზრით, ეს საოცარი პოემა-ზღაპარი ბოლო ათწლეულებში უანგარო და მნიშვნელოვანი საჩუქარია ჩვენი პატარებისათვის. წარმომადგენია, რომელიმე ევროპული ქვეყნის პოეტს რომ დაეწერა ეს პოემა, რა სწრაფად მოხდებოდა მისი ეკრანიზაცია. რა სიუხვით გაჩნდებოდა მულტფილმებში შემეცნებით-გასართობი სერილები, რამდენი რამ გაკეთდებოდა, რომ ამ ულამაზეს ნაწარმოებს მრავალი ქვეყნის ბავშვები გაეხარებინა.

**მაკა ჯოხაძე
მწერალი**

ორი გუჩულის ტანღემი და ჟაკოს თავბადასავალი

ლუიზა აფხაზავა-თვალაძემ 1968 წელს დაასრულა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი. 1969-1977 წლებში მუშაობდა საქართველოს ტელე-რადიომაუწყებლობის სახელმწიფო კომიტეტში. ჯერ საბავშვო რედაქციის შტატგარეშე კორესპონდენტად, მერე გაზეთის „ლაპარაკობს და უჩვენებს თბილისის“ კორექტორად, შემდეგ საზღვარგარეთ მცხოვრებ თანამემამულეთათვის რადიოგადაცემათა რედაქციის რედაქტორად. რადიოჟურნალს ახმოვანებდნენ არაჩვეულებრივი მსახიობ-დიქტორები. ქეთევან ლანდია, დავით სოკოლოვი, ლევან ყავლაშვილი, მერი მიქელაძე, ელენე ტაბლიაშვილი, თინა მგალობლიშვილი. ჟურნალისტურმა საქმიანობამ შეახვედრა დაუვიწყარ ადამიანებს. იოსებ ნონეშვილს, დემნა შენგელაიას, არნოლდ ჩიქობავას, ვახუშტი კოტეტიშვილს, ალექსი მაჭავარიანს, გიორგი ცაბაძეს, კობა გურულს, მუხრან მაჭავარიანს, სოფიკო ჭიაურელს და სხვა უამრავს, რომელთანაც საუბარი ახლაც საუკეთესო გაკვეთილებად მიაჩნია!..

ქალბატონი ლუიზა 1979 წლიდან ქართულ ენასა და ლიტერატურას ასწავლიდა თბილისის 62-ე სკოლაში, იყო დირექტორის მოადგილე, იგი მოსწავლეთათვის დაწერილი მრავალი ლიტერატურულ-მუსიკალური კომპოზიციისა და საინტერესო ადამიანებთან შეხვედრების ავტორი გახლავთ (განსაკუთრებული მღელვარებით იგონებს ჰერეთის ალიბეგლოს მოსწავლეებთან საკუთარი სადამრიგებლო კლასის დამეგობრებასა და ურთიერთსტუმრობას – ჰერეთსა და თბილისში!..)

2005 წელს პროფკავშირების საერთაშორისო კონკურსის („მასწავლებელი ყველა ბავშვს სჭირდება“), 2007 წელს მასწავლებელთა საშემოდგომო კონკურსის („ორმის ნახტომი“), 2017 წელს ლიტერატურული კონკურსის („გიორგი კეკელიძის წიგნის – „წერილები ღმერთს და მამაჩემს“ წაკითხვის შემდეგ“) საუკეთესო ესეს პირველი ადგილის მფლობელია, 2011 წელს მიხეილ თუმანიშვილის სახელობის თეატრის მიერ გამოცხადებულ პიესების კონკურსში ჟიურის პრიზით დაჯილდოვდა. 62-ე სკოლაში ხელმძღვანელობდა ბექდვით გაზეთს – „ინტელექტუალი“. 62-ე სკოლის 75-ე წლისთავისათვის (2008წ.) მისი სცენარი და რეჟისორობით შეიქმნა დოკუმენტური ფილმი. წერს ლექსებსა და მოთხრობებს.

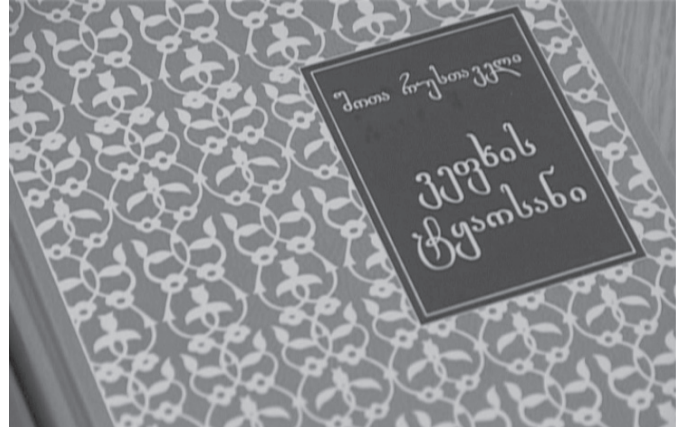
ჰყავს ქალ-ვაჟი, ვარდი და ზაზა, ორივე ინგლისური ენის ფილოლოგია. ვარდიმ ლატვიაში, რიგაში გააგრძელა სწავლა. ზაზამ მეორე პროფესიის დასაუფლებლად თბილისის „იესემი“ დაასრულა. ვარდი ინგლისურენოვან სტუდენტებს ქართულს ასწავლის, ხოლო ქართველებს – ინგლისურს. ზაზა თბილისის ერთ-ერთ ბანკში მუშაობს.

ან გარდაცვლილი მეუღლე, ელდარ თვალაძე, სხვადასხვა სასწავლებელში კრიმინალისტიკას ასწავლიდა. განსვენებული ძმა, ნუგზარ აფხაზავა, მწერალი და ჟურნალისტი იყო. მუშაობდა ჟურნალებში „პიონერსა“ და „თბილისელებში“, გაზეთ „ასავალ-დასავალში“, გამოცემულია მისი რამდენიმე საბავშვო წიგნი.

ქალბატონ ლუიზას ქალიშვილისაგან ერთი ნანატრი შვილიშვილი ჰყავს – ჯორჯა ელისაბედ კოლონა (ქართულად რომ ვთარგმნოთ, გვარი კოლონა „მესვეტეს“ ნიშნავს). გოგონა, დედასთან და იტალიელ მამასთან ერთად, იტალიაში ცხოვრობს. ჯორჯა თბილისში მოინათლა მართლმადიდებელ ქრისტიანად და უკვე საქართველოს მოქალაქეცაა! წელიწადში მხოლოდ რამდენიმეჯერ ხვდებიან ერთმანეთს, მაგრამ ლუიზა ბებია სკაიპით ყოველდღე ესაუბრება შვილიშვილს და საკუთარ ლექსებს ყოველი თვის 13-ში უძღვნის. უკვე ალბომიც კი შეუქმნა. სხივჩამდგარი თვალებით წარმოთქვამს შვილიშვილისადმი მიძღვნილ პირველ ლექსს.

დილა თვალს ახელს და გარემო როცა ბრწყინდება, შავი ზღვის პირით ადრიატიკისკენ ვფრინდები...
 ან, როს დაღლილი დღე საღამოს ბინდში მშვიდდება,
 ჩემო პანანა, შენ გეკუთვნის ჩემი ფიქრები...
 იტალიურად შენ წმინდანის სსოვნას ატარებ,
 მაგრამ უმეტეს, ჩემი ქვეყნის გადგას ნათელი!
 რადგან შორსა ხარ ივერიის სანახებიდან,
 დედამ გინოდა საქართველოს ფარდის სახელი!
 შენ ორი ქვეყნის მემკვიდრობა გარგო განგებამ!

დაიმახსოვრე – ორივეა შენი მშობელი!
დადგება დრო და მოგიხდება ამის გაგება,
მათ რომ ეკუთვნით, ისე განვლო წუთისოფელი!
ვიცი, იქნები ღირსეული მთამომავალი
და გელოდება წარმატება – ბევრი... მრავალი!.. (ლ.ა)

ახლა კი, ჩემო ძვირფასო მკითხველებო, მსურს, გიამბოთ ორი გურულის, ლუიზა აფხაზავასა და მამუკა სალუქვაძის, საოცარ შემოქმედებით თანხვედრაზე – 30 წლის შემდეგ!..

ქალბატონი ლუიზა თავს პოეტად არ მიიჩნევს. მისი შეხედულებით, მგონხად მკითხველმა უნდა გალიაროს! ქართველებს კარგად გვახსოვს ახალგაზრდა ჟურნალისტი და პოეტი, მამუკა სალუქვაძე, ინოლა გურგულიასა და ანზორ სალუქვაძის ვაჟი.

ქალბატონმა ლუიზამ დაწერა მამუკა სალუქვაძის პოემის გაგრძელება.

რატომ და როგორ შედგა ეს ლამაზი ტანდემი, მართლა, იშვიათი მოვლენაა. აი, ამის თაობაზე გიამბობთ ჩემს ინტერვიუში...

– ჟაკოს მოგზაურობა 1900 წელს დაიწყო და მხოლოდ ოცდახუთი წელი გაგრძელდა, შემდეგ ის გაუჩინარდა. პოემის დასასრულს მამუკას ვაჟი, ლუკა მოგვინოდებს, – მოძებნეთ და გააგრძელეთ მისი თავგადასავალი...

– ნიჭიერი შემოქმედის, მამუკა სალუქვაძის, ნაწერებს პერიოდულად ვეცნობოდი (პირადად არასდროს შევხვებდრივარ. მინახავს ფილმში). ასევე დიდი ინტერესით ნავიკითხე 2011 წელს მისი წიგნად გამოქვეყნებული პოემა (ადრე საბავშვო ჟურნალებში იბეჭდებოდა.) – „თუთიყუმ ჟაკოს თავგადასავალი“.

– ჟაკო მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში „სამართლის წიგნს“ ეძებს. მას ბევრი ფათერაკი გადახდა, თუმცა ოპტიმისტი ჩიტი ფარ-ხმალს არ ყრის და წინ მიიწევს...

– ჟან ჟაკო, როგორც მამუკა მოგვითხრობს, სანტა ისაბელაში ცხოვრობდა, სწავლობდა. ჰყავდა მამაპაპისეული ოჯახი და საცოლე, მშვენიერი ჟორჟეტა. ამ უკანასკნელმა საგმირო საქმიეების ჩადენა მოსთხოვა. ჟაკი კუნძულიდან გაფრინდა. სამწუხაროდ, განგსტერებს გადაეყარა. ერთხელ ყური მოჰკრა, ადამიანთა დასაჩაგრად ისინი როგორ მზაკვრულ გემებს ადგენდნენ. საიდუმლო რომ არ გამჟღავნებულყო, ავკაცებმა თუთიყუმის მოკვლა გადაწყვიტეს. რომელ ქვეყანასაც არ შეეფარა ჟაკი, ყველგან პოულობდნენ. თუმცა, ჩიტი კვლავ შველოდა თავს. ერთი ჭკვიანი კაცის რჩევით, თუთიყუმმა ძებნა დაუწყო ისეთ კანონთა კრებულს, ანუ „სამართლის წიგნს“, რომელიც კაცობრიობას ბოროტებისაგან იხსნიდა.

მამუკას პოემამ ისე მომხიბლა, ჟაკოს თავგადასავლის დაწერა გადაწყვიტე. დაწერე. ცოტა ხნით დავისვენე. რამდენიმე თვის შემდეგ, ხელახლა მივუბრუნდი და ჩემი აზრით, უფრო დავხვეწე. მერე მამუკას ოჯახის ძებნა დავიწყე. ჩავთვალე, რომ ჟაკოს ახალი მოგზაურობის შესახებ მამუკას შვილებს უნდა სცოდნოდათ. მივაკითხე პირველი წიგნის გამომცემელს. სამწუხაროდ, ვერც ტელეფონი და ვერც მისამართი ვერ მაცნობეს. გადავწყვიტე, სოციალური ქსელი გამომეყენებინა, facebook-ის მეგობრების დახმარებით მამუკას მეუღლე, გულისხმიერი ქალბატონი, დოდო იაშვილი, ვიპოვე. დავურეკე, ერთმანეთს შევხვდით. კიდევ ერთი საოცარი დამთხვევა. აღმოჩნდა, რომ დოდოც და მამუკაც ჟურნალისტიკად მუშაობდნენ ტელევიზიისა და რადიომაუწყებლობის კომიტეტში, სადაც – მე (უფრო ადრე).

– ჩიტმა დასერა მთელი მსოფლიო... სამი ათეული წლის შემდეგ, ლაზმა ლაზარემ საქართველოზე მოასწავლა. თქვენ ვირტუალურად გვამოგზაურეთ ყველა კუთხეში, დედაქალაქში. ჟაკომ აქ, ჩვენს სამშობლოში იპოვა „სამართლის წიგნი“ და ეს წიგნი „ვეფხისტყაოსანია“.

– მამუკას პოემა რომ დავასრულე და უკანასკნელ სტროფში ნავიკითხე თხოვნა – უგზო-უკვლოდ დაკარგული ჟაკის ამბავი თუ გსმენიათ, გვაცნობეთო, უცბად სურვილი ამენთო (ლელა, კარგად გამოხატავს ეს ზმნა ჩემს ემოციას!), ეს ჭკვიანი თუთიყუმი საქართველოში ჩამომეყვანა! ჩამომეყვანა, რათა მძიმე წარსულისა და საინტერესო კულტურის მქონე ჩემს ქვეყანას გაცნობოდა. მით უმეტეს, რომ თურქეთში გაცნობილმა კეთილმა ლაზმა გლესმა, ლაზარემ, ჟაკს აცნობა, რომ კავკასიაში მდებარეობს მისი სამშობლო.

– რატომ შეარჩიეთ „ვეფხისტყაოსანი“?
– ჩემი ყველაზე მთავარი გადაწყვეტილება ის გახლავით, რომ ჟაკ ჟაკო აქ იპოვიდა „სამართლის წიგნს“. ამ უკანასკნელს ხომ ბოროტებით შეწუხებული კაცობრიობისათვის სიკეთის ქმნა უნდა ესწავლებინა! ამიტომ დიდხანს არ მიფიქრია, მაშინვე მივხვდი, რომ ეს იქნებოდა „ვეფხისტყაოსანი“! კალამი ავიღე, წინ საქართველოს რუკა დავიდე, საქართველოში სამოგზაუროდ გეგმა შევადგინე და რამდენიმე თვეში (თან ვმუშაობდი, ოჯახში ვსაქმიანობდი...), 2012 წლის თებერვალში, უკვე დავასრულე მამუკა სალუქვაძის პოემის გაგრძელება, ორი საერთო პერსონაჟით – ჟაკ ჟაკოთი და ჟორჟეტა ჟაკოთი. მხოლოდ, სრულიად ახალი, განსხვავებული, დამოუკიდებელი შინაარსისა.

– ასეთივე ჩანაფიქრი ჰქონდა მამუკას?..
– სიზუსტისათვის (მკითხველი რომ არ დაიბნეს), მამუკა არსად არ ამბობს, რომ „სამართლის წიგნი“ „ვეფხისტყაოსანია“. ეს ჩემი არჩევანია, ჩემი მიგნებაა, ოღონდ, რეალობაზე დაყრდნობილი – შოთას უკვდავი პოემა ხომ კაცთა მოდგმის ამაღლებული სულიერების საზრდოა!

– მკითხველებს კიდევ ერთხელ შევახსენოთ, რას გვასწავლის „ვეფხისტყაოსანი“?
– „ვეფხისტყაოსანი“ გვასწავლის ყველაფერს, რაც ჭეშმარიტად ადამიანურია! გვასწავლის, მაგრამ, ჩვენ, ქართველებს, სამწუხაროდ ცხრა საუკუნეა, ჩვენივე ნიალიდან აღმოცენებული მსოფლიო დონის ქმნილება ჯერ კიდევ კარგად ვერ გავითავისებთ! ჩემი (ვიცი, სხვებისაც!) უდიდესი სურვილია, რომ „ვეფხისტყაოსანის“ სიბრძნე ყმანვილებმა არა პედაგოგთა ძალდატანებით, არამედ საკუთარი სურვილით შეიცნონ! ჩვენდა სავალალოდ, გათავისებული კი არა, ბევრს თავიდან ბოლომდე წაკითხულიც არაა.

ლუიზა აფხაზავა-თვალაძე მონაწილეთან ერთად

თხულიც არა აქვს! მით უმეტეს, რალა გასაკვირია, რომ ამ უნიკალურ პოემას სათანადოდ არ იცნობს მსოფლიოს ინტელექტუალური ნაწილი.

რუსთაველი გვასწავლის, რომ ადამიანი, განურჩევლად ეროვნებისა და რელიგიისა, გასაჭირში არ უნდა მიატოვო! არ იცრუო, არ იფლიდო! რომ საკუთარ შესაძლებლობებზე არც დამაკინებელი და არც გაზვიადებული შეხედულება არ უნდა გქონდეს. მტრის დასამარცხებლად ყველაფერი უნდა გააკეთო, მაგრამ, თუ შენზე გაცილებით ძლიერს უნდა შეერკინო, თავი უაზროდ არ შეაკლა, მოქმედების ხელსაყრელი დრო უნდა შეარჩიო, ტაქტიკა გამოიყენო. ყოველივე ამას კი ცოდნა სჭირდება, ცოდნას – სწავლა! შოთა გვასწავლის და გვიჩვენებს, რომ ღვთისგან შექმნილი ადამიანი თავის-სუფალია!

შოთამ აღწერა ქვეყანა, სადაც მოყვასის ტკივილს უცნობნიც გრძნობენ, დემოკრატია შექმნა ისეთი, „სად თხა და მგელი გვერდიგვერდ ძოვენ“! რუსთაველმა ყველა მოქმედი გმირი ძმობით ერთმანეთს დააკავშირა, გვიჩვენა, ერთმა მეორის ნაცვლად თვისი სიცოცხლე როგორ განირა! შეგვიძინა ჩვევა სხვისი ვარამის საკუთარ გულის დარდად ჩნებისა, უწყვეტი ბრძოლა ბოროტებასთან და დიდსულოვნად მიტევებისა! (ლ.ა.)

ასე ამალღებულად, ასე შთამბეჭდავად, ქმედებებითა და, თუნდაც, აფორიზმების სახით ნათქვამი სიბრძნე, თანაც ამგვარად მრავალფეროვანი, როგორც „ვეფხისტყაოსანშია“, სადმე წაგიკითხავთ?!.. ეს ჭეშმარიტად, სრულყოფილების შეგრძნებაა!.. გულისყურით ვისმინოთ –

„ვინცა კაცმა ძმა იძმოს, თუ დაცა იდოს, ხამს, თუ მისთვის სიკვდილი და ჭირსა თავი არ დაჰრიდოს!“

„ხამს, თუ კაცი არ შეუდრკეს, ჭირს მიუხდეს მამაცურად!“

„რასაცა გასცემ, შენია, რასც – არა, დაკარგულია!“

„სიყვარული აღგვამალღებს!“

„ბოროტსა სძლია კეთილმან, არსება მისი გრძელია!“

„მე იგი ვარ, ვინ სოფელსა არ ამოვკრებ კიტრად, ბერად, ვის სიკვდილი მოყვრისათვის თამაშად და მიჩანს მღერად!“

შემაჩერეთ!.. ველარ ველევი!..

დიახ, „ვეფხისტყაოსანი“ ჭეშმარიტად „სამართლის ნიგნია!“

– შოთას პოემა დღემდე არ კარგავს აქტუალობას...

– „ვეფხისტყაოსანი“ არ არის მხოლოდ ძველი ლიტერატურული ძეგლი. ის ახლაც, XXI საუკუნეშიც, ჩვენი თანამედროვეა. ჯერ ერთი, სხვა ქვეყნების იმავე დროის მწერალთა ნაწარმოებებისაგან განსხვავებით, მის ნასაკითხად თარჯიმანი არ გვჭირდება. მეორე – არ არსებობს თემა, საკითხი, ღირებულებანი (ახლაც რომ გადაუწყვეტელია), ის რომ არ ეხებოდეს. თამაშად შეიძლება ითქვას, რომ „ვეფხისტყაოსნის“ პერსონაჟები XXI საუკუნის, ზოგიერთ, ეგ.წ. ცივილიზებულ ადამიანებზე მალლაც კი

დგანან! შოთას პოემის მოქალაქეები არა მხოლოდ ფიზიკურად არიან სრულყოფილი, სულითაც და გონებითაც, დროის შესაფერისი განათლებითაც, პატრიოტიზმით, ჰუმანიზმით, გამრჯობით, ჭეშმარიტი სიყვარულისა და გრძნობათა გამოხატვა-დაფარვის უნართაც.

ჰიპერბოლიზაციასთან ერთად, რომელიც ცხოვრებას ალამაზებს, რომანტიულს ხდის, პოემაში სხვადასხვა ქვეყნის ჭეშმარიტად რეალური ყოფა აღწერილი.

– როგორია ყაკოს მოგზაურობის მარშრუტი საქართველოში?

– ყაკ ყაკის საქართველოში სამოგზაუროდ სწორხაზოვან მარშრუტს, ან წრიულს ვერ ავირჩევდი. მსურდა, შეძლებისდაგვარად გაეცნო ყველა კუთხე. ენახა მთაც და ბარიც, შეხვედროდა სხვადასხვა მხარის ქალაქისა და სოფლის მცხოვრებლებს, უშუალოდ მიახლოებოდა მათს ღირებულებებს.

ყაკი შემოვიყვანე საზღვრისპირა სოფელ სარფიდან. შემდეგ ვიხილეთ ბათუმი, გონიო... ისე ქალაქებისა და სოფლების ზუსტი თანმიმდევრობით ჩამოთვლას თქვენი ჟურნალის რამდენიმე გვერდი დასჭირდება, ამიტომ მოკლედ გეტყვით. ვესტუმრეთ აჭარას, მესხეთ-ჯავახეთს, ფშავ-ხევსურეთს, რაჭა-ლეჩხუმს, სვანეთს, სამეგრელოს, იმერეთს, ქართლს, თბილისს, გურიას და დავბრუნდით ბათუმში. ყაკი, მეუღლითურთ, იქ დასახლდა.

– ყაკომ და ავთანდილ მასწავლებელმა მთელი საქართველო შემოიარეს. ალბათ, სიმბოლურია პოეტ მიხეილ ქურდიანის შეფასება: მამუკა სალუქვაძე რუსთველისეულ ავთანდილს ჰგავდა – „ყმა ტკბილი და ტკბილ-ქართული, სიკეთისა ხელის მხდელი“.

მერწმუნე ყაკო, ჩვენს ჩვენს ფორტუნას, მაინც დავიჭერთ, როცა იქნება, თუ კი არსებობს ის, რასაც ვეძებთ – ასე ამხნევეს მამუკა... ქალბატონო ლუიზა, ყაკომ იპოვა ის, რასაც ეძებდა?..

– მართლა, საოცარი დამთხვევაა, ლელა! მე რომ მამუკას პოემის გაგრძელება დავწერე, მაშინ პროფესორ მიხეილ ქურდიანის შეფასება არ მქონდა ნაკითხული! თუთიყუმ ყაკის გიდას და მასწავლებელს ავთანდილი მაშინვე ვუნოდე, სხვა სახელი არც მიძებნია... ახლა ვფიქრობ, ალბათ, „ვეფხისტყაოსნის“ უმაღლესი გონისა და გულის მქონე, პატრიოტი და ჰუმანური პერსონაჟის, ავთანდილის, გავლენით დავარქვი!

ყაკი, ავთანდილ მასწავლებლისა და საქართველოს სხვადასხვა კუთხეში მცხოვრები ბავშვების დახმარებით, „ვეფხისტყაოსნის“ შინაარსს ზედმინევნით გაეცნო. მისი აფორიზმების სიბრძნეს ჩასწვდა. საქართველოს ყველა კუთხეში უცნობ უცხოტომელს ისე გულიანად ხვდებოდნენ, დაიჯერა, ქართული სულის ღირებულება რომ გაახმინა რუსთაველმა სიტყვითა და საქმით – „ვინ მოყვარესა არ ეძებს, იგი თავისა მტერია!“ მიხვდა, რომ მხოლოდ სიყვარული და ურთიერთთანადგომა გადაარჩენს ადამიანებს, რომ კაცობრიობა ბოროტებას მხოლოდ ამით დაამარცხებს!

ავთანდილ მასწავლებელმა „ვეფხისტყაოსნამდე“ გაცილებით ადრე შექმნილი ხალხური, მართლა უნიკალური ბალადაც გააცნო. ეს იყო „ვეფხისა და მოყმისა“. ჩიტი

სუნთქვაშეკრული უსმენდა, რომ ქართულ ფოლკლორში არის ამბავი ვეფხვის და მოყმის შერკინებისა, ორივე იყო მეტად ძლიერი, ორივემ პოვა გზა იმ ქვეყნისა... დედამ იგლოვა ვაჟკაცი შვილი... ბუნაგს ესტუმრა ის ძუ ვეფხვისას, უამბო თავის მწუხარებაზე და თანაუგრძნო ჭირთა თმენისა... (ლ.ა.) ქალმა მიუსამძიმრაო შვილის მკვლელის დედას?!... ამ საოცარი თანამგრძობელობის შემდეგ დაასკვნა, რომ

შოთას ნაღვანი, მართლაც, ქართველი ერის სულის სიღრმე-სიმაღლის ნაყოფი იყო (სამწუხაროდ, ისტორიული ქართველების გამო, ზოგი ღირებულება გაგვიფერმკრთალდა, ზოგს მტვერი მიეყარა... თუმცა, საბედნიეროდ, მთლად არ გამქრალა და ხანდახან გაგვინათებს ხოლმე ჩვენს ყოფას!.. ეს სხვა საუბრის თემაა...).

უაკო საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ „ვეფხისტყაოსანი“ სიკეთის მასწავლებელი, მართლა „სამართლის წიგნია“. სწორედ ის, რასაც მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში ეძებდა!

მამუკა რომ ცოცხალი იყოს, დარწმუნებული ვარ, არ ჩვენას მომიწონებდა და კვერს დამიკრავდა.

– პოემა შეიცავს ენციკლოპედიურ ინფორმაციას. წარმოაჩინეთ ყველა კუთხის ტრადიცია, სტუმარ-მასპინძლობა, ხუროთმოძღვრული ძეგლები, ქართველი მეფეები, ვაზის და ჩაის კულტურა, მცენარეები, სამკურნალო კურორტები. ბავშვები თამაშ-თამაშში ეცნობიან ჩვენი ქვეყნის წარსულს და ბუნებრივ სიმდიდრებს.

– პედაგოგი გახლავართ და ვიცი, როგორ ჯობია ცოდნის მიწოდება. ძალდატანება, ჩიჩინი, რაიმეს გაუაზრებლად დაზუთვის მოთხოვნა, სასურველ შედეგს არ იძლევა... ისე, სიტყვამ მოიტანა და აქვე მოგახსენებთ, მცირე, ოღონდ კარგად შერჩეული ეგ.წ. საზეპიროებიც საჭიროა. სრულიად უგულვებელყოფა არ არის მართებული. ზეპირად სწავლა ავარჯიშებს მეხსიერებას, ამდიდრებს მხატვრული მეტყველების უნარს, აძლიერებს ემოციურობას. სწავლება ამიტომაც რთული და სათუთი. მასწავლებელმა საჭირო დროს, საჭირო ხერხი უნდა მოიშველიოს. ეს ყველას არ შეუძლია.

პედაგოგობა (ამ სიტყვის ჭეშმარიტ მნიშვნელობას ვგულისხმობ!) მხოლოდ თანდაყოლილი ნიჭის მქონეს ხელეწიფება... რა თქმა უნდა, ესეც არ კმარა! ქალმა თუ კაცმა, ჯერ უნარი საკუთარ პიროვნებაში უნდა აღმოაჩინოს. მერე პედაგოგობის სურვილი უნდა გაუჩნდეს (ძალდატანებით არჩეული პროფესია არაპროფესიონალს გამოგვიცხობს). თუ ნიჭიც აქვს და ნებელობაც, მერე მართლა უმაღლესი განათლება მიიღოს. ეს იმას ნიშნავს, რომ არა მხოლოდ საკუთარ საგანს უნდა ფლობდეს, არამედ მონათესავე საგნებშიც ერკვეოდეს (მაგალითად, როგორ ვასწავლი „აბო თბილელის წამებას“, თუ არ მეცოდინება იმდროინდელი საქართველოს ისტორიული მდგომარეობა?!). მოზარდთა ფსიქოლოგიასაც უნდა იცნობდეს, ბავშვებს მათს გონებასა და სხეულში მიმდინა-

რე ასაკობრივი ცვლილებების გათვალისწინებით უნდა ეპყრობოდეს. კიდევ ერთი, ყველაზე მთავარი – სხვისი შვილი უნდა უყვარდეს!

ლელა, აი, რა რთულია პედაგოგობა!
– ჩვენი კუთხეების ტრადიცია, კილო, კერძები, წეს-ჩვეულებები – საქართველოს სიმდიდრეა და გაფრთხილება ესაჭიროება...

– ტერიტორიით პატარაა ჩვენი ქვეყანა, მაგრამ ზოგიერთ ვრცელ სახელმწიფოს არ ჩამოუვარდება საკუთარი ღირებულებებით.

არ ვამტკიცებ, რომ ნაკლი არ გვაქვს! გვაქვს და დასაშვებზე მეტიც! არც იმის მომხრე ვარ, რომ ბავშვებს არ ვასწავლოთ ნაკლის შემჩნევა და მისი გამოსწორების გზები არ ვაძებნიოთ, მიმაჩნია, რომ აღსაზრდელს ჯერ კარგი და საუკეთესო უნდა ვასწავლოთ და მხოლოდ მერე, გასაგებად, დასაბუთებულად უნდა ავუხსნათ, რა არის ცუდი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ის მანკიერების მიმდევარი გახდება.

ვიცი, ვერ დავაჯერებ იმ სცენარისტებსა და რეჟისორებს, რომ დანაშაულია, ნაკლის მხილების მოტივით გადაღებული ფილმები, ისეთი სერიאלები, სადაც ოჯახის ყველა წევრი, განურჩევლად სქესისა, ბილსნიტყვაობს!..

ბილსნიტყვაობა ცოდვის ჩადენის ტოლფასია! მაყურებელი, ყმანვილი, რომელსაც არ აუხსნეს, რომ ამ ფილმით მისი შემქმნელები ნაკლს გამობენ (თუ მართლა ასეა!), მიიჩნევს, ოჯახსა და ნაცნობ-მეგობართა წრეში ასე უნდა ისაუბროს, რომ უსაზიზღრესი ფიცით „დაამტკიცოს“ საკუთარი ნათქვამის სიმართლე და არ მეტყველებს ევროპული ცივილიზაციის მემკვიდრე ქვეყნის შვილის საკადრისად!

თუ მამხილებელ ფილმს სთავაზობ ყმანვილს (რომელიმე პერსონაჟის ან დაჯგუფების უკულტურობის, გაუნათლებლობის სათვალსაჩინოდ!), უნდა განუმარტო, უნდა აუხსნა. ამას ჰქვია აღზრდა.

აღსაზრდელი საკუთარ ქვეყანას ყოველმხრივ უნდა იცნობდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ის სრულყოფილ მოქალაქედ, მით უმეტეს, პატრიოტად, ვერ ჩამოყალიბდება.

საქართველოს ყოველ კუთხეს საკუთარი და, ამავე დროს, მსგავსი ისტორია აქვს. მინდა, ყველას ახსოვდეს, რომ საუკუნეთა განმავლობაში სპარსნი, თურქნი, არაბნი, ლეკნი, მონღოლნი, რუსნი გვანგრევდნენ, გვწავდნენ, გვკიდდნენ, მიწებს გვტაცებდნენ (სამწუხაროდ, ახლაც!)... ეს არ უნდა დავივიწყოთ და ვიამაყოთ, რომ, მიუხედავად ასეთი წარსულისა, დღემდე მოვედით – საკუთარი ენით, დამწერლობით, კულტურით!.. მაშინ, როცა უძლიერესი და უვრცელესი იმპერიები „ალიგავენ პირისაგან მიწისა“, ჩვენ, მართლა, სხვასთან შედარებით, ერთი მუჭა ქართველები, გადავრჩით! გაანალიზონ, რამ შეაძლებინათ ეს ჩვენს წინაპრებს?! განა მაშინ არ იყვნენ გამყიდველები! როგორ არა, მაგრამ მყარად იდგა უმრავლესობა და მისი თითოეული წევრი სამშობლოს საკეთილდღეოდ ერთმანეთს მხარს უმაგრებდა! შესისხლხორცებული ჰქონდათ შოთას შეგონება, რომ თუ გადარჩენა გინდა, „ჭირსა ში-

გან გამაგრება, ასრე უნდა, ვით ქვიტიკირსა“, რომ „ოდეს კაცსა დაეჭირვოს, მაშინ უნდა ძმა და თვისი!“

ქართველს ერთ ხელში თასი ეჭირა,
მეორეში კი – ბასრი მახვილი!
უფლის და მოძმის იმედი ჰქონდა,
ვერ აჩოქებდა მტერთა ქადილი!
თავს ნებიერად ვერასდროს გრძნობდა,
მშვიდი ცხოვრება ხშირად არ ჰქონდა,
მაგრამ ჭკვიანი მეფეების დროს,
აშენებდა და თავი გაჰქონდა! (ლ.ა.)

მინდა, იამაყონ წინაპართა ნიჭისა და შრომის შედეგად ნაგები, ჩვენამდე მოღწეული არქიტექტურული ძეგლებით, განათლების უძველესი კერებით...

მსურს, მშობლიური პეიზაჟის აღქმა და მისით ტკბობა შეეძლოს...

ძალიან მინდა, წინაპართა საუკეთესო ქცევები აღადგინონ, თუნდაც... ქართული სუფრის ფენომენი. ჟაკომ შეიცნო და აღტაცებული უხსნის საცოლეს –

ჟორჟეტ, ქართული სუფრა, იცოდე,
არ არის თრობა დროის საკლავად.
ეს არის სიბრძნის აკადემია,
სიყვარულის და ნდობის ბალადა! (ლ.ა.)
დანარჩენზე – ნიგნში...

– ილია ჭავჭავაძე გემოდღვრავს, – ანმყო შობილი წარსულისაგან, არის მშობელი მომავლისა...

– ასეა! ჩვენი, აღმზრდელების, მიზანი, როგორც ალენიშნე, უნდა იყოს, რომ ბავშვებს, სხვა ღირებულებებთან ერთად, საკუთარი ქვეყნისა და ერის წარსული ვასწავლოთ, ანმყო დავანახოთ. მონათხრობით, რა თქმა უნდა, ვერაფერს მივაღწევთ. საუკეთესო საშუალება ისტორიული ძეგლებისა და ადამიანების მონახულებაა. ამიტომ ვამოგზაურებ ჟაკოს ანმყოსა და წარსულში, მკითხველებთან ერთად.

ლუიზა აფხაზავა-თვალაძე ოჯახთან ერთად

უამრავი გვაქვს ციხე-ტაძარი, ჩვენი გენი არწია, მამა-პაპათა გმირული სული ციმ-ციმ ასწია!

მთელს მსოფლიოში იყო ცნობილი კოლხელ რიტორთა აკადემია, მაღალი დონის (როგორც იყალთოს, გელათის, გრემის!) სხივთა მფენია! თუ მათი სახე არ გვაქვს ნანახი, თუ დავივიწყებ ჩვენი წარსული, კეთილ მომავალს ვერ ველირსებით, გადაგვარდება გენი, ქართული! (ლ.ა.)

– სამეგრელოდან ჩანს წალკოტისებრი აფხაზეთი, ჩვენი ძირძველი კუთხე!..

– ეს ყველას სატიკივარია... ასეთი ტკივილი არ უნდა დავმალეთ. ოკუპაციაზე სტუმრებსაც უნდა ველაპარაკოთ. შინაურმაც და გარეულმაც უნდა იცოდნენ, რომ სამაჩაბლო და აფხაზეთი ცალკე ქვეყნები კი არა, საქართველოს სხეულის ნაწილია, ამჟამად რუსეთის მიერ ოკუპირებული! ჟაკომ ეს კარგად გაიგო.

– ავთანდილ მასწავლებელი და ჟაკო გურიას ეწვივნენ, – აჰა, შევდივარ ჩემს გურიაში!.. ორ პოეტს „ადგილის დედა“ გეძახით... ნლების შემდეგ, თქვენ შორის უხილავი კავშირი დამყარდა...

– ავთო მასწავლებელში, რა თქმა უნდა, საკუთარ თავს ვგულისხმობ. სახელი იმ წუთიდანვე დავარქვი, პოემის წერა რომ დავიწყე...

მამუკას პოემის გაგრძელების იდეა, შესაძლებელია, არა მხოლოდ ჟაკოს პოვნასა და „სამართლის წიგნად“ „ვეფხისტყაოსნის“ გამოცხადების სურვილმა წარმოშვა, არამედ მე და მამუკას „ადგილის დედას“ საერთობამაც განაპირობა. როგორც გითხარით, ამ უნივერსალური, ლიტერატურული და ფილოსოფიური, ნიჭის მქონე ახალგაზრდას პირადად არ ვიცნობდი, მაგრამ მის ნაწერებს რომ ვკითხულობდი და ვკითხულობ, მგონია, ჩემიანია. ალბათ, ჟაკოს თავგადასავლის გასაგრძელებლად კალამი ამან ამაღებინა.

– ქალბატონო ლუიზა, გურული ბებია ცალკე ფენომენია. სინანულით ამბობთ, – დიდი ხანია, აღარაა ჩემი ტკბილი ბებია. თუმცა, სევდას ისევ სიხარული მოყვება...

– მამის დედა არ მახსოვს. დედის დედა, ჩემი ტკბილი, ფუტკარივით მშრომელი, ებე ბებია, მართლა, ხალხური სიბრძნის წყარო იყო. მოსწავლეობისა და სტუდენტობისას მასთან გურიაში ყოფნა უდიდეს სიხარულს მანიჭებდა...

ამ რამდენიმე თვის წინათ გამოცხადდა „გურული ადგილის დედას“ მიერ გაზრდილი კიდევ ერთი თანამედროვე ნიჭიერი ახალგაზრდა შემოქმედისადმი მიძღვნილი კონკურსი, „გიორგი კეკელიძის ნიგნის – „წერილები ღმერთს და მამაჩემს“ – ნაკითხვის შემდეგ“ დავწერე ესეპირველი ადგილი მომაკუთვნეს.

გიორგი კეკელიძის, მოცულობით პატარა, მაგრამ საოცარი სიღრმისა და სიმაღლის მქონე ნიგნმა კიდევ ერთხელ დაგვიმტკიცა, რომ, როგორც წმინდა წერილები გვასწავლის, „ღმერთმა ადამიანი შექმნა ხატად თუისად“, რომ, თუ გვსურს დაკარგული სასუფეველი დავიბრუნოთ, ქრისტეს მცნებებით უნდა ვიაროთ!

პოეტის მამა ნამდვილად ღვთის ხატი ყოფილა. ეს კაცი, მიუხედავად იმისა, რომ „ვიღაცამ ეზო დაუსაზღვრა ცხრა ძირ ვენახად და მის თვალეში უსივრცობის დათესა განცდა“ (გ.კ.), მამისა და, ზოგადად, ადამიანის მოვალეობას პირნათლად ასრულებდა. ოჯახის გამოსაკვებად და მოყვარეთათვის გვერდში დასადგომად, რომ იტყვიან, წელეზე ფეხს იდგამდა. არც სულიერ და ფიზიკურ ტკივილზე, უქონლობასა და უძილობაზე არ წუნუნებდა. არც ამქვეყნიდან წასვლისას დაცდენია საყვედური... ამიტომ პოეტს სჯერა, უფალი მამას „მეთე ცაზე აიყვანს და ღრუბლებზე დასვამს“ (გ.კ.). სჯერა, რომ მამა იმ დღიდან უფრო მეტად იქნება ვაჟიშვილის გვერდით, ვიდრე ადრე – „შენ ცოცხალი ხარ, მინდა და ცოცხლობ – თან გამომყევი, ახალ გზებზე წავიდე, მამა!“ (გ.კ.)

აი, ასე ამარცხებს სიკვდილს ღვთისხატობა!

ჩემი ბებია ყოველთვის მახსოვდა, მაგრამ გიორგი კეკელიძის ზემოთხსენებულმა ნიგნმა სურვილი აღმიძრა, სხვათათვის მეც გამეცნო საკუთარ გოლგოთაზე საკუთარი ჯვრის უდრტივინველად მატარებელი ერთი, ჩვეულებრივი გურული ქალი...

დიდებდა ხუთ შვილს მარტო ზრდიდა... თოხნიდა, ბარავდა, ბოსტნეულსა და ხეხილს ახარებდა, ღვინოს წურავდა, არაყს ხდიდა, ფრინველებსა და პირუტყვს ზრდიდა,

ჩაის ფოთლებს კრეფდა, აბრეშუმის ქიას უვლიდა, ჭილო-ბებს ქსოვდა და ყიდდა... არ მახსოვს, ხმამალა ეთქვას – დავიღალეო... ავადმყოფობისასაც კი არ კვნესოდა, მღეროდა – „დელი დელა, დელი დელა, ლოგინისთვის სადა მცხელა!“ იუმორისტივით ჰყვებოდა ცხოვრებისეულ მძიმე ეპიზოდებს. ცრემლითა და სიცილით ვისმენდი, როცა გვიამბობდა, ერთხელ მატარებელს რომ ძლივს მიუსწრო, გასაყიდად ჭილობების დიდი გორგალი ვაგონის საფეხურებში გაჭედა, ბილეთის ასაღებად გაიქცა, ამ დროს რომ მატარებელი დაიძრა, მეოთხე ვაგონზე რომ ძლივს აიყვანეს, მერე როგორ ინაცვლებდა ყოველ სადგურზე თითო ვაგონით წინ და როგორც იქნა, ლანჩხუთის სადგურში დაენია ბაღნების „გამოსაკვებ“ ტვირთს!..

ყველა შვილს პროფესია მიაღებინა, დააოჯახა... შვილები დაიფანტნენ – მახინჯაურში, ბათუმსა და დედაქალაქში...

ბებია მარტო დარჩა... უმცროსმა ვაჟმა თბილისში წამოიყვანა, მაგრამ ვერ გაძლო, სოფელი ენატრებოდა...

ზაფხულობით ჩავდიოდი მასთან...

– როის ჩამოით, ცა?! – წამოიძახა დიდედამ. – კიდო კაი, ჩაში არ გაგასტარიო, მითხრა და გულში ჩამიკრა... სიამოვნებით ჩავეფლე მის მხრებზე მოდებულ, შავშინდისფერკუბოკრულ შალში – დაფნის, მანდარინის, ლორთქო ბალახის, კვამლისა და ჩაის დუყების სურნელი რომ ასდიოდა...

– მაქანე, ჯორკოსთან, პანა თუნგია, წყალი ამეიტანე საცივიდან. პნკალაზე ნელა ჩაი, ნენა! მანამდე, ა, ელანძე, გამოგიცხოზო შენს საყვარელ ნაცრიან კვერს!

გაგისინჯავთ, წყავის ფოთლებში გახვეული, ნაკვერცხლებზე გამომცხვარი, ცივი, ანკარა ნაკადულის წყალგავლებული და მარილნასმული ცხელი მჭადი, ყველთან ერთად?! მე ამაზე გემრიელი არაფერი მიგემნია!.. მერე დიდედას ხელით დაკრეფილი, მოჟღერებული და გამხმარი ჩაის უარომატეს საყენს (ტყემლის მურაბით) დავაცოლებდი...

რა ქმნიდა იმ განუმეორებელ გემოს?! ბებიას ხელების სითბო, თუ მშობლიური მიწის მადლი?... ალბათ, ორივე ერთად!..

დიდი ხანია, აღარაა ჩემი ტკბილი ბებია!.. ხავსი მოედებოდა კერიას, სანახელს, ორეს... დაიშლებოდა ოგვადო, ჭილობის საქსოვი დაზგა... ეზოს სარეველა მოეძალეზოდა... ალბათ, ინგრევა ოდა...

გულნატკენი იქნება „ადგილის დედა!“

შეუცვლელი იდგება დიდედას სახლის უკანაგორა... ერთი ფერდი ჩაის პლანტაციით დაუფარავს, მეორე –სასაფლაოთი... ბებიაც იქ განისვენებს (ქალ-ვაჟებთან და რძალთან ერთად)...

ყველაფერი მატერიალური წარმავალია... მხოლოდ სამყარო, წინაპართა ხსოვნა, მოგონებანი და სიყვარულია მუდმივი...

წარსულზე ოცნებიდან სკაიპის ხმამ გამომიყვანა... ჩემი შვილიშვილი, ჯორჯა ელისაბედი, სასაუბროდ მიხმობდა იტალიიდან...

ეს მოგონება, რომელიც გულში მინრიალებდა, ჭეშმა-

ლუიზა აფხაზავა-თვალაძე და გიორგი კეკელიძე

რიტი მწერლის, გიორგი კეკელიძის, სიტყვამ ამომათქმევინა, წამდელი შემოქმედის შემოქმედებამ დამანერინა...

აი, რა ძალა აქვს სიტყვას!.. მით უმეტეს მაგიურ სიტყვას, მხატვრულ სიტყვას. მის მაგიურობას დრო ვერაფერს დააკლებს!

მიხარია, თუ შევეძელი ამეხსნა, რატომ გავაგრძელე მამუკას პოემა.

– გისმნთ და თვალწინ მიდგას ჩემი ტკბილი გურული ბებია. ტატიკა (მარგალიტა ახალაძე), ასე ვეძახდი მოფრებოთ... მთელი ზავშობა მასთან გავატარე. ხუმრობით მეტყვოდა – ჩემი „მოაგარაკე“ ჩამოვიდა. სულ ფუსფუსებდა, გემრიელ კერძებს ამზადებდა. ჩემი ნაგრამი – ასე გვეძახდა შვილიშვილებს. საავადმყოფოში ყოფნის დროს, პაციენტები დალოცა, საწოლში დაწვა, დაიძინა და ცად ამალდა...

– ჟაკობის მოგზაურობას

მე და ავთანდილ მასწავლებელი გურიით ვასურლებოთ...

ავთომ მეგობრებს ხელი მოხვია –

– ქი ამისრულდა ოცნება ჩქარა!

აჰა, შევედივართ ჩემს გურიასში!..

სულმა დამტია, წინ გეიპარა!..

გზას კრიმანჭულით მიუყვებოდნენ

და პეიზაჟის ცქერით ლალობდნენ,

ჩაის ბუჩქებზე მსხდარი სკვინჩები

მოლალურებთან ერთად გალობდნენ...

აისის სხივი ეფინებოდა

სოჭებს და ნაძვებს, თელებს და ალევებს,

დაფნებს, ბზებსა და ევკალიპტებს,

ციტრუსის ბალებს და ტუნგის ჭალებს,

წყავსა და შქერებს, მდინარის ჩქერებს,

თხმელაზე შეზრდილ უტკბეს ადესას,

მსხალსა და ვაშლებს, ბალსა და ლედვებს,

გურული გლეხის ნახნავ-ნათესა...

ცის კაბადონზე მზე დიდდებოდა...

ლრუბლის ნაფლეთი ციდან ქრებოდა...

ბელურა მტვერში იქექებოდა...

ხის მოაჯირზე კატა თბებოდა...

და მერე, როცა მზე ჩადის ზღვაში,

კოლხეთის მიწის დგება სურნელი...

ლამის ფრინველი დაუსტვენს ნაზად

და გადიშლება დროის ფურცელი!.. (ლ.ა.)

– ჩემი ჟაკუნა – ასე უწოდებთ მას. როგორ შეგაყვარათ თავი?.. უცნაურმა ჩიტმა თბილისის ზოოპარკში იპოვა თავისი სატრფო, ჟორჟეტა. თუთიყუშებმა მთელი საქართველო შემოიარეს, შემდეგ კოლხეთში დაიდეს ბინა...

– ჟაკო შემიყვარდა თავისი შეუპოვრობით, ბრძოლისუნარიანობით, გონიერებით, სწავლის ნადილით, დაჩაგრულთა თანადგომით. მერე კი, როცა ჩემი ქვეყანა შემოვატარე, „ვეფხისტყაოსნის“ სიბრძნე გავაცანი, დაკარგული საცოლე აქ ვაპოვინე, აქ დავასახლე, რა თქმა უნდა, ჩემიანი გახდა!

– ჟაკომ უნდა იცოდეს, ვინ ვინ არის და რა რა... ასეთი ჩანაფიქრი ჰქონდა მამუკას. რა მიზანი გაქვთ თქვენ?..

– მამუკამ თავის პოემაში ისეთი მარშრუტით ატარა ჟაკო, რომ ქართველ ბავშვებს (სამწუხაროდ, სხვა ენე-

ბზე, ჯერჯერობით, არ თარგმნილა.) საზღვარგარეთის უამრავი ქვეყნის გეოგრაფიის, სამახსოვრო მოვლენების, მსოფლიო ისტორიის ღირსეულ და უღირს ადამიანთა ქმედებების ენციკლოპედიური ცონდა მიანოდა.

ჩემი მიზანი კი გახლავთ, მხოლოდ საქართველოს გეოგრაფიის, ისტორიის, ფლორის, ფაუნის, ნეს-ჩვეულებების, მრავალფეროვანი კულტურის, შეძლებისდაგვარად, ჩვენება (რასაც ერთი წიგნი დაიტევდა).

მსურდა, ნათელყოფა იმისა, რომ დღევანდელი საქართველო ევროპის ძირძველი მხარის, კავკასიონსა და პირენეს შორის მდებარე პრეიბერიის, ნაწილია, რომ ქართველები მესამე საუკუნიდან ვალდებულნი ვართ ქრისტიანობის მიღებას (ზოგი უფრო იქით) გაშენებულა, რომ ბერძენები ჩვენში ეძებდნენ სახელმწიფოს ძლიერების სიმბოლოს და ამიტომ გაიტაცეს კოლხეთიდან ოქროს სანძისი, რომ მედიცინა კოლხ ქალს, მედეას უკავშირდება, რომ საქართველო ღვინის სამშობლოა, რომ ქრისტიანობამდე ას ოცდაექვს წელს „აბრეშუმის მსოფლიო გზა“ ჩვენს ქვეყანაზე გადიოდა, რომ ხორბლისა და ვაზის უნიკალური ჯიშები გვაქვს, რომ...

ლელა, კიდევ მრავალი რომ... ყველაფერს აქ ვერ ჩამოვთვლი, უმჯობესია, მკითხველმა ჩემს პოემაში შეაკთან ერთად ნახოს და მოისმინოს.

- სასურველია, შეაკოს თავგადასავალის ეკრანიზაცია... ბავშვებს ზღაპრულ სამყაროში დააბრუნებს...

- გავიხარებ! დიდი ხანია, კარგი მულტიპლიკაციური ფილმი არ გადაღებულა! არაჩვეულებრივი იქნება შეაკობის გაცოცხლება! ვიცი, ერთი რეჟისორი დაინტერესდა, მაგრამ ჯერ მეტი არაფერი...

თუმცა, თქვენ ახსენეთ „ეკრანიზაცია“, ღმერთმა გისმინოთ! მშვენიერი საბავშვო სერიალი გამოვა!

- ბრძენი კაცივით ფიქრობდა ჩიტი, ადამიანურ სითბოს ჩვეული - ეს სიბრძნე ორმა გურულმა დაანათლეთ... გჯერათ, შეაკოს ფართო აუდიტორია გაიცნობს და შეიყვარებს...

- დიას! შეაკო ვუნდერჩიტია! ის პატარაობიდან კარგად სწავლობდა, უამრავი რამ აინტერესებდა, ყველაფერს სწრაფად ითვისებდა. თითქმის, მთელი მსოფლიო მოიარა. იმდენი რამ ნახა, მოისმინა, განიცადა, რომ ახალგაზრდა ბრძენ თუთიყუშად ჩამოყალიბდა. იცოდა, რა უნდოდა და სურვილის მისაღწევად, რა უნდა ემოქმედა. მიზანმიმართული ჩამოვიდა ჩვენს სამშობლოში.

შეაკომ კარგად გაიცნო საქართველო, გაიგო მისი ღირებულება, ჩვენი თანამემამულეების სულისა და გონის სიღრმე! სწორედ ამიტომ საცხოვრებლად ჩვენთან დარჩა. მეკითხებით, რატომ მაინცდამაინც კოლხეთშიო. რამდენიმე მიზეზის გამო... იმიტომ, რომ თავად გახლავართ კოლხი.

ჩემი სამშობლო მთლიანად მიყვარს, მასზე ოცნება მუდამ თან დამაქვს, მაგრამ კოლხეთი სულ სხვა რამ არის - რადგან წინაპრის ფესვები აქ მაქვს! (ლ.ა.)

ნება მომეცით, ჩემს შეაკოსთან ერთად მოვეფერო უძველეს კოლხებს -

ჩემო კოლხებო, დაგელოცოთ მშობელი მიწა, საცა გინდა ვიყოთ, რომ დაგვყვება მისი ჩვენება!

მიწა, რომელიც ფესვს გვიმაგრებს და ყველგან გვიცავს!

სხვა კუთხე მასთან უსახურად რომ გვეჩვენება... დავფიქრებულვარ... მისი ხიბლი, ნეტავ, რა არის?! ლაჟვარდი ზეცა... ზღვა... მინდვრები - მონაქარგები...

მზიანი დილა... ცხელი დღე და, თუნდაც, ავდარი... ენაკვიმატი გურულები... ოდასახლები...

ქლიავისფერი მთები, რბილი, სამოთხის დარი (გალაკტიონის ლურჯი ეტლის თავშესაფარი)...

ცამდე აწვდილი კრიმანჭულის ტკბილი ჰანგები... ჰო, ამ მშვენიერას აჩუქებთმებს ხელი განგების! (ლ.ა.)

შეაკომ და მისმა მეუღლემ, ჟორჟეტამ, გულმხურვალედ შეიყვარეს მთელი საქართველო, მაგრამ დავასახლე კოლხეთში. იმიტომ, რომ შეაკო იქიდან შემოფრინდა ჩვენს სამშობლოში. კიდევ იმიტომ, რომ მათი მასწავლებელი და გიდი გურული იყო. დავასახლე ბათუმში, რადგან უამრავი უცხოელი შემოდის, თუთიყუშ შეაკობს საშუალება ექნებოდეთ, ინფორმაცია „ვეფხისტყაოსნის“ უნიკალურობაზე მთელს მსოფლიოში იქედან გაეცანებინათ. ასეც მოხდა!

შეაკუნამ მალე მსოფლიოს ამცნო, საქართველო რომ შემოიარა,

როგორ იპოვა „სამართლის წიგნი“, რომელიც კურნავს სულის იარას! (ლ.ა.)

მჯერა, ყველა ასაკის მკითხველი შეიყვარებს „გურული ადგილის დედის“ მიერ დალოცვილი ორი გულმხურვალე ქართველის შეაკობს!

ზრდასრულმა ადამიანმა საკუთარ თავში ბავშვი არ უნდა ჩაკლას! ეგზოტრიკით უნდა თქვას - „მე ჩემი ბავშვებიდან მოვდივარ!“ მივმართავ ყველა მკითხველს -

ჩემო ძვირფასო მკითხველო ხალხო, ხუთის, ათის თუ ასი წლის ბავშვო,

შეაკოს ამბავი აქ დავასრულე...

არ დაგიმალავთ, ცოტათი ვნაღვლობ!.. თუმც, სადარდელი, ნეტავი, რა მაქვს?!

თქვენც ხომ ჩემსავით იყავით მგზავრი! ამ წიგნით მუდამ ერთად ვიქნებით,

გულწრფელ ლოცვას და კოცნას გიგზავნით! (ლ.ა.) მე 75 წლის ბავშვი ვარ!

- და ბოლოს, ისევ ილია ჭავჭავაძე - ჩვენ უნდა ჩვენი ვშვათ მყოობადი, ჩვენ უნდა მივსცეთ მომავალი ხალხს! ქართლის დედა ვედრებას შეისმენს!.. ასეთივე ოპტიმისტია სამართლის მაძიებელი მამუკას, თქვენი, ჩვენი და ყველა ბავშვის შეაკო...

- შეაკო გვასწავლის, მიზანი მხოლოდ საკუთარი ბედნიერება კი არა, კაცობრიობის კეთილდღეობა უნდა იყოს! მაშინ ვიქნებით ჭეშმარიტად თავისუფალნი!

მსურს, ამ წიგნმა მკითხველები დაარწმუნოს ილიას ბრძნული ნათქვამის ჭეშმარიტებაში - აწმყო შობილი წარსულისაგან, არის მშობელი მომავალისა! ძალიან მინდა, შეიყვარონ „ვეფხისტყაოსანი“!

შოთას პოემა გაჟღერთილია ამაღლებული სულით, ქართულით,

ხშირად მტრის მიერ, უხეში ხელით, ფერფლნაყრილი და მტვერში დანთქმული...

მაგრამ „წერილ არს, რომ იბერიი, გაბრწყინდება და აღორძინდება!“

ქართული გენი, ქართული სული სრული დიდებით წარმოჩინდება! (ლ.ა.)

ამის მჯერა!
გმადლობთ, დრო რომ დამითმეთ!

ლუიზა აფხაზავა-თვალაძე
ნოემბერი. 2018 წელი
ლელა სურმავა

ემიებდე და ჰჰოვებდე...

ჩემს ახალბაზრია მკითხველს!

ვეძღვნი შვილიშვილებს –
ელენეს, სოფოს და ილიას
ბაბუ

შენ, ალბათ, ბევრჯერ ყოფილხარ ტურისტულ ლამ-ქრობაში მეგობრებთან ერთად. გიმგზავრია მანქანით, მატარებლით, გემით. შეიძლება თვითმფრინავშიც იჯექი, მაგრამ ყოფილხარ მინის ქვეშ – ბუნების იდუმალ სამყაროში? დამტკბარხარ ბუნების განუმეორებელი ნახელავის ცქერით? გინახავს თოვლზე უთეთრესი ქვის ყვავილები და ფარდები, ქვის „ტყეები“, ქვისა და ყინულის ლოლუები, ჭერიდან ჩურჩხელებივით რომ ეშვებიან? გადაგიცურავს მინისქვეშა მდინარეები და ტბები? დაკიდებულხარ თოკით შავხადადებული უფსკრულის პირზე, რომელშიც ჩაგდებული ქვა დიდხანს მირახრახებს სიცარიელეში და ბოლოს სადღაც ჩაიკარგება?

თუკი ყოველივე ეს გაინტერესებს და არ გეშინია, მაშინ სამოგზაუროდ მოემზადე. ოღონდ, სანამ მოგზაურობას შეუდგებოდე, კარგად უნდა ივარჯიშო, შეისწავლო ბაგირზე გადაადგილება, ცურვა, ყვინთვა, კლდეზე ცოცვა. ყოველივე ეს მინისქვეშა აუცილებლად გამოგადგება. პირველ ყოვლისა, უნდა დაძლიო სიბნელის შიში, რადგან მღვიმეებს ძლიერ უყვართ შეშინება, განსაკუთრებით ახალბედებისა. აქ პატარა ნაპრალი უზარმაზარ სიღრუედ მოგეჩვენება, ორმო – უძირო უფსკრულად, დარბაზი კი ისეთ სიცარიელედ, რომელსაც არც ჭერი აქვს და არც კედლები. მღვიმეში ხშირად არარსებული მოგეჩვენება. ზოგჯერ სწორედ ის მოგელანდება, რაც ყველაზე უფრო გაშინებს. ამიტომ უნდა დაძლიო სიბნელის შიში და ყური შეაჩვიო სიჩუმეს, უნდა ისწავლო სიჩუმის მოსმენა.

მინის ქვეშ მოგზაურობისას უნდა იქონიო თოკის კიბე ვერტიკალური მონაკვეთების დასაძლევად, რეზინის ნავი – მდინარეებისა და ტბების გადასაცურად; მშრალად შენახული ნათურების მარაგი, ვინაიდან მინის ქვეშ ძლიერი სინესტეა და ნათურა ხშირად გამოდის მწყობრიდან, განათების საშუალება კი სასიცოცხლოდ აუცილებელია, რადგან იქ ისე ბნელა, რომ თვალთან მიტანილ თითსაც კი ვერ დაინახავ. იქ ნამდვილი უკუნეთია, მარადიული წყვიდადის სამეფო. სამაგიეროდ, თუ მინიქვეშ სამოგზაუროდ გულდასმით მოემზადები, ნანახითა და განცდილით უთუოდ კმაყოფილი დარჩები. რას არ ნახავ იქ: ვრცელ მინიქვეშა დარბაზებსა და დერეფნებს, წყლით სანახევროდ ამოვსებულ გვირაბებს, რომელშიც ნავით გაისეირნებ, ქვის ჩურჩხელებსა და კელაპტრებივით აღმართულ სტალაგმიტებს, მოგუგუნე ჩანჩქერებსა და მომწვანო-მოშავოდ აფერადებულ უძირო ტბებს, ჭერზე ცაცებით თავდაღმა ჩამოკიდებულ ღამურებს, მშრალ გუბურებში მიმობნეულ მღვიმურ მარგალიტებს... მღვიმის შესასვ-

ლელთან კი – პალეოლითელი ადამიანის ცხოვრებისა და სამეურნეო საქმიანობის ამსახველ საგნებსაც შეიძლება ნაანყდე. მაგალითად, ქვის ცულებს, კაჟის ანატკეცებს, საფხეკებს, შუბის წვერებს, მოკლული და შეჭმული ნადირის ძვლებიც შეიძლება გამოერიოს, რომელიც ძალზე შორეულ წარსულში ცხოვრობდა და დღეს მთელი დედამიწის ზურგზე აღარსად მოიპოვება (მამონტი, ბენვიანი მარტორქა, ბიზონი, მღვიმური დათვი და სხვა).

ეს მასალები დიდ დახმარებას გაუწევს მეცნიერებს დედამიწის წარსულის ბოლო მონაკვეთის, ანუ მეოთხეული პერიოდის გამოცანების ამოცნობაში. ასე რომ, შენ სასარგებლო საქმის გაკეთებაც შეგიძლია.

განსაკუთრებით ყურადღებით უნდა ათვალიერო მღვიმის ჭერი და კედლები. ვინ იცის, იქნებ პალეოლითელი ადამიანის მხატვრობასაც ნაანყდე. ამას კი ფასდაუდებელი მნიშვნელობა აქვს მეცნიერებისათვის. განა ასევე შემთხვევით არ აღმოაჩინა ესპანელმა მარსელინო საუტუოლამ მხატვრობის უბრწყინვალესი ნიმუშები ალტამირას მღვიმეში? მას შემდეგ ხომ მსოფლიოს ასზე მეტ მღვიმესა და ფარდულში მიაკვლიეს მღვიმური მხატვრობის ნიმუშებს.

ვინ იცის, რამდენ საიდუმლოს ინახავს ჩვენი მინისქვეშეთი.

არანაკლებ საინტერესოა მღვიმეები ისტორიული თვალსაზრისითაც.

იმ შორეულ საუკუნეებში, ქვეყნის შიგნით შექმნილი სოციალურ-პოლიტიკური აშლილობისა და ბარბაროსული ერების განუწყვეტელი თავდასხმის ფაშს, მღვიმეები და ქვაბ-სახიზარები ერის ფიზიკური განადგურებისაგან გადარჩენისა და მატერიალურ-კულტურული ფასეულობათა დაცვის ერთი უმთავრესი საშუალება იყო. დამპყრობთა განუწყვეტელი შემოსევებით განანამები ქართველი ერი წლების მანძილზე კვეთდა ქვაბქალაქებს. უფლისციხე, ვარძიის ქვაბთა ქალაქი, დავით გარეჯის უზარმაზარი კომპლექსი და სხვა მრავალი ხომ ამის ჭეშმარიტი დასტურია!

ქართველი მთამსვლელებისა და არქეოლოგების გაბედულმა ექსპედიციებმა ბევრი მნიშვნელოვანი რამ შესძინა მეცნიერებას. მაგალითად, თრეხვის გამოქვაბულში აღმოაჩინეს ქართული ეპიგრაფიკის მნიშვნელოვანი ძეგლი – ფეოდალური საქართველოს ერთ-ერთი გამოჩენილი ისტორიკოსის ლეონტი მროველის წარწერიანი ქვა.

დიდი მოვლენა იყო ლეგენდარული ბეთლემისა და ხვამლის საიდუმლოების გახსნა, რაც სასიქადულო მამულიშვილების ალიომა და ალექსანდრე ჯაფარიძეების ხელმძღვანელობით განხორციელდა.

ქობთავის მღვიმეში მიკვლევულ ხელნაწერთა ფრაგმენტები და აბუხალოს უალრესად საინტერესო ფრესკები, ბეთლემისა და ხვამლის ქვაბსახიზრებში ნაპოვნი ერის მატერიალური და კულტურული ფასეულობანი ხომ თითო საიმედო მარჯვალაა ერის ისტორიის გრძელ ჯაჭვში, რომელიც სამწუხაროდ, ავბედობის ჟამს აქა-იქ წყდებოდა კიდეც. ვინ იცის, რამდენი ეროვნული განძი, ძვირფასი ხელნაწერი თუ ხელოვნების ნიმუში დაიკარგა უკვალოდ. საფიქრალია, რომ ბევრი მათგანი მღვიმე-სახიზრებშია დამალული და ელის თავის აღმოჩენებს. ამიტომ საჭიროა, ჩვენი მინისქვეშეთის, მღვიმეებისა და ქვაბ-სახიზრების გეგმაზომიერი, განუწყვეტელი და დაკვირვებული კვლევა. მართლაც, რა უნდა იყოს იმაზე დიდი ბედნიერება, როცა საშუალება მოგეცემა, სიცოცხლე დაუბრუნო ერის მატთანის დიდი წიგნიდან გაფანტულ თუნდაც ერთ ფურცელს.

მამ, ეძიებდე და ჰპოვებდე...

კარლსბადის მღვიმე – ბუნების საოსტო

ოჰაიოს შტატის ქალაქ ცინცინატიდან დასავლეთის მიმართულებით ორიათასი კილომეტრი გავიარე, რათა საკრამენტოს ქედის აღმოსავლეთით მდებარე ბუნების საოცრება – კარლსბადის მღვიმე მენახა...

ვრცელ შესასვლელ დარბაზში ხალხი ირევა. ისინი კრძალვით დადიან, ფეხაკრეფით, როგორც ტაძარში, ჩუმად საუბრობენ.

დარბაზის ცენტრში სალაროებია, ხელმარცხნივ – ჩქაროსნული ლიფტები, რომლებიც უმალ ჩაგიყვანენ სამასი მეტრის სიღრმეში...

გამიხარდა, როცა მითხრეს, მღვიმეში მარტო შემეძლო შესვლა და დათვალიერება (ცხადია, მკაცრად დადგენილი მარშრუტით).

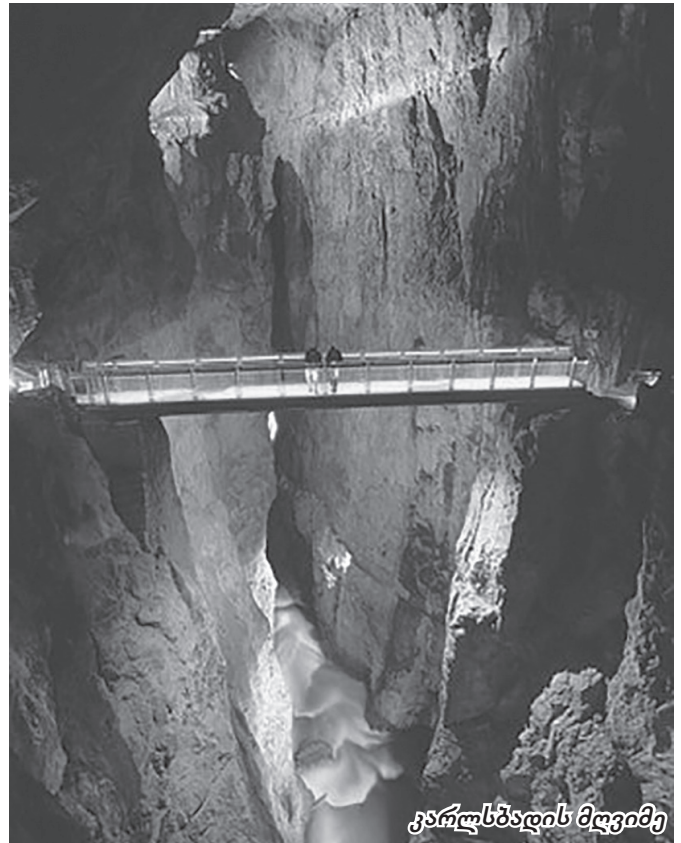
ვიდრე ლიფტთან მიხვალთ, მარცხნივ, კედელზე მაღალი, ხმელი, ტიპური კოვბოის უზარმაზარი ფოტოსურათი ჰკიდია.

„ჯიმ უაიტი“ – ვკითხულობ წარწერას.

აი, თურმე როგორი ყოფილა ეს გამბედავი, ჯიუტი კაცი, რომლის სახელიც განუყრელად არის დაკავშირებული კარლსბადის მღვიმესთან.

კარლსბადის მღვიმე ჯიმ უაიტს არ აღმოუჩენია; მის დაბადებამდე ამ მხარეში ლამურების მღვიმედ ნოდებულ ადგილებს ახლოსაც არავინ ეკარებოდა, მაგრამ XX საუკუნის დასაწყისში გამოჩნდა ჯიმ უაიტი, ჩვეულებრივი მწყემსი ბიჭი, რომელმაც გამეფებული ცრურწმენებისა და შიშის მიუხედავად, მღვიმეების გამოკვლევა განიზრახა და უზარმაზარი გამოქვაბულის ძირითადი დარბაზები მარტოდმარტომ შემოიარა! მრავალი წლის მანძილზე სრულიად მარტო იკვლევდა მინისქვეშა ლაბირინთებს, რადგან ვერავინ დაითანხმა, მღვიმეში გაჰყოლოდა.

ბოლოს, როგორც იქნა, შეძლო მღვიმის უნიკალობაში დაერწმუნებინა ადგილობრივი ხელისუფლება და ამე-

რიკის მთავრობა, რაც იმდღოსთვის ნამდვილი გმირობა იყო...

ცნობისმოყვარე ჯიმ უაიტმა პირველად ოცი წლის ასაკში შედგა ფეხი მინისქვეშეთში. იმ დღისთვის საფუძვლიანად მოემზადა – მოიმარაგა თოკები, მავთულები, რომელსაც მინის ნაკვეთების შემოსაღობად ხმარობდნენ; ნავთის ლამფა; ხის ტოტები თოკის კიბის საფეხურებად და მღვიმეში ჩაეშვა.

თვალი მალე შეაჩვია სიბნელეს. ნელა მიიწედა წინ. ლამფის შუქი ოდნავ წვდებოდა მღვიმის ნესტიან კედლებს.

რაც უფრო ღრმად შედიოდა, უჩვეულო სანახაობა მატულობდა. ჯიმის თვალწინ მინისქვეშეთის ზღაპრული პეიზაჟი გადაიშალა!

მღვიმეს დასასრული არ უჩანდა.

ფანტასტიკური ფორმების ქვრეცით გართულმა მოგზაურმა დროის შეგრძნება დაკარგა. უცებ ლამფის ფითილი შეფარფატდა და ჩაქრა. ნავთი გამოილია!

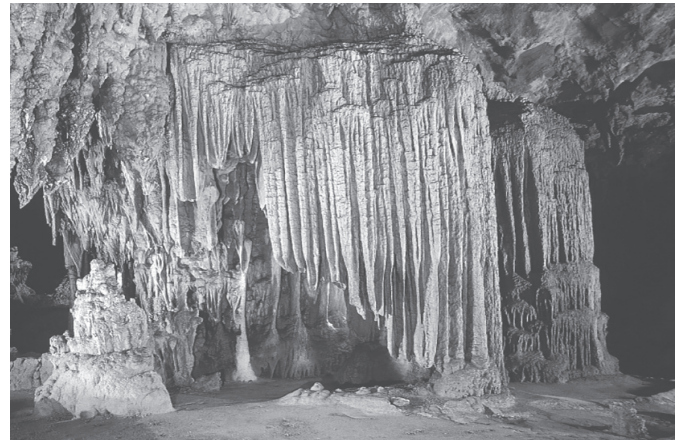
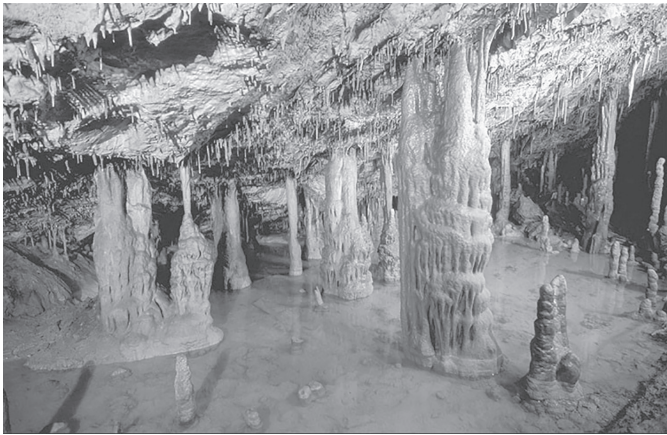
ირგვლივ სამარისებურმა სიჩუმემ და წყვდიადმა დაისადგურა!

ეს ნუთებია ყველაზე კრიტიკული მღვიმეების მკვლევართა ცხოვრებაში! თვალის გაფართოებულ გუგებთან ნარინჯისფერი წრეები იწყებენ როკვას! თითქოს სიჩუმე გესმის! თითქოს სიბნელეს ხედავ! რა თქმა უნდა, პარადოქსია, მაგრამ ამის წარმოდგენა მხოლოდ მას შეუძლია, ვისაც მღვიმეში თუნდაც ერთხელ ჩაქრობია მამუქი...

ჯიმი მიხვდა, თუ ლამფაში ნავთის ჩასხმას ვერ შეძლებდა, ვერასოდეს გამოაღწევდა მღვიმის ლაბირინთებიდან...

უკუნეთ სიბნელეში სათადარიგო ქილიდან ლამფაში ნავთი ჩაასხა. ჯიბეში ფრთხილად მოიძია ასანთის ძვირფასი ლერები.

რამდენიმე უშედეგო ცდის შემდეგ ფითილი აინთო. სუსტმა ნარინჯისფერმა შუქმა უმალ გაფანტა წყვდიადი...

ჯიმს გადარჩენის იმედი გაუჩნდა. კარგად იცოდა, რომ ნავთი დიდხანს არ ეყოფოდა, საჭირო იყო სწრაფად გაეღნია აქედან!

ჯიმი თავქუდმოგლეჯილი გავარდა გასასვლელისკენ! არად დაგიდევდა საფრთხეს, ყოველ ნაბიჯზე რომ იყო ჩასაფრებული... უცებ თავით შეასკდა სტალაქტიტს. თვალებიდან ნაკვესებმა დაკვესა. სისხლმა იფეთქა. თვალში თბილი ნაკადი ჩაელვარა...

დარტყმამ ცივი შხაპით იმოქმედა. სწრაფად მოეგო გონს და დინჯად გაემართა გასასვლელისკენ. როგორც იქნა, იმ ადგილამდე მიაღწია, სადაც თოკის კიბე ჰქონდა დატოვებული...

ბანაკში მწყემსები უნდობლად ისმენდნენ მის მონათხრობს უზარმაზარ მინისქვეშა დარბაზებსა და ულამაზეს ქვის ლოლუებზე, ყველაფერი ჯიმის მონაჩმახად ჩათვალეს,

არც ქალაქ ედის მცხოვრებლებმა დაიჯერეს მწყემსის ნაამბობი; თუმცა აღმოჩნდა კაცი, რომელსაც ჰქონდა წიგნი მამონტის მღვიმეზე. ამ წიგნში დაახლოებით ისეთივე ჩანახატები იყო დაბეჭდილი, როგორზეც ჯიმ უაიტი საუბრობდა.

წიგნი რომ უნახავს, ჯიმს დაბეჯითებით უთქვამს – ჩემი მღვიმე უფრო ლამაზი და გრანდიოზულიაო.

ათი წელი გავიდა იმ დღიდან. ერთ დღეს ჯიმს ორმა ახალგაზრდამ მიმართა თხოვნით – მღვიმე ეჩვენებინა. თავგადასავლების მაძიებელი ახალგაზრდები მანქანით მოგზაურობდნენ კონტინენტზე. შემთხვევით აღმოჩნდნენ ამ მიდამოებში და ადგილობრივი მცხოვრებლებისგან შეიტყვეს უცნობი მღვიმის ამბავი. მათ ადგილობრივი ფოტოგრაფი დაითანხმეს, რომ ჯგუფს გაჰყოლოდა...

ფოტოგრაფის მიერ მღვიმეში გადაღებულმა სურათებმა სენსაცია გამოიწვია!

ყინული დაიძრა! 1922 წელს ჯიმისთან ერთად ცამეტი მოხალისე ჩაეშვა მღვიმეში. ისინი აღფრთოვანებულები იყვნენ ნანახითა და განცდილით.

მღვიმე ქალაქის სიამაყედ იქცა!

მაღე ქალაქ ედს კარლსბადი ეწოდა.

თუ ადრე ჯიმს სასაცილოდ იგდებდნენ, ახლა დიდი და პატარა თავის სამსახურს სთავაზობდა. ვაშინგტონში ბართი აფრინეს; მოითხოვდნენ – ჯიმის მღვიმე ეროვნულ პარკად, ან ნაკრძალად გამოეცხადებინათ.

ხელისუფლებამ ისეთივე სკეპტიციზმი გამოიჩინა, როგორც ადრე ქალაქის მცხოვრებლებმა...

ბოლოს კარლსბადის მოქალაქეებმა ადგილობრივ სენატორებსა და კონგრესმენებს მოთხოვეს, საქმეში ჩარეულიყვნენ...

1923 წლის დასაწყისში აშშ-ს მინების სამმართველო

ქანების სპეციალისტს – რობერტ ჰოლს დაავალა, მღვიმის შესახებ არსებული ცნობები შეემოწმებინა.

ჰოლის ვარაუდით, საკითხის შესწავლას ერთი თვე მაინც დასჭირდებოდა; მაგრამ მღვიმეში ერთხელ ჩაშვებაც საკმარისი აღმოჩნდა, რომ პასუხი მოემზადებინა.

რობერტ ჰოლი ხელისუფლებას სთავაზობდა, კარლსბადის მღვიმეს ეროვნული პარკის სტატუსი მიანიჭებოდა. ამის შემდგომ მოვლენები ელვის სისწრაფით განვითარდა.

1923 წლის 25 ოქტომბერს აშშ-ს პრეზიდენტმა ხელი მოაწერა დოკუმენტს, რომლის ძალითაც კარლსბადის მღვიმე ეროვნულ პარკად გამოცხადდა. (საინტერესო პარალელი – წყალტუბოს მღვიმის კეთილმოწყობასაც საქართველოს მაშინდელი პრეზიდენტის, ედუარდ შევარდნაძის ხელმოწერა დასჭირდა).

დაიწყო მღვიმის კეთილმოწყობა. ჯიმ უაიტი მღვიმის მთავარ მცველად დანიშნეს.

დღეისთვის კარლსბადის მღვიმის დამთავლიერებლები, ყოველგვარი რისკის გარეშე ეშვებიან სამასი მეტრის სიღრმეში.

ექსკურსია, რომელსაც მთელი სიცოცხლე ვერ დაიწყებთ, ოთხ საათს გრძელდება.

ცნობილი ექიმი და სპელეოლოგი, ამერიკის დასავლეთის მღვიმეებზე ზედამხედველობის ყოფილი დირექტორი, პროფესორი იულიამ ჰოლიდეი, თავის წიგნში – „თავგადასავლები მინისქვეშეთში“ – წერს: კარლსბადის მღვიმის აღწერა შეუძლებელია; ეს ადამიანის შესაძლებლობებს აღემატება! საკმარისია ითქვას, რომ იგი უდიდესია ამერიკაში და სულ რამდენიმე მღვიმე თუ შეედრება დედამიწაზე და ისიც ნანილობრივ!

კარლსბადის მღვიმეს ყოველდღიურად ათასობით ტურისტი ათვალიერებს მსოფლიოს მრავალი ქვეყნიდან.

რვა საათს დავდიოდი მღვიმის ტალანებსა და დარბაზებში, და დავილაღე... არა – ფიზიკურად, არამედ – ემოციებისგან. ორმოცი წლის მანძილზე რამდენიმე ასეული მღვიმე მოვინახულე საქართველოში, ყირიმში, ურალში, შორეულ აღმოსავლეთში; ვნახე ბულგარეთისა და ჩეხეთის, სლოვაკეთისა და უნგრეთის ულამაზესი მღვიმეები, მაგრამ კარლსბადის მღვიმეს გრანდიოზულობით, ნაღვენთი ფორმების სიუხვითა და მრავალფეროვნებით მხოლოდ იტალიის ცნობილი მღვიმე – ფრასასი თუ შეედრება, ისიც ნანილობრივ.

ბუნებას მთელი ფანტაზია აქ, კარლსბადის მღვიმეში დაუხარჯავს!..

ჯუმბერ ჯიშკარიანი
კარლსბადი, ნიუ-მექსიკოს შტატი

სიკეთის მთესვადი კაცი...

გიგა ბათიაშვილი

ამბობენ, სამყაროს ჩუმი სიკეთე მართავს. სიკეთის მთესველი კაცი კი, ბრძენია, მისი ყოველდღიურობა ამშვენებს ჩვენს ყოფას, აბედნიერებს ადამიანებს...

საქართველოს ყოველთვის ჰყავდა რჩეული ადამიანები. მათი გვარის დასახელების დროს, არ არის აუცილებელი, მისი თვისებების წარმოჩენა. გვარს-სახელები აჟღერებენ მფლობელის ღირსებებს, ნაცნობ თუ უცნობ თანამოქალაქეებში აღძრავენ პატივისცემას და მონივნებას.

XX საუკუნის ბოლოს და XXI საუკუნის დასაწყისში ეს ადამიანები ქართულ საქმეს ემსახურებიან. დღეს კი, უკვე იშვიათობაა, გასახარელი – აღმოჩენის დროს და მისაბაძი სხვებისათვის...

ქართული საქმე, არ ნიშნავს, პოლიტიკურ პროცესებში მონაწილეობას. ეს არის ადამიანური თვისებების გამოვლენა, ეროვნული ღირსების დასაცავად.

ბატონი ბიჭიკო ასკურავა ასეთი ნიჭითაა დაჯილდოებული. ჩვენს თანამოქალაქეს, პროფესიულად წარმატებულს, მართლაც მკურნალს, შესწევს უნარი, დაეხმაროს გაჭირვებულ ადამიანებს, რომლებსაც მორალური, ფიზიკური თუ მატერიალური პრობლემები აქვთ. არა მარტო მოტეხილობას თუ სხვა დაავადებებს კურნავს, პაციენტების მიმართ წარმოუდგენელი რენტგენული თვისებები ახასიათებს, ხშირად თხოვნის გარეშე, ეხმარება და შეღავათს უწევს, მნიშვნელობა არა აქვს, ხანდაზმულია თუ ახალგაზრდა. ასეთი კაცი იმსახურებს პატივისცემას. შეიძლება მას მხარში არ ამოუდგე, როცა სჭირდება?! ბატონი ბიჭიკო არავის არაფერს არ თხოვს...

სიამოვნებით დავწერე მისი წარდგინება თბილისის საპატო მოქალაქის ნოდების მისანიჭებლად. რა თქმა უნდა, მას არ უთხოვია, სამეგობრო წრეში მოიფიქრეს.

მკურნალის მოღვაწეობის შედეგია – ხეიბრად განწირული ადამიანების გამართული მოძრაობა და ფსიქოლოგიური გამოჯანმრთელება. მის სახელს სულ თან სდევს მადლიერება და სიყვარული, არა მარტო ჩვენი, არამედ სხვა ქვეყნების მოქალაქეების.

ასეთია ყოფილი სპორტსმენი, ველოსიპედისტი, დღეს კი, წარმატებული მკურნალი, ამ სიტყვის სრული მნიშვნელობით.

ჩვენი დამეგობრება არ უკავშირდება რაიმე განსაკუთრებულ შემთხვევას – ან ფეხმოტეხილი მივედი, ან მას დასჭირდა პროექტის მომზადება. ამ კაცში უნიკალური თვისებები ამოვიკითხე, ჩემს მიმართ თავიდანვე გამოავლინა დიდი პატივისცემა და ყურადღება. შემდეგ ფეხიც მოვიტეხე და მისი დახმარებაც დამჭირდა. ასე მოვყვებით დღემდე... ცხოვრება რთულია, მაგრამ ბედნიერებაა, რომ არსებობს, რადგან ბევრ რამეს დაგანახებს, ამ სიჭრელეში კი ჭეშმარიტებას აღმოაჩენ.

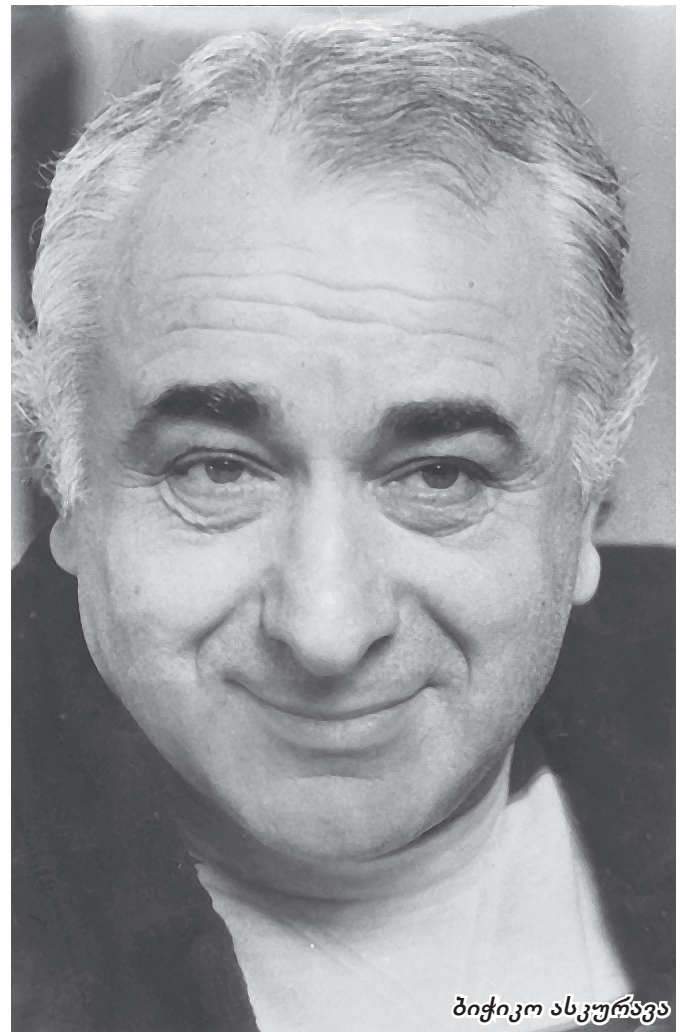
მკურნალის ცხოვრებას თან სდევს ირაკლი ასკურავას გარდაცვალებით გამოწვეული დიდი ტკივილი. რა სასიხარულო ამბავიც არ უნდა მოხდეს, დგება წამი, როცა მის თვალეში, ზოგჯერ ცრემლიანში, ზოგჯერ უცრემლოში, კითხულობ, რომ მას არაფერი არ ახარებს. ასეთივე განცდა აქვს მის დედას, მადონა ჩიტაიას. ირაკლი საოცარი ბიჭი იყო, პაციენტების მიმართ სულ ყურადღებას იჩენდა.

საბედნიეროდ, ბატონ ბიჭიკოს ჰყავს საუკეთესო შვილიშვილი, დათო ასკურავა. ზაფხულში დამიკავშირდა, მცხეთაში ბაბუს დაბადების დღეზე დამპატიჟა. გული ამიჩუყდა, იმ ღამეს შეჯიბრზე მიდიოდა საზღვარგარეთ, მიუხედავად ამისა, ახალგაზრდა ბიჭმა ყველაფერი მოასწრო. დათო უკვე გამარჯვებული იყო, მნიშვნელობა არ ჰქონდა, იქ რა შედეგს მიაღწევდა.

ასე რომ, სიკეთის მთესველი კაცი ყველაზე ნიჭიერია. ღვთის ნაჩუქარი თვისება და შინაგანი მოთხოვნილებაა, დაეხმაროს მას, ვისაც ყველაზე მეტად სჭირდება. ეს ადამიანი იმსახურებს, იყოს თბილისის საპატო მოქალაქე. მიიღოს არა მოჩვენებითი, არამედ ნამდვილი სიხარული.

ბატონო ბიჭიკო, გისურვებთ, დიდხანს გააყვეს ჯანი, მრავალი წელი შესძლოთ, სიკეთის თესვა, ადამიანების თანადგომა. თქვენი კვალი და სახელი ჩვენ სამშობლოს სულ საღებუნად დაედოს.

გიგა ბათიაშვილი
არქიტექტორი, თბილისის საპატო მოქალაქე

ბიჭიკო ასკურავა

მკურნალი საუკეთესო ფსიქოლოგია...

ნიუ-იორკში მცხოვრებმა ქართველმა ემიგრანტმა თამარ კახელაძემ ორივე კოჭის მძიმე მოტეხილობა მიიღო. ოპერაციის შემდეგ, თბილისში ჩამოვიდა. მეგობრების და დედის რჩევით, ბიჭიკო ასკურავასთან დაიწყო მკურნალობა...

კანადის საზღვართან არის ქალაქი პითაკა, ულამაზესი ბუნება და რამდენიმე ტბაა. იქ არსებულ კორნელის უნივერსიტეტში სწავლობს ჩემი ვაჟი. სტუდენტები ევჯობდნენ, ორი ახალგაზრდა ერთმანეთს დაეჯახა, ჩემმა შვილმა ტვინის შერყევა მიიღო. ერთი კვირა სანოლში იწვა, მის დასახმარებლად ჩავედი. ნიუ-იორკში ვბრუნდებოდი, ნახევარი საათით ადრე, საცხოვრებელ სახლთან კიბეებზე ჩავდიოდი, ბოლო საფეხურებზე დიდი დაშორება იყო, ნაბიჯი გადავდგი, მოხრილი ტერფები ჰაერში დარჩა და გადავვარდი, დაცემის შედეგად ორივე ტერფი მოვიტეხე. ხმამალა ვყვიროდი, – ღმერთო ჩემო!.. მოვიდა სასწრაფო დახმარების ჯგუფი, გადამიღეს რენტგენის სურათი, მარცხენა ფეხზე კოჭს ზემოთ მოტეხილობა მივიღე. ხოლო მარჯვენაზე ერთ-ერთი ძვალი გაბზარული და მყესები მოტეხილი მქონდა. საავადმყოფოში მკურნალობის შემდეგ, დაიწყო რეაბილიტაციის პროცესი, მომხსნეს თაბაშირი, ჩამაცვეს ორთოპედიული ჩექმა, მეორე ფეხზე უფრო პატარა მეცვა. ერთი თვის შემდეგ ნიუ-იორკში დავბრუნდი. მივმართე კოჭის და ტერფის სპეციალისტს, შემდეგ მეორე ქირურგთან გადავამოწმე, დამინიშნეს ოპერაცია, დაცილებული ძვლები სწორად არ შეხორცდებოდა. ორივე მხარეს ჩასვეს პლასტიკის ფირფიტა და ხრახნით დააფიქსირეს. ოპერაციიდან მესამე დღეს უმოძრაობის შედეგად, ფილტვებზე თრომბი მივიღე. ისევ საავადმყოფოში აღმოვჩნდი, ჩამიდგეს ფილტრი, სულ ეტლში ვიჯექი. ემიგრანტისთვის ეს ნამდვილი ჯოჯოხეთია, რადგან იქ სამსახურზე ხარ დამოკიდებული. ჩოჩილას დახმარებით გადავადგილდებოდი. დავინყე ვარჯიში, ფიზიკური თერაპია, სახლში მოდიოდა ექიმი და დღეში სამჯერ მავარჯიშებდა. სანოლში ერთი დღეც არ გამიტარებია, სულ ვიჯექი, ხელებს და ფეხებს ვამოძრავებდი. 6 იანვარს თბილისში ჩამოვედი.

– ქალბატონო თამარ, ოპერაციას აშშ-ში სოლიდური თანხა 70 000 დოლარი დასჭირდა. შემდეგ ბიჭიკო ასკურავასთან მიხვედით. რატომ, იქ სასურველი შედეგი ვერ მიიღეთ?

– შედეგით და რეაბილიტაციის პროცესით კმაყოფილი ვარ. მეც ამ უბანში გავიზარდე, ხშირად ვხედავდი ამ ძვირფას კაცს. საინტერესო ადამიანია, რომელსაც ხედვის დიდი დიაპაზონი და მკურნალის ფსიქოლოგია აქვს. პროფესიით თერაპევტი ვარ, შშმ პირებთან და აუტისტ ბავშვებთან ვმუშაობ. სამ წლამდე ტვინი ბოლომდე არ არის ინფორმირებული. თუ ბავშვს მცირე პრობლემა აქვს, მის საქციელში, სიარულში გამოვლინდება. ამ ჯაჭვში შეიძლება ერთი რგოლი სუსტი იყოს, რაც არღვევს ბალანსს, ან უბრალოდ, სჭირდება გამყარება. სპეციალური პროგრამის საშუალებით, ვამოწმებთ ხელის თუ ფეხის მოტორიკას, ვინყებთ განსაკუთრებულ საშუალებებს, მნიშვნელოვანია, ხელების მოძრაობა, ტვინს ავარჯიშებს. ამიტომ საუკეთესო საშუალებაა ხატვა დაჭრა. ბავშვობიდან მსურდა კერვა, მაგრამ ბებია მიშლიდა, ფიქრობდა, რომ ზინგერის მანქანას გავუფუჭებდი – იცინის. ბავშვს სულ

თამარ კახელაძე

უნდა ესაუბრო, დაეხმარო, სწრაფად რომ განვითარდეს.

- **რა დაავადებაა აუტიზმი?**
- ეს არის კომუნიკაციის ნაკლებობა. მათ არ აქვთ ბავშვებთან ურთიერთობის უნარი, ვერ შედიან კონტაქტში, მარტო თამაშობენ. ჩაკეტილი ცხოვრობენ თავიანთ სამყაროში. თუ ეს პრობლემა დროულად არ აღმოიფხვრა, სერიოზული აუტიზმი ვითარდება. არსებობს თანდაყოლილი და შეძენილი აუტიზმი, ასევე გენეტიკური, მაგრამ ეს ექიმებმა ჯერ ვერ ახსნეს. დღეს, ყველა მშობლის პრობლემაა კომპიუტერული თამაშები, ბავშვი საზოგადოებიდან იზოლირებულია, არ აინტერესებთ, რა ხდება გარშემო, აქედან იწყება აუტიზმი. სწორედ ასეთ ბავშვებთან ვმუშაობთ.
- **როგორი შედეგები გაქვთ?**
- გააჩნია ხარისხი. აუტიზმს ბევრი განშტოებები აქვს, არსებობენ ნიჭიერი ბავშვები, რომლებსაც ასპერგემის სინდრომი აქვთ. ესეც აუტიზმია, ყველა დიდ ადამიანს ჰქონდა ასპერგემის სინდრომი, მაგალითად ნიუტონი. ისინი გენიოსები იყვნენ, მართალია, სხვაგვარად განიხილება, თუმცა აუტიზმის ქოლგაში შედის. არიან გაფანტული გონების ბავშვები, ხშირად ამბობენ, ნიჭიერია, მაგრამ ზარმაცი. სიზარმაცეც დარღვევაა, თუ ნიჭიერია, ის აუცილებლად მიხვდება, რომ უნდა ისწავლოს. აუტიზმში მნიშვნელოვანია თვალეზით კონტაქტი, როცა სახელით მიმართავ და თვალეზში არ შემოგხედა, ეს უკვე ნაკლია. მთავარია, თუ როგორ მოგყვება ბავშვი... მე და ბატონმა ბიჭიკომ ამ თემებზეც ვისაუბრეთ. ადამიანს ყოველთვის თვალეზში ვუყურებ, მკურნალში საოცარი სიღრმე დავინახე. მომეწონა, თუ როგორ წარმოდგება – ჩაცმის

სტილი, სამაჯურები, სამკაულები. ეს მის ხასიათზე მეტყველებს. მის შესაძლებლობებს იმდენად ბევრი განშტოება აქვს, შეუძლია მთელი სამყარო დაიტეოს. მას ხომ უამრავ ადამიანთან უნევს ურთიერთობა, რაც კარგი გამოცდილებაა. ცნობილია სამი რთული პროფესია – ჟურნალისტები, პედაგოგები და რეჟისორები, ისინი მრავალმხრივი ფსიქოლოგიის ადამიანები არიან. მკურნალის პროფესიაც რთულია. მას შესწევს, პაციენტს თავისი ფსიქოლოგიით დახვდეს, გამოიცნოს, თუ რა ენაზე ესაუბროს. საფენებს ნიუ-იორკში წავიღებ და იქ გავაგრძელებ მკურნალობას. მითხრა, შესაძლებელია ტრანსპორტირება. დარწმუნებული ვარ ოპერაციის და რეაბილიტაციის შემდეგ, მისი მეთოდი შვებას მომგვრის. ნიუ-იორკში გამოდის ქართული გაზეთი „მამული“. ლელა, მთავარ რედაქტორს მანუჩარ კაჭახიძეს გაგაცნობთ, გამოვაქვეყნოთ პუბლიკაცია ბატონი ბიჭიკოს მკურნალობის მეთოდზე. ამ ფორმით გამოვხატოთ მადლიერება ქართველების საამაყო შვილის მიმართ. ღმერთმა მისცეს უნარი, რაც შეიძლება მეტი ადამიანი გამოაჯანმრთელოს...

ლელა სურმავა

თბილისი, ლესელიძის ქ. №25/
ტელ.: 2999694, 2987995,
ბიჭიკო ასკურავა: 577411911
ღავით ასკურავა: 593550030
www.facebook.com/askuravahealer

გუჩუდი ბაბიას თვალთ ღანახუდი ოჯახი

ოჯახი ჯახია ბებია, და თუ იცი, რაფერი ტკბილი ჯახი, რომ შეგაჯანჯლარებს, გამოგაფხიზლებს და ადამიანობას გასწავლის...

მიზღღემჩი შაქარყინულს ვინ გალოკინებს აბა! ხანდისხან პიმილიც შეგყვება ეგება, მარა, კი არ უნდა გადმოაფურთხო, უნდა გადაყლაპო და შეირგო, იიც შენი წილია და უნდა გიყვარდეს.

ოჯახი წმინდაა ბებია, და ღმერთი ცხოვრობს შიით. რამდენი აკვანიც გადავაქანე, ღმერთი იყო, აბა, რა იყო...

კიდო, ომია ბებია ოჯახი, მარა, თოფით კი არა, თოხით ომი...

უნდა აფხვიერო, ასუნთქო, გვიმრა და ეკალი მოაშორო... მარა, ჭიშკარს გადაღმა კი არ უნდა დანვა სააშკარაოზე, მოფარებულში, შენდა ჩუმათა...

კაცი თავია ოჯახისო – ღმერთ-

მა თქვა და მასეც უნდა იყოს მაი. აბა, გამოჩინებული აბდალი კაძახი რათ გინდა. ქალი კისერიაო, იიც უთქვამთ, მარა, თხასავით კი არ უნდა აღერღეტოს კისერი უცხო ლობე-ყორეს! მის ეზო-კარში უნდა ჩეეტიოს და თუ რაიმე კაის გააკეთებს, არ უნდა კივილი გზა-შარაზე, აი რა ვქენიო...

ომიანობის დროს, მარტო რომ დავრჩი ოთხი შვილით, თუ იცი, რას ვშობოდი?..

ღამე ბალნებს რომ დავაძინებდი, სანთელს ჩავაქრობდი, ჭირდა ბებია, სა იყო იმდენი სანთელი, ჩემი ფიქრები რომ გეენათებია... დაფვდებოდი სიჩუმეში და ჩემი ოდის კედლებს ვუგდებდი ყურს... თუ იცი, რამდენ რამეს მიჩიოდნენ?!

მაშინ, სა იყო აბა, ეკლესია, მარა მე ჩემი ეკლესია მქონდა, ჩემი ოჯახი და ღმერთიც ჩემთან იყო, არ მტიებდა.

ასეა ბებია...

არ ხარ შენ უჭკუო ბალანა, მარა ბებიას დარიგება არაა ზედმეტი...

კაი, დვეიძინოთ ახლა, დაგვათენდა საცაა... დანარჩენი ხვალიზა გადავდოთ... ინებებს ღმერთი.

მართალია, მაშინ ვერ ვხვდებოდი, რას მარიგებდა ბებია, მაგრამ სიამოვნებით ვუსმენდი...

მარიამ ბაქანიძე

ბიჭოკო ანკურაჲსო მუჲანი

**סגנונות ופונקציות של ממשלה ופונקציות של ממשלה
הם פונקציות של ממשלה ופונקציות של ממשלה
הם פונקציות של ממשלה ופונקציות של ממשלה**

**הפונקציות של ממשלה ופונקציות של ממשלה
הם פונקציות של ממשלה ופונקציות של ממשלה
הם פונקציות של ממשלה ופונקציות של ממשלה**

ISSN 2346-7606

9 772346 760009